

**National Library of Thailand
Bangkok, 2002**

All rights reserved.

**No part of this CD may be reproduced,
stored in a retrieval system or transmitted in any form
or by any means, without prior permission from
the National Library of Thailand**

หอสมุดแห่งชาติ ขอสงวนสิทธิ์

ห้ามมิให้ผู้ใดนำส่วนหนึ่งส่วนใด หรือตอนหนึ่งตอนใด ที่ปรากฏอยู่ใน CD นี้

ไปทำการคัดลอก หรือวิธีการอื่นใดเพื่อจำหน่าย จ่ายแจก

ก่อนได้รับอนุญาต

นิพพานวิชัย

นิทราชาคริช

แปลลิต เรื่องนิทาน อายุระชั้น

แปลมาจากฉบับอังกฤษ

ซึ่งเรียกว่า ชาวเขินไนต์เคนเตยเคนเมนต์

พระราชนิพนธ์

กรุงเทพฯ ๑

โรงพิมพ์หลวง ในพระบรมมหาราชวัง

๑๒๔๐

๑๒๕๐

แจ้งความ

ตัวเลขที่พบหลังหนังสือ

เป็นที่สังเกตให้ทราบ

อธิบายความ ซึ่งได้หมายเลขแลเขียนเป็นตัวเลข ๆ ไว้ภายใต้

เหมือนหนังสือ ๒ ว่า อาหรับนั้นมีเลข ๑ หมายถึง

ถ้าอยากทราบคำอธิบาย

จงดูเลขที่จดไว้ภายใต้หน้าหนึ่งหน้าใด

ที่ใกล้เคียงความเดิม

ถ้าพบเลขเหมือนกันก็เป็นความ

อธิบายของความนั้น

สารบัญ

แจ้งความ	หน้า	๑
พระราชหัตถเลขา	หน้า	๘
ราชชนมเือง	หน้า	๑
สรวเลียมุเกียวกคอกกาหลิบ	หน้า	๓
คั่นเกิมของอาบ	หน้า	๕
อาบละกาบักขายเล่นการสนุกนี้	หน้า	๗
อาบลีลทวพิศวงแวก	หน้า	๘
มารดาสนอาบพระชน	หน้า	๑๑
อาบรูล่านักตัวกลับใจใหม่	หน้า	๑๓
กาหลิบแปลงตัวออกเที่ยวฟังการ	หน้า	๑๕
กาหลิบกินเลี้ยง	หน้า	๑๗
อาบสัพยสุรากับกาหลิบ	หน้า	๑๘
กาหลิบสรเสริญอาบ	หน้า	๒๑
อาบกับกกาหลิบสนทนากัน	หน้า	๒๓
อาบพรมมาถึงความชั่วของอีแมน	หน้า	๒๕
อาบคิระลงโทษอีแมน	หน้า	๒๗

กาหลิบวางยาให้ยาบูหลิบ	หน้า	๒๘
กาหลิบให้คามอาบูเข้าวังแล้วแต่งตั้งเป็นเจ้า	หน้า	๓๑
กาหลิบสั่งให้ขุนท่าแกอาบูเหมือนอย่างเจ้า	หน้า	๓๓
กาหลิบแอบดูอาบูเมื่อจะขึ้น	หน้า	๓๕
อาบูขึ้นรู้สึกกายแลสงไสย	หน้า	๔๗
อาบูสงไสยจิตรว่าฝัน	หน้า	๓๖
กรมวังทูลเชิญอาบูออกจากราชการ	หน้า	๔๑
อาบูไม่แน่ใจนอนหัวเราะ	หน้า	๔๓
อาบูให้กำนันลี้กัณโธ	หน้า	๔๕
อาบูออกทูลพระโรง	หน้า	๔๗
ไถยฟ้าเข้าเฝ้า	หน้า	๔๘
ไถยฟ้าทูลเบิกขุนนาง	หน้า	๕๑
สั่งให้ตั้งโขนอีเมน	หน้า	๕๓
วิเชียรนำทองไปให้รอบแก้ว	หน้า	๕๕
อาบูคิดสงนใจมาตามทาง	หน้า	๕๗
อาบูเข้าใจแล้วชมนางกำนัล	หน้า	๕๘
อาบูเข้าห้องที่เสวยที่นั่ง	หน้า	๖๑
อาบูกินเลี้ยงแล้วออกจากห้อง	หน้า	๖๓
อาบูชมทางแต่ห้องที่หนึ่งไปที่สอง	หน้า	๖๕

อาบุญมโณ นางกำนัลห้องที่สอง	หน้า	๖๗
อาบุญมทางแต่ห้องที่สองไปที่สาม	หน้า	๖๘
อาบุญเข้าห้องที่เสวยที่สาม	หน้า	๗๑
กาหลิบแอบตระชั้นกินเลี้ยง	หน้า	๗๓
อาบุญมห้องที่สี่	หน้า	๗๕
อาบุญเข้าห้องเสวยที่สี่	หน้า	๗๗
อาบุญมโณ นางใน ห้องที่สี่	หน้า	๗๘
อาบุญมนางพวงไข่มุกกว้างมากกว่านางอื่น	หน้า	๘๑
นางพวงไข่มุกกินอุ้งนุให้อาบุญกิน	หน้า	๘๓
อาบุญตระชั้นฟังกลอนโคลงที่นางขับเปรียบ	หน้า	๘๕
นางพวงไข่มุกเอาหมี่โรยในถ้วยสุรา	หน้า	๘๗
อาบุญเมายาไม่วีลิกคน	หน้า	๘๘
กาหลิบให้คนนำอาบุญไปไว้ที่บ้าน	หน้า	๘๑
อาบุญพบพี่ไต่บันถึงมารดา	หน้า	๘๓
อาบุญเลี้ยงกับมารดา	หน้า	๘๕
อาบุญกล่าวคำขานต่อมารดา	หน้า	๘๗
มารดาเล่าถึงนครบาลท่าโขขอื่นแมน	หน้า	๘๘
มารดาสอนอาบุญให้ร่ำกลึงอาดดำ	หน้า	๑๐๑
มารดาเป็นทุกข์ว่าอาบุญทรเลียวรัก	หน้า	๑๐๓

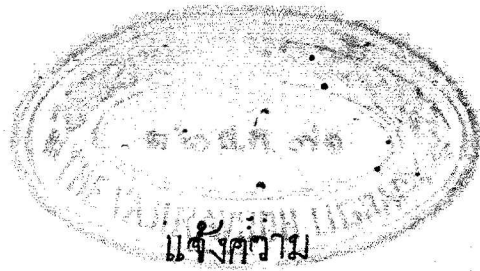
อาบหระชันตีมารกา	หน้า	๑๐๕
มารกาสั่งสอนอาบ	หน้า	๑๐๗
อาบฟังกล่าวถึงของกลับใจอีก	หน้า	๑๐๘
มารกาถูกลูกที่รังไห้คนช่วย	หน้า	๑๑๑
ชาวบ้านมาช่วยจับอาบ	หน้า	๑๑๓
อาบคว่ำครวญถึงความเจ็บ	หน้า	๑๑๕
มารกาเตือนสติอาบ	หน้า	๑๑๗
อาบคิดถึงคราวเมื่ออยู่ในวัง	หน้า	๑๑๘
อาบขบขันถึงล่องเรือมารกา	หน้า	๑๒๑
มารกาเล่าถึงเหตุที่เกิดขึ้นกับอาบ	หน้า	๑๒๓
มารกาเห็นว่าอาบหายบ้าแล้วไว้นานถึงเท่า	หน้า	๑๒๕
กาหลิบแปลงเป็นพยานอีกครั้งหลัง	หน้า	๑๒๗
กาหลิบปวารณาอาบหระชัน	หน้า	๑๒๘
อาบเซกไม่ยอมยกพวท้วยกาหลิบ	หน้า	๑๓๑
กาหลิบปลอบอาบหวังจะให้หายโกรธ	หน้า	๑๓๓
กาหลิบปลอบปวารณาอาบใจอ่อนลง	หน้า	๑๓๕
อาบเล่าถึงโทษที่มีแก่ตน	หน้า	๑๓๗
กาหลิบชอบใจความที่อาบเล่า	หน้า	๑๓๘
กาหลิบเห็นแสงมีความสงสาร	หน้า	๑๔๑

อาบู้ให้กาหลิบสาบาลแล้วรับเลี้ยงอีก	หน้า ๑๔๓
อาบู้พากาหลิบมาเลี้ยงที่บ้าน	หน้า ๑๔๕
อาบู้พรรณาดังความที่เห็น	หน้า ๑๔๗
กาหลิบพูดกับอาบู้ก่อนจะออกไป	หน้า ๑๔๘
กาหลิบวางยาอาบู้	หน้า ๑๕๑
กาหลิบสั่งให้แต่งตัวอาบู้อย่างเจ้า	หน้า ๑๕๓
กาหลิบแสร้งถามอาบู้เรื่องรัก	หน้า ๑๕๕
อาบู้ทนแล้วจึงทำขบถ	หน้า ๑๕๗
นางกำนัลปลุกมัทรีอาบู้	หน้า ๑๕๘
นางกำนัลมาปลุกอาบู้ครั้งที่	หน้า ๑๖๑
นางกำนัลทำไม่รู้จักอาบู้	หน้า ๑๖๓
นางมาเรชชีรับสั่ง	หน้า ๑๖๕
นางเล่าเรื่องความเกิ	หน้า ๑๖๗
อาบู้ถามกำนัลด้วยยังสงสัย	หน้า ๑๖๘
อาบู้ฟังนางทูลจบ	หน้า ๑๗๑
อาบู้เห็นนางว่าชอบใจรำทวย	หน้า ๑๗๓
กาหลิบเห็นอาบู้ว่าชอบใจ	หน้า ๑๗๕
กาหลิบแสดงตัวให้อาบู้รู้จัก	หน้า ๑๗๗
กาหลิบเล่าเหตุเกิ	หน้า ๑๗๘

อาบุญขออนุญาตกาหลิบก็ยอมให้	หน้า	๑๘๓
อาบุญกลับไปบ้านเล่าความให้มารดาฟัง	หน้า	๑๘๓
มารดาสั่งสอนอาบุญพระชน	หน้า	๑๘๕
อาบุญฟังมารดาสั่งสอน	หน้า	๑๘๗
อาบุญพระชนทำราชการ	หน้า	๑๘๘
กาหลิบพาอาบุญไปเฝ้าสมเด็จพระ	หน้า	๑๘๙
กาหลิบลึกละแ่ต่งงานอาบุญ	หน้า	๑๘๙
กาหลิบสั่งให้จัดการ	หน้า	๑๙๕
แ่ต่งงานอาบุญกับนอชาตอล	หน้า	๑๙๗
อี่แมนอ่านคำสัญญาในที่ประชุม	หน้า	๑๙๘
ธรรมเนียมต่งงานอย่างอาหรับ	หน้า	๒๐๑
นางนอชาตอลแ่ต่งตัวควมวัน	หน้า	๒๐๓
อาบุญเข้าห้อง	หน้า	๒๐๕
อาบุญเล่นการสนทนกับสิ้นทวพย	หน้า	๒๐๗
อาบุญเศร้าใจด้วยทวพยสิ้นครั้งหลัง	หน้า	๒๐๘
นางนอชาตอลคิดถึงควมวัน	หน้า	๒๑๑
อาบุญลึกละทำทนายแ่กัน	หน้า	๒๑๓
อาบุญสอนอาบุญให้นางนอชาตอล	หน้า	๒๑๕
อาบุญแ่กล้งทำทนาย	หน้า	๒๑๗

นางนงชาติอุ้มทำมาขายทูลพระนาง	หน้า	๒๑๘
มเหสีร้องไห้เสียตายอาบ	หน้า	๒๑๙
มเหสีประทานเงินเลี้ยงของให้นางนงชาติอุ้ม	หน้า	๒๒๐
อาบเห็นภรรยาให้ทรัพย์มาค้ำใจ	หน้า	๒๒๑
อาบทำร้องไห้เจ้าผัวกาหลิบ	หน้า	๒๒๒
กาหลิบเล่าข่าวการพลอยเศร้าโศกด้วยอาบ	หน้า	๒๒๓
กาหลิบสั่งชาวคลังให้เอาของมาให้อาบ	หน้า	๒๒๔
อาบล้างทรัพย์ให้ภรรยา	หน้า	๒๒๕
กาหลิบไม่ตำหนินางโซนิเท	หน้า	๒๒๖
กาหลิบปลอบนางโซนิเทให้สำโศก	หน้า	๒๒๗
กาหลิบเถียงกับมเหสี	หน้า	๒๒๘
นางโซนิเทอ้างนางกนิษฐเป็นพยาน	หน้า	๒๒๙
กาหลิบไล่ให้แม่ครัวไปจับนาค	หน้า	๒๓๐
กาหลิบทำพินกับมเหสี	หน้า	๒๓๑
เมศเรอจับนาคศพภรรยาอาบ	หน้า	๒๓๒
อาบเห็นเมศเรอกลับแล้วปลุกภรรยาให้ตื่น	หน้า	๒๓๓
เมศเรอกลับมาทูลว่าภรรยาตายแน่	หน้า	๒๓๔
มเหสีฟังเมศเรอทูลแล้วยังไม่เชื่อ	หน้า	๒๓๕
นางโซนิเทเรียกสาวใช้มาถาม	หน้า	๒๓๖

เมศเรือกิจจนาใจด้วยพระมเหสีไม่เชื่อ	หน้า	๒๕๗
นางไซบีคิดว่าเมศเรอแกล้งพูดความไม่จริง	หน้า	๒๕๘
มเหสีใช้พระนมไปสอว่าใครจะกายแน่	หน้า	๒๖๑
นางอวัทกแล้งทำรังให้พรณาไปต่างต่าง	หน้า	๒๖๓
พระนมเล่าความซึ่งเมศเรอไปพูดให้นางอวัทกฟัง	หน้า	๒๖๕
พระนมเจ้าไปปลั่งงฝ้าที่กลุ่มอาบหรงจะยกให้แน่	หน้า	๒๖๗
พระนมตั้งใจกลับไปพูดมเหสี	หน้า	๒๖๘
เมศเรอโกรธพระนม	หน้า	๒๗๑
เมศเรอเลี้ยงกับพระนม	หน้า	๒๗๓
กาหลิบคิดจะไปจับสุนัขให้เหินจริง	หน้า	๒๗๕
อาบเหินกาหลิบกับมเหสีอีกใจ	หน้า	๒๗๗
กาหลิบกับมเหสีเหินอาบและอวัทกตายทั้งสองคน	หน้า	๒๗๘
กาหลิบคิดเสียกว่าใครตายก่อน	หน้า	๒๘๑
กาหลิบประกาศว่าใครบอกใครตายก่อนจะให้ทองพันลี้	หน้า	๒๘๓
กาหลิบสำรวจแล้วถามอาบ	หน้า	๒๘๕
อาบพูดแก้ตัว	หน้า	๒๘๗
กาหลิบแกล้งนมทมิฬว่าอาบ	หน้า	๒๘๘
อาบมีความยินดีที่รับของประทาน	หน้า	๒๘๑
อธิบายในเรื่องนี้กันถึงหน้า	๒๘๒ จบ	หน้า ๓๐๓

แจ้งความ

๑

หนังสือฉบับนี้ ได้เก็บเนื้อหาความในนิทาน
เรื่องหนึ่ง ของอาเรเบี่ยนไนต์เอนเตอเทนเมนต์
Arabian night entertainment ซึ่งเรียกชื่อว่า
สลีปอะเวกน Sleeper Awaken มาแต่ง
หนังสืออาเรเบี่ยนไนต์นี้ เป็นเรื่องราว
รวบรวมนิทานต่าง ๆ ในประเทศวันทก
ของเมืองเราแต่มีใช้ฝรั่ง ฝรั่งเรียกว่า
ฝ่ายตะวันออก คือแผ่นดินอินเดีย อาหรับ
อาฟริกา ซึ่งปนที่จำเรี่ยทั่ววิชาแลความรู
คือชีวิตเชชชี Civilization ก่อนประเทศอื่น ๆ
มาช้านาน หนังสืออาเรเบี่ยนไนต์นี้ เมื่อตรวจ
ดูตามจดหมายเหตุภาษาอังกฤษ ซึ่งเขาเล่าถึง
เรื่องหนังสือนี้ ว่าได้ปรากฏถึงประเทศยุโรป
เมื่อใด เขาได้กล่าวว่าหนังสืออาเรเบี่ยนไนต์
เอนเตอเทนเมนต์นี้ ได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรก
เพราะอันตอนนี่คัลแลนต์ Antony Galland เป็นชาว

ฝรั่งเศสเป็นคนเรียนภาษาต่าง ๆ ข้างฝ่าย
 ศวันออก ได้ตีพิมพ์หนังสือนี้ที่เมืองปารีส ให้
 ชื่อว่า เทาซันดวันไนท์ อาเรเบียนสตอรี่ส์
 แทรนสเลตอินทูเฟรนช์ Thousand and one nights
 Arabian Stories, translated into French แปลว่า เรื่อง
 นิทานอาหรับต่าง ๆ เล่าอยู่พันกับหนึ่งราตรี
 แปลเป็นภาษาฝรั่งเศส แบ่งเป็นเล่มเล็ก ๆ สิบ
 สองเล่มตีพิมพ์ขายตั้งแต่คริสต์ศักราช ๑๗๐๔
 คือเมื่อออกศก จุลศักราช ๑๐๖๖ จนถึง
 คริสต์ศักราช ๑๗๑๗ คือเมื่อรณพศก
 ศักราช ๑๐๗๙ จึงได้จบ

หนังสือนี้เป็นที่ขบใจ ของผู้ที่อ่านมาก
 แต่เข้าใจกันว่า หนังสือนี้เป็นทั้งผู้แต่งนั้นฉลาด
 ไม่เข้าใจว่าเป็นเรื่องเกิมาเอง ภายหลัง
 มาเป็นผู้ขบใจลงพิมพ์เสมอไม่ว่า จนถึง
 ครั้งหลังคนทั้งปวง รากันลิตทณบับ

ที่เป็นภาษาอาหรับ มาแปลสอบลงพิมพ์
ต่อมาอีกถึง ๔ คราว จนคนที่ยุโรปคุ้นเคย
กับประเทศที่เล่าในนิทานนั้น ก็ยังเห็นเรื่องราว
นั้นว่าเป็นนิทานดี ได้ความจริงมาก
สมกับอาการกิริยาของพวกเขาโมสเลม Moslem
คือพวกแขกที่ถือศาสนาหมัด ถึงกับในเรื่อง
ราวนั้น จะเป็นการไม่น่าเชื่อถือเสียเลย
ที่แต่งเห็นจริงสนุกนี้มากอ่านไม่เบื่อ

แต่ต้นเดิมของนิทานนี้ ไม่ทราบว่ามีใคร
เป็นผู้แต่งแต่งเมื่อใด นักปราชญ์ที่เขาพิจารณา
เรื่องนิทานนี้ เขาเห็นว่าเป็นนิยายรวมกัน
อยู่สามอย่าง คือที่กล่าวถึงงามแลตมบัติ
ศฤงฆารใด ๆ ดูเหมือนมาแต่ตำนานชาวอินเดีย
เมื่อพิเคราะห์ดูถึงถ้อยคำที่กล่าว แลน้ำใจ
ซึ่งเกี่ยวข้อเกี่ยวกับความรัก แลคำอ่อนหวาน
ซึ่งเป็นอาการของผู้หญิง ดูเหมือนมาแต่ตำนาน

ชาวเปอร์เซีย ถ้อยคำที่ว่าด้วยเรื่องกินอยู่แล
 เล่ห์กลมารยาตไฉวพริบตาง ๆ ดูเหมือน
 เปนสำนวนอาหรับ แต่อาการทั้งสามซึ่ง
 พิเคราะห์เห็น ก็คงรวบรวมกันอยู่ว่า
 สัมกับอาการกิริยา ของชาวที่ถือศาสนาหมัค
 ซัน

เมื่อศกศตศักราช ๑ ๘ ๒ ๙ คือเป็นญอศก
 ศักราช ๑๑๘๑ บารอนเดอซายี่ Baron de Sacy
 ได้กล่าวว่าหนังสือนี้ได้แต่งในเมืองไซเรีย Syria
 ก่อน ตามถ้อยคำสามัญในเมืองนั้น แต่ผู้ที่แต่ง
 เดิมนี้ทำไปไม่ตลอด มีผู้แต่งเพิ่มเติมแซก
 แซงลงอีก แต่จะสังเกตว่าแซกลงแห่งใดต่อลงที่
 แห่งใด ทำที่เมืองใดบ้างนั้นก็สังเกตไม่ได้
 ด้วยสำนวนคล้ายคลึงกัน นิทานนั้นก็เปนเก่า
 บ้างใหม่บ้าง แต่หนังสือนี้คงตกอยู่ในเมือง
 อียิปต์ Egypt เปนที่สุด จะว่าของโบราณนัก

ก็ไม่ได้ แต่คงไม่ต่ำกว่าเวลา ที่เมืองอียิปต์
ใช้กาแฟแลยาส์บ คั่วในเรือนไม้ไค้ถ้าว
ถึงกาแฟแลยาส์บเลย

กาแฟนั้นเกิดใช้กันขึ้น ในเมืองอาหรับ
ในคริสต์ศักราช ๑๕๐๐ ปีเศษอยู่ในจุด
ศักราช ๔๐๐ เศษ แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม
เป็นการใช้ทั่วไป เพราะรัชชางค์้วยเจ้าแผ่นดิน
ในเมืองนั้นห้ามปรามต่าง ๆ ต่อจุดศักราช
ประมาณได้ ๑๐๐๐ ปี จึงได้ไปใช้ในยุโรป

ยาสูบเกิดขึ้นในประเทศ อิตาลี Italy
ในคริสต์ศักราช ๑๕๖๐ ตรงกับปีวอกไทยศก
จุดศักราช ๓๒๒

หนังสืออาเรเบียนไนต์ เอนเตอร์เทนเมนต์
ภาษาอังกฤษ ซึ่งดีอันวาเป็นฉบับต้นนั้น
แปลออกจากภาษาอาหรับที่เดียว ได้ที่พิมพ์
ในคริสต์ศักราช ๑๘๓๙ คือจุดศักราช ๑๒๐๑

ปึกนอกศก เขตวิจิตรดิเบมณ Edward William
Lane เป็นผู้แต่ง เขาเรียกกันว่า ปกติว่าทั้งปวง
แต่ต้นฉบับซึ่งอ่านแล้ว แต่ทั้งโคลงครึ่งนั้น

เป็นสมุดเล่มย่อม ๆ ของท่านเล็กเธอามา
ให้อ่าน จะเป็นผู้ใดแต่ก็ไม่รู้ ที่พิมพ์
ที่ร้าน คุณลั่นตังอิงคุลิษ ๓๐ ปาเทอ ไนสเทอโร
ลอนดอน ๒ ขอบุสตรวิคเอเดนเบอระ

Gall & Inglis, 30 Paternoster Row, London; 6 George
Street, Edinburghs. จะเป็นฉบับดีไม่ได้อย่างไร

ก็ไม่ทราบ แต่เห็นว่าไม่ต้องการสำนวนเพราะ
ไม่เพราะจะเอาแต่เนื้อความ มาแปลเป็นภาษาไทย
แต่ก็ต้องนึกเอาเองบ้าง ตามสำนวนเราไทย ๆ
เรื่องสลัปอะเวเกน ที่แต่งนี้ยังขังปลาย
ของหวังสื่อ ขาเรเป็นไนต์เอนเทอเคนเมนต์
เห็นเป็นเรื่องสั้นมาก ก็ลองเขียนเป็นกลอนว่าเหตุ
เห็นว่าเวลานั้น เป็นเวลาว่างคล่องใจนึกอะไร

ง่ายก็เขียนไป เมื่อทำได้มากแล้วจึงคิดเห็นว่า
 เรื่องนี้ ก็เป็นแต่เรื่องเล่น ๆ ถ้านวนคง
 ที่ไม่ต้องออกครวญ เพราะเพรียงอย่างไร
 ที่จะต้องมีผู้เข้าไปเทียบกับเรื่อง ที่นักปราชญ์
 แต่งไว้แต่ก่อน คืออย่างไรก็ไม่ต้องอายเพราะ
 เหมือนอย่างหนังสือในเวสต์ Novels ต่าง ๆ
 ของอังกฤษ แต่ถ้อยคำบทกถอนั้นกำหนดไม่ได้
 ด้วยเวลาที่ท่าน้อยนัก ต้องถือว่าเป็นโนเวลล์ไทย
 ไม่เป็นหนังสือสำคัญอันใดเลย

ทะ

วันศุกร์ เดือนแปด ขึ้นหก ค่ำ

บ้านลัมพูทิศ

ศักราช ๑๒๖๐

ร่าย

๑ สรรวมสวัสดิ์ศิวิไลย์ เกरिकกรุงไกรเกรียงยศ
 เกียรติปรากฏขจรจาย ถิ่นบาช้างแห่งหล้า
 ฝนฟ้าชุ่มชื้นชล ไผ่พลผลพลเพิ่ม
 เหม่ใจราษฎรบำรุง รื่นเรืองรัฐมณฑล
 สกลราชอาณาเขตร ประเทศสยามขึ้นชัย
 ทุกซอกเขมใหญ่ไฉย นาคไฉวไรเกษม
 โสภเทญ ๗๖

โคลง ๔

๑ เปรมจิตรปราศจากเศร้า สิ่งศักดิ์ สรรพเทญ
 ทิวนครขอบขัณฑ์ เขตทั่ว
 เจริญสุขทุกคืนวัน วายทศ
 บดบังปดอกปรปักษ์ทั่ว เฝือกพันไทยเกษม ๗๖

๑ ไพบูลย์สมบัติถ้วน ทวยชน ขึ้นเทอญ
 ประกอบกิจเกิดนิมิต แผลหลัก
 บำเพ็ญทักขณมณ พุทธเกษตร สยามเอย
 งามประสิทธิ์ประสงศ์ข้า คิดต้องคณปวงธรรม ะ

ร่าย

๑ จักบรรยายนิทาน มานในเรื่องราวหรับ
 ฉบับอังกฤษแปลแปลง แสดงเป็นสยามพากย์
 หลากกวีเพรงไปมี เพื่อกาพย์ใหม่หมาย
 ให้สหายชื่นชม บรมวงษานุวงศ์
 ทุกพระองค์ทั่วหมก จึ่งคัดจกข้อคำ
 ทำเป็นกลอนดิลิต ประดิษฐ์โดยย่อพอเรียง
 เพียงพอรู้เรื่องจบ ปางปรารภใดอื่น
 ขู่จูงทราบเรื่องนั้น เสร็จสิ้นทุกอัน แดณา ะ

๑ เป็นประเทศตั้งอยู่หว่างทะเลแดง กับอ่าวเบงกอล
 เว้นกตมอังกฤษว่าอาเบเนีย ะ

๑ แต่ปางบรรพ์ยังมี เจ้าธานีในประเทศ
 เขตราชธานีบรมย์ฐาน ไพศาลโสภณบุรี
 ศรีแบก : คนกร^๒ ภูธรครองยุติธรรม
 ผดุงเขตรัฐ^๓ ฝู่งประชาตำราญ
 พันโกยพานพิบัติ ด้ดความเมืองชื้อทรง
 ไ้แว่นทรงคำร้ห้ ตรีจตุรราชการ
 คื้อวิจารณ์คุณโทษ ประโยชน์ผลผู้ทำ
 กรรมชอบมิตตให้ ชอบชอบให้ศวรการ
 หนึ่งวิจารณ์ทั่วทุกขี คุชอำมาตย์ราชฐ
 ด้บออิกรณ์ถ้อยความ ตามสมควรคุณโทษ
 หนึ่งตรีประโยชน์การา ประมณูมาซึ่งราชทรัพย์
 ไ้โดยฉบับบุรพา ด้ียงสาสนานาจักร
 บริรักษันครไ้โดยควร หนึ่งไ้ไ้สวนการศึก

๒ เป็นเมืองอยู่ในประเทศเตอรี้ข้างเอเซีย ตั้งอยู่ริมฝั่งน้ำ
 ชื่อทริกว้สแฉติฐุทเหนือ ๓๓ คิกว้ ถองคิฐุ ๔๔ คิกว้คณ^๔จาก
 อย่างอักษกฤษ ๑

รฤกภายนอกใน	เพื่อราญไพร่บุท
ทุกทิศประทุษฐ์ป้องกัน	สรวฟโภยแผ่นปรน
จากุการณ์ราชกิจ	บพิตรบไว้หฤไทย
เสนาในพนังกงาน	ภูมด่นอมแปลงองค์
ลงเปนพานิชเพศ	หวังสืบเทศนานา
แต่ประชาราษฎร	ซึ่งถัญจรไปมา
จักเจรจาตีร้าย	หวังยกภัยร้ายภัย
คืบความร้อนเปลี่ยนเขน	รอนความเจริญให้ขาด
ประสาตสิ่งศุขสวัสดิ์	ขจิตสรวฟภยันตราย
ยื่นศุขสบายเบิกหล้า	เลี้ยงสรวตริญทั่วหน้า
เขตรทั่วไพร่บุตย์	ยิ่งแล ๗๕

โคลง ๔

๑ ยารุณอาธราช จิต อ่าง องค์นรินทร์ นามฤ
 ภาหธิบครองแผ่นดิน ตับริ้น
 วงษ์เนื่องแต่มนรินทร์ มหัท
 ผดุงราษฎรสำสนาชั้น เขตไว้จิรกาล ๗๖

๑ เปรียบปานปิตุเรศเลี้ยง คไนย นันเฮ
 กอบกิจการบุญไป ท้าวผู้
 สอดส่องประสปีใคร ที่ชั่ว
 ลงโทษไปรดยกผู้ ก่อให้ล้ำาญ ๗๖

ร่าย

๑ ในกาลนั้นวานิช ผู้หนึ่งศุขทัยในนคร
 เคยตั้งญกรักษา ขแต่ปางกายยังสงคราม
 จนทราบกาลชราภาพ บันดาลาภแห้วหลาย

-
- ๓ ราชกิจที่ประการนี้ คือธรรมเนียมประการซึ่งทำมาแต่พระธรรม
 สาท ในกฎหมายเดิม ๑ หน้า ๑๑ ปีที่ ๗ ๗
- ๔ ชารุณแปลพระนามพระเจ้าแผ่นดินอาหรับ จัก นั้น เป็นสร้อย
 พระนาม แปลว่าพระธรรมในกระษัตริย์ใหญ่ ในประเทศอาหรับ
 เดิมก็หียกต์ เสวยราชสมบัติอยู่ในเมืองแบกแดด ซึ่งเป็น
 เมืองหลวง ตั้งแต่จุลศักราช ๑๒๘๘ จน ๑๓๑๑ เป็น ๒๓ ปี ๗
- ๕ เป็นภาษาอาหรับ แปลว่าเจ้าแผ่นดิน แลผู้ตั้งก่อ
 คือบิดต่อกันมาจากมหมติ ๗
- ๖ เป็นผู้ตั้งศาสนาแซก ๗

มีบุตรชายสุทศวาติ	เนติยวงศาตว่องใจทว
จึงขนานนามนิบม	สมชื่อในศาสนา
เรียกอาบุญพระชั้น	พานิชพลันป่วยหนัก
ผลึกทวีปย์มอบแก่บุตร	อาการทรุดสิ้นชนม์
บุตรชวาชวนรังศพ	ไว้ทุกข์ครบกำหนด
ปลดปล่อยทุกข้ทำการ	วานิชปานบิดา
รักษาทรัพย์ถ้วนเดิม	เต็มส่วนใหม่หาได้
รวมรวบสมบัติไว้	เรียบร้อยดังเดิม
๑ ภายหลังเหิมจิตรทวี	ทรัพย์เรอาติมากหลาย
ควรรหาสยายบ่มศษ	เล่นสนกนี้ต่างต่าง
อย่างคนหนุ่มทั้งปวง	ไปควรทวงแทนทรัพย์
ซึ่งสำหรับเปนมูถ	เครื่องเกื้อกูลความสบาย
ความนึกหมายพลันทำ	นำสมบัติบิดา
มาขึ้นเป็นสองภาค	ส่วนหนึ่งหากจำหน่าย
จ่ายซื้อบ้านเรือนสวน	ซื้อตึกควรคนเช่า

๗ เป็นชื่อคนจะเรียกแต่อาบุญคำหนึ่ง ฤๅพระชั้นคำหนึ่งก็ได้

อาบุดการกำขาย เล่นการสนุกนี้ ๗

เปนเรือนเข้าเกบค่า ทุกถิ่นท่ามากหลาย
ราชทรัพย์ขึ้นถ้วนพัตน์ อีกส่วนอันยังเหลือ
เล่นพื้นเผื่อไปยัง ตั้งเตียงเพื่อนพรวกพ้อง
เล่นขับร้องเพื่อนรำ กำขายทรัพย์เนื่องนิทย
บชุกคิดทุนรอน ข้ ภาษาจรแซ่ข้อง
ไปนานเลยพรวกพ้อง พรังพร้อมมเหล่หลาย
ยิ่งนา ๗

โคลง ๒

๑ ทกรกำขายเรศร้าง เล่นบวชว่าง้าง
แต่เข้าจนยาม ตักนา ๗
๑ ดาวงามดาวช่างใจ ดาวขับดาวรำให้
จักพร้อมมพริ้งมาน ๗
๑ ดาวศศรานไม่น้อย รุนร่นรำเรียบร้อย
ขับร้องนำเรอ รวมแฮ ๗
๑ พรรคพวกเกดอพรังพร้อม นิ่งแน่น
กินเลี้ยงด้อม เถาเข้าอุคม ๗

๑ พุกบวรสมถอดคถ้อง ฟังแต่คำเพราะพร้อง
จิตรฟังยินดี ยิงนา ๗๖

โคลง ๓

๑ ถ่วงขบปีหนึ่งประมาณ ทรัพย์ยศถนอม
พร้องแท้ ยืนเฉยหน่อยแต่
จักสิ้นทนรอน แล่นา ๗๖

๒ เพื่อนคิดถอนถอนออก บอกขระบ่าวบัง
ต่างต่างแต่คิดข้าง บิดพลัวไปมาเยียมเฉย ๗๖

๑ มีข้าสิ้นทรัพย์คน เพื่อนสักคนหนึ่งไซ้
แถบเหน่นน้ำได้ แต่เพียงปรับทุกข์ภูมิ ๗๖

๑ ยามความทุกข์โรยรา กลับคิดมายากแท้
โศกคิดนึกแล้วแก้ ยากพ้นประมาณดังนี้ ๗๖

๑ หน้าเบิกบานกลับสดท รันทดจิตรเจบใหม่
ขกรบมบ่ไซ้ แกร้อนฤเสบน้อยเฉย ๗๖

๑ ไปควมเฉยแฉะอยู่ สู้มารดาจักได้
ฟังท่านตั้งสอนให้ ปลดเปลื้องกังวลใจนา ๗๖

๐ แม่บถกัทรบุทรเศวรี เลี้ยงศรี มาแฮ
นางเร่งนึกปรานี ไม่น้อย
ถามบุทรบอกคดี ไทหม่น หมองนา
บุทรแสดงแถลงถ้อย ถิ่นทุกประการ ะ
๐ แท่นานแม่ฝึกแล้ว บพิศ นึกเลย
เหนพ้อปลกทรัพย์ปลิต จำใช้
เลี้ยงเพื่อนเพื่อนบพิศ คุณชอบ เลยเฮย
มีแต่ส่อข้าให้ สิ่งไรเราถึง ะ
๐ ฟังรู้ทุกไว้ เปนตรา เติตรา
ภายน่าอย่าเหิมหา ที่อื่น
บุญมีพอินมา ปั้นทรัพย์ ไว้พอ
เปนถ้วนเก็บเข็บซ้อน แคะไค้ไค้กิน ะ
๐ บุทรยินบัตตอบถ้อย มารดา
คิดจักไปสู่หา พวกพ้อง
ขึ้นทรัพย์ซึ่งจักมา จับจ่าย ไร้เฮย
คงจักคิดคุณต้อง ออกให้ไปเลย ะ

๐ ญออยยามยากแล้ง ยามมี
 บรรพตทำอุถี เปียบไว้
 สุภาสทิพรทึ ทำนกล้าว
 กังแม่จักว่าให้ ญออยงยนิ ะ

๐ เพื่อนิน ถิ่นทวีปแล้ว แหนงหนี
 หาง่าย หลายหมื่นมี มากไต้
 เพื่อนตาย ถ่ายแทนชี วาอาคณ์
 หายาก ผากฉีไต้ ยากแท้จักหา ะ
 ๐ มารตากล้านี้ ควณัถ หนาเฮย
 แต่ญอไคร์เหนประจักษ์ จิตรแท้
 จักไปเที่ยวลู่ทัก ถามไถ่
 เผื่อจะสมคิตมัว ไปได้คามกรรม ะ

โคลง ๒

- ๑ กล่าวถ้อยคำเสร็จแล้ว รีบออกจากบ้านแคล้ว
คลาศเข้าเขตรคาม เพื่อนนา พระ
๑ ถามหาเพื่อนทุกบ้าน ตามระยะโดยทัน
นำเล่ห์ถึงเมือง พระ

ร่าย

- ๑ บัวยการเปลื้องแรงเรี่ยว เทียวทุกบ้านย่านทาง
ต่างลี้บเสาะทุกซอก ทางจรัดจรอกจรทด
จนเวียนเทียวทั่วจบ สบแต่คิดบิตพราง
บางคนซ่อนกายมิด บางมีกิจกังวล
บางคนว่าจนยาก บางคนบกหน้าเบือน
เชื่อนั่นเช่นบรูจัก บถามทักปราไธ
บางคนใจร้ายรอง ให้ทุบถองไปยตี
ถ้างไมตรีกรุณา ฝ่ายอาบุญเหนวักถ
ยตศุมารตกถ้าว ออกผ่าร่าพึง
คณิงนักสังเวช เหตุสิ้นครพยอัปราค

เพื่อนชักชวนกันทา	จึงถื้อมกลับบ้านตน
ทุกซั้ท้นไศกเศรร้า	เข้าห้องหับตนหาย
ไปว่างวายทุกซั้อื่น	เจบเร่งเจบจิตรอื่น
อกไ้อ์อกกุ อกเอย	ระ

โคลง ๔

๑ คิทธิอุตุนิธแท้	ทุกอัน
จ่อมจ่ายทรัพย์ครามครัน	แหล่ถื่น
คบเพื่อนบมีวัน	วายว่าง ติ้งเคย
ไฉนบมีตากัน	คบผู้ ติ้ติ้ง ระ

ร่าย

๑ เหลียวหาใครบปะ	เกิดมานะค่านิ่ง
จึ่งตั้งสัตย์สาบถ	ลืบไปกาดภายน่า
อันชื่อว่ามนุษย์	บุรุษย์ในบุรี
ศรีแบกแตกนครา	ไปคบหาเป็นมิตร
มอปีจสณิทธิโกถ์เคียง	เพียงแต่เสพย์อาหาร
ไปส่มากร่วมภาน	เป็นอันชาติคงคำ

จำเดิมแต่นั้นไป	เขาก็ตั้งใจประณัติ
กิจการจ่ายวาทะประโยชน์	ชั่วแต่โภชนาหาร
มิหนานค้อยมีทรัพย์	โดยลำดับเตือนมา
กลับปราณอยากคบ	พบเพื่อนต่างเมืองจร
ส่นครมาแขก	ข่าวคราวแปลกจงบิน
รวบีนหนักเบา	เขาจึงตั้งปัญญาณ
สภาพตนเป็นหลัก	ว่าจะชักชวนไว้
บิให้ถึงสองนาย	หนึ่งบหมายมุงคบ
ครบถึงสองราตรี	แม่นจรถักวาท
ไปประสพพบภักทร	จักไปผูกจากัน
ทำเนกฉันท์มีมิตร	บชอบชีวิตสืบไป
เขาก็ตั้งใจมั่นคง	จ้านงตั้งนักรรพ
จึงยับยั้งยังสพาน	ทุกวันวารบชาด
ผู้ใดผาดผ่านเติน	เขาก็เขิญมาสู่เย้า
เลี้ยงเถ่าเข้านานา	สิ้นเวลาเลี้ยงเสร็จ
เขาก็เผด็จมิตรชาด	เดินทางมาครพพานพบ

แก่งหักหลบเลี่ยงดี เขากะทำตังนี้
 บเว็นวันจาย ว่างนา ะ

โคลง ๔

๑ หกขวันเย็บเย็บนี้ นิศัยกถ
 เปนที่เกษมสถานต์ สรวงเคร้า
 นฤทุกชั้นฤโภยพาด พูลสวัสดิ์
 จวนจวบขอบเคียนเข้า เขตวันคำคง ะ

๑ ปางองค์กาหลิบผู้ ภูมิภต
 หวังสอดส่องกิจการ ท้าวท้าว
 กำหนดนับประมาณ ขวบมาศ ครอบแฮ
 เสดจจากนิเวศน์ท้าว สู้ท้องถนนหลวง ะ

โคลง ๓

๑ ชนปวงไปทราบความ ยามพระลบดับไม้
 จึ่งอ่องค์ท่านไท้ แม่นแม่นชนจร ะ

๑ พัตราภรณ์พานิช สจฺจิตย์มุกตฤ้ท่นท้าว
 มีบุรุษยัทมท้าว ท่านผู้หนึ่งนาย ะ

- ๑ เปรมาใจจักใคร่เชื้อ เชิญท่านจรัสมือ
สู่บ้านเรือนเรา น้อยเทอญ ะ
๑ ผ่อนกายเบาเหน้อยแล้ว คืบหนึ่งจึงค่อยแก้
คทาเสกต่อไป ะ
๑ โดยน้ำใจเชื้อแท้ บอกท่านตามจริงแท้
บไ้มารษา ะ
๑ อันเคหาค่อยใช้ รับท่านคืนเตียวไ้
กว่านั้นไปยอม เถยนา ะ
๑ จักถนอมท่านไว้ ฉันทนิทสนิให้
อยู่ยังสำราญ ใจนา ะ

โคลง ๔

- ๑ ภูบาลพึงถ้อยซึ่ง เชิญชวน
ดูประหลาดตำนาน ดั่ง
จักมีสิ่งใดควร ทราบเหตุ
จึงตอบรับเชิญ ะ
ชอบแท้ชอบใจ ะ

๑ ครวไถกถอไถกตั้ง คนเสมอ กันนอ
 ถึงคฤหาสน์เขิญเจอ อากันไผ้ว
 ถังสนทนาสนอ กิจศข ทุกข์แฮ
 จนบ่าสนทนาแล้ว จังถึงภักษณันท์ ๖๖
 ๑ จักสรรกับเข้าแต่ง นานา
 ตามสิ่งรักเเชธา เนียบแท้
 เนื้อไก่อ้วปรงทก เครื่องทอด สุกเฮย
 เนื้อห่านพ่วงพีแล้ ภัทรวิ้วมราคุ ๖๖
 ๑ ดูของเสนาสิ่งแม่ มากหลาย
 ถังนุกปากเหมือนหมาย หมดสิ้น
 มารดาออบชวนชาวย ตกแต่ง
 เสพเเชอประกอบสิ้น เล้พิ้งของสวรค์ ๖๖

โคลง ๒

๑ ของจาวพลันสพย์แล้ว ยามสุริยเคดิ้นแคล้ว
 ถังไผ้วกับคศรี ๖๖

๑๐ เป็นภาษาฝรั่งเศสความว่า เนื้อสัตว์เล็กประสมกัน
 หลายอย่างคล้ายกับยำววน ๖

- ๑ ของหวานมีถูกไม้ ทลายถึงเกาะหาได้
แต่ถั่วอย่างก็ นึกนอ ๗๖
- ๑ อีกขนมมีเลิศล้ำ อย่างละอย่างไปซ้ำ
ถึงถั่วหวานมัน ๗๗
- ๑ พลาถวณกันปอกปล้น ปล้นเม็ดทีนหลั่น
ถูกไม้กระการ ๗๘
- ๑ ขนมหวานนุ่มแท้ ที่กรอบก็กรอบแท้
เลิศชั่วยกถิ่นจริง บารนี้ ๗๙

ร่าย

- ๑ คุณค่าเขาราชตรี ประเพณีในนครา
ทวยประชาครันคร้าม ห้ามมิให้สพัสตรา
ในเวลาดาวาร ยามวิติกตจึงควร
จนค่าจึงหะชั้น จุกเทียนพธน์รุ่งโรจ
โชติช่วงแสงชีวาลัย เครื่องสราบานแต่งตก
ยกทั้ง ไถะกลางตรง วางถั่วลงรินสุรา
กล่าววจาเพราะพร้อง เขียวก่นผู้เพี้ยนพ้อง

๑๖
 จึ่งทั้งไต่ตลับ เทอญนา ๑๖
 ๒๖

โคลง ๔

๑ แบบฉบับไ้ไ้ไ้ไ้ ทรวาย ๒๖
 บ่ทวนคืนเคี้ยวทัก เรือกริ่ง
 ภรรยาเพื่อนฝูงหลาย ตัวต่อ ๒๖
 จึ่งเสพย์สลิข้อง คึงนี้เราเชิญ ๒๖
 ๑ พี่ยพลินไฟระแแต่ วาจา ๒๖
 มารยาตรยิ่งอย่างหา ยากล้ำ
 เปนที่ถูกเหตุหา เรายัง ๒๖
 เชิญท่านรินส่งซัก ส่วนให้เรากิน ๒๖
 ๑ รินแล้วส่งถ้วยท่าน จงทอง ๒๖
 คงจ สบส่มปอง เอกแท้
 ทาหลิบริบด้วยสนอง คำตอบ
 อย่างท่านมีของแม่ ๒๖

๐ แม่นไฉนเรือนห้ำจึก เจรจา ไต่ถ้ำ
 ยถาท่านประเวศมา อุดยั้ง
 ไต่ยแปรมกระมลปภา โมทไฉน ชมแธ
 จักจรวดเคียรตั้ง ท่อพินอัญชลี ๗๖
 ๐ ยินดีเพื่อช่วยท่าน มาพัก
 มีโอษฐ์จะทลายหัก ท่านจ้อ
 จิตไต่แย่งทั้งตัก เตือนท่าน แผลพินา
 เสมอจิตรเราฤทธี เฝ้ายบให้ลงเหน ๗๗

โคลง ๒

๐ พังคำเขนเอือกแท้ กากดิบทนไปรดแล
 ทลอดถ้อยทุกคำ ๗๘
 ๑ ตำรวดชวนสพย์ข้า ชดสราคือน้ำ
 พลอดเพื่อไปพลาญ แลนา ๗๙
 ๐ พลอดบจากจิตถ้อย ท่านพลอด
 เขาพลอดมัจฉัย พลอดไต่ต่อสนอง ๘๐

๐ พลตอบปองอวยกยิ่ง พลคท้อพลอดแต่ทั้ง
พลอดท้อใจตาม ก็นนา ะ
ร่าย

๐ ถมถึงทางกำขาย	ร่ายกิจการทุกสิ่ง
ซึ่งเขาทำเดียงกาย	เขาบรยายแต่ทั้ง
จนขอชนคืบคั่น	แม่น่ายหลังปฏิญาณ
ถ้วนทุประการบปัด	ครั้นบพิตรพ้องจบ
เร่งปรารภรักใจ	ธจึงปราโงประภาษ
ว่าท่านฉลาดทำวิธ	คริตรองครองชีพตน
ผิดกับคนทั้งหลาย	เมื่อภายหลังจักนึก
เห็นตื่นทุกเบาหนัก	รู้คิดยักหวั่นไหว
ได้คอกเบียดเดียงกาย	ห่อนนิบหายหมดมอด
จึงร้อรอตตนคืบ	ฝ่ายเรายืนยลชอบ
หนึ่งประกอบการเดียง	พวกพ้องเพียงพอ
ประมาณ	หวังทราบกรรนา
หนึ่งผู้มาพึ่งพัก	พำนักรู้ท่านรับรอง

ต่างคนปองสรเสรีญ ความเจริญชูเชิด
 เลื่องกาเลศนามกร จักจบทั่วหล้า
 ชนจักชนชื่อข้า ไปสิ้นสรเสรีญ ท่านนา ะ

โคลง ๒

๑ มาผูกเพลนิณณ์ข้า ทั้งท่นแถมท่นข้า
 บัใดคืบคืบ ะ
 ๑ ไปควรวนแยะค้ำ เชิญท่นคืบคืบบัง
 จักได้สบบน ะ

โคลง ๔

๑ ชั่วฉนวนเต่งจ้อ เจวจา ก็นเฮย
 พลงเสพขึงสรา ฤทธิร้าย
 จนดูล่วงเวธา คดชีก
 ทาหลิบแล้งแถมท่นก้าย เหนื่อยแท้ท่นอง ะ

๑ เรายังจักใคร่เห็น	รับกาย
ท่านก็เห็นมากมาย	ตักแล้ว
เพราะเราจึงท้าวทาย	นอนหลับ
วันพรุ่งเรจักแคล้ว	คงสพนักนั้นไป ๗๕
๑ ขอบใจซึ่งท่านได้	รับของ เราเสีย
คุณคู่ศิขรปอง	เปรียบอ้าง
ควรจิตระคิดคุณสนอง	คุณรอบ คุณรอบ
เต็มเรือนทนแรงฉ้าง	ฝนควรทำ ๗๕
๑ ขอจงจำแนกข้อ	คณิงโต โตเสีย
เราใช้ภักทิลวาทิต	พถัมพั้ง
แม้ทาบประสงค์ไหน	จักเสวย สมองเสีย
ไปปลื้มคุณคู่	มอดม้วยเมื่อมรณ ๗๕
๑ สุนทรมฤตย์	ท่านแดง
เราเชือบคตือบแดง	ตักน้อย
แต่รังซึ่งจำสรวง	เราไป มีถบ
ที่พระเวียนร้อย	ดุคองกวนโคร ๗๕

๑ ถึงไถครวระไช้^๑ เรามี ครบนา
 คือกอบากที่ขยนิคี่ มากลี้
 แก่เพียงท่านผู้ปรี ชาชอบ ใจแฮ
 ไม่จกริงเกียรช้ำ สบน้ำใจจง ๗๖

ร่าย

๑ เราจำนงอย่างยิ่ง แต่ใช้สิ่งสำคัญ
 แด่เกียจกันความสุข ให้เราทักข์ฟ้องไภย
 แต่ใจเรารังเกียจ ให้น้ำเกลือบตซึ่งน้า
 ท่านคงจักทราบบ้าง ข้างเมืองนี้แบบแผน
 แบ่งปันแดนหลายตำบล หนหนึ่งนั้นมั่ววัด
 อื่นเมื่อนี้จักเป็นพระ เป็นอรุเรือกประชา
 มาประชุมณมัสการ ในฐานส่งนราสิ่ง
 อื่นเมื่อนั้นช้ำแซี้ยว ภาครบคืบเขยปรียวจิต
 ไครบทิศเทียมพัน หน้าให้พถันหลังหลอก

๑๑ เป็นภาษาอาหรับแปลว่าพระแวกอย่างหนึ่ง แปลว่าเจ้า
 อย่างหนึ่ง แต่ในที่นี้ใช้ว่าพระแวก ๗

ความคิดนอกกริยา	คอยกตัญญู
ตกจะให้ประพาศิตาม	ความที่ตนเห็นผิด
ยังมีศิษย์สืบทอด	ถ้วนเป็นชายปราศตติ
ไปทรงตรีนันโต	เขานัดไปประชุมกัน
เที่ยวทุกวันบวช	การทั้งหลายเขาปฏิบัติ
ถ้วนแต่พรณร่าย	บ้ายความชั่วผู้อื่น
ชนนบ่มิชอบ	หวังให้มอดแต่เขา
เขาเป็นบ่าวบังคับ	ให้เรารับธรรมนิยมใหม่
ตามเขาได้ใจเห็น	ฝ่ายเราเป็นจนจิต
เขาเห็นผิดเป็นชอบ	ประกอบตนบ่ได้ต้อง
ข้อขัดคำโกทราน ^{๑๒}	ไปคิดอ่านทำตาม
จึงคุกคามรำไป	ผู้ใดในแวงนี้
ถูกจับ จักทุกคน	จนบมิสุขได้
เพราะเหตุเขาชั่วได้	จักให้เรากาม ต่อมา ภาะ

๑๒ เป็นภาษาอาหรับแปลว่าหนังสืออ่าน แต่บัดนี้เขาใช้ว่า
เป็นข้อกัมภีร์เป็นธรรมคำสั่งสอนของมหัศจรรย์

โคลง ๒

- ๑ กาหลิบถามทอถ้อยบ ทานจูงบอกแต่ข้อย
 จักแก้มีนโค เถื่อนา ား
- ๑ เรานึกในจิตรไว้ ขอท่านสงเคราะห์ให้
 จูงได้ทันเหน เทอญนา ား

โคลง ๔

- ๑ ขอบนที่ท่านไท่ ทรงธรรม
 ผู้พิชิตเขตรชันท ชีเกลัก
 แท้ลักทิวาวัน เตียวทจ คิตนา
 ครองพิภพผ่านแล้ว เศษเพียงภูวไนย ား

โคลง ๒

- ๑ จะทำโนนหนึ่งนั้น จงแสดงกิจนั้น
 ขอกให้ราพัง ก่อนเทอญ ား
- ๑ ใต้ถ้งเรานึกแล้ว การใหญ่จักไม่แคล้ว
 คดาศัพน์มือทำ ား

ร่าย

๑ จักให้หน้าทีปฤษา ทั้งดีมาดงทนต์
 เฝื่อนแย้งกันคนละร้อย ตัวพระน้อยไปมี
 ถ้อยที่ควรวโทษ เฝื่อนเพื่อโปรดตั้งสอน
 ถอนทฤษฎีเคิมท้าน อย่าเบียดเบียนเพื่อนบ้าน
 ทุกสิ่งเคิมมา แดณา ะ

โคลง ๒

๑ ราชธาเฐื่อนตอบถ้อย ท่านคิตดีไม่น้อย
 ฤคน้ำใจเรา ะ
 ๑ ไตยคิตเทจจิตรแล้ กาทลิตเปนใหญ่แม่
 ทราบแล้วงทรง โปรดนา ะ
 ๑ คิตไต่ยทรงชื่อแท้ คงโปรดอนุญาตแล้
 ท่านให้ครองเมือง ะ
 ๑ ไบ่บ่วยเปลื้องกึ่งก้อย เราต่างเทศมาน้อย
 หนึ่งให้หนติ ้วยนา ะ

โคลง ๔

๑ วาที่เหลวเหลกฟุ้ง พึงสรวล สันต์เฮย
 ฤาทำผลอยเหนควร คิดบ้าง
 กาหลิบจักสำรวจ ความคิด เรานา
 ฝึกที่ไต่สวนข้าง พระแก้วลงทัณฑ์ ား

๑ ฉันทิกาทธิบเจ้า จักลำ รวลเฮย
 คงบสรวลแม่นำ อย่างนั้น
 คึกฉึกจักต้องจำ เลิกพูด กันแฮ
 ไปสู่ถิ่นนครนั้น รุ่งเช้าเราตา ား

๑ อาไถบจำอทุกข์ยัง สนทนา ก้อนเฮย
 เจริญท่นเสพย์สุรา อ่อน้อย
 หนึ่งยามท่นจักคตา ไคลจาก เรือนแฮ
 เจริญมีตประทุข้อย อย่าได้ลืมคำ ား

ร้าย

๑ วัณแม่นำเสราแล้ว หยิบจากแก้วขวดมา
 วินสุรารอขอพบ ยกขึ้นทอบถาบุญ

คุณท่านมีมากหลาย ต้มหมั้นหมายความเจริญ
 อาญุเพดินบรวั้ง ธก็บังเอาแบ่ง^{๒๑๓}โรย
 ไปรยลงในถ้วยสรรพ อาญุรับถ้วยไป
 บรู^๒ในกลอุบาย รินเหล้าหมายต้มตบ
 เถมเปี่ยมขอบบวรท ปากต้มหมตบมีน่าน
 วางถ้วยกรรณภักตรกัม ชบสยบเกษลัม
 หลับสิ้นสมประดี แดนา ๗๖

โคลง ๓

๑ ภูมิกถันตำรวล เวลาจวนตีกแล้ว
 ท่านจักคืนวังแก้ว จึ่งเอื้อนพจมาน ถึงนา ๗๖
 ๑ ทาษผู้ชาญใช้ชีวิต ให่วินิจถินไว้
 ผิดกลับมาสั่งให้ ถูกต้องยังเรื่อนเขานา ๗๖

๑๓ แม้จะเป็นยาเบื่อเมาอย่างหนึ่ง ซึ่งกาหลิมเคยใช้วางคน
 ได้กลับตามพระไทยประสงค์ ๗

โคลง ๒

- ๑ ขยำเขยเขื่อนเนินช้า เรวเร่งแบกตามช้า
จักเข้าสู่วัง ๗๖
- ๑ เขาตามหลังท่านให้ ออกจากเรือนมาได้
บ่ได้หับทวาร ๗๗
- ๑ ท่านทริกรเสร็จแล้ว ทำจะให้สอแตกแล้ว
เมื่อรู้ภายหลัง ๗๘
- ๑ คลาถึงวังช้า เข้าทวารน้อยค้ำ
คลาขึ้นมณฑป ทานนา ๗๙

ร่าย

- ๑ ประนังเนียนแน่นเฝ้า หมูชาเจ้าพนักงาน
ถือบรรหารกระบัต ให้สัดผ้าอาบ
แต่งกายคุบเคื้อ ให้สอเสื่อทรงประทม
ของบรมกระษัตรา อุ่มกายขึ้นวาง
กลางพระแท่นทิพย์อาสน์ ที่ไสยาสน์ทรงธรรม
มาถอนอองกฎ ดำหรับยศขัติเยศ

วางประเทศเมืองสูง	แล้วเรียกฝูงกำนัน
มาพร้อมกันบนมัสยิด	ตรวจค้นหนัฟ้ายาใน
อธิการใส่ไปตระบัต	จัดเป็นตึกพนักงาน
ใครมีการฉ้อโกง	ปางสมัยสร้างนิทรา
ให้เข้ามารับการ	ปานดังเคยแต่ก่อน
อย่าลดหย่อนทุกอย่าง	บ้างบังคับอันใด
จงเร่งไปทำตาม	จงเกรงขามนบนอบ
ทุกประการแก่กู	จงเชิดชูยศศักดิ์
मैंเขาทั้กทาศิคร	กราบทูลไปอย่าขาม
นามพระเจ้าทรงธรรม	พูดทุกคำอย่าพั้ง
หนึ่งจูงยังคำเคย	เรียกเราเลยเป็นชาติ
ว่าพระบาททรงธรรม	อย่าทำผิดเจ้าข้า
แม้ปะหน้าจูงเคย	เลยไปถึงผู้อื่น
อย่าตกตื่นหวาดไหว	หนึ่งกราบขอขมา
สิ้นทุกอันจงอด	จงตำรวลหรือแก่
ทำดังภูตงแล้ว	อย่าให้เค็ลื่อนคตา ถึงนี้ ภาะ

โคลง ๒

- ๑ บั้นทามาเรียบเผ้า รัยรับสั่งพระเจ้า
เกษกัมพังคำ ๗๖
- ๑ ไปประจำที่พร้อม ทรวงทริคำริห้ยอม
สอบกัธรรมนิยม ๗๗

ร่าย

- ๑ เตรียมการในที่เสร็จ ธกัโสคงสู่สภาคณ
จึงมีราชบัญชา ทาเสนาผู้ใหญ่
ไปล่มาบังจวังราช เข้าเฝ้าบาทยกุล
นักทลธกัธรัส ตรัสบังคับข้ออ้าง
เร่งนำพรออย่าร้าง ดั่งนี้เสนา ๗๘

โคลง ๔

- ๑ เวลารุ่งนี้จัก จักมา นพเฮย
สจุตธอสน์เอกราชา เณท้าว
ประทับสรวพรพพา ภรณ์เครื่อง ทรงแฮ
อย่าหวาดทกระมตร้าว เรืองรู้โรประสงค์ ๗๙

กาหลิบสั่งให้จุ่นทำแก้อาบน้ำเหมือนอย่างเจ้า

๓๓

๑ จงประนตบนบอบมนั้น เราเอง

โอรนอ่อนหย่อนน้เกรง กราบเกล้า

ชานทูลเขียงอย่างเพรง พร้อมเสด็จ ธรรมเส

แม่สั่งสั่งให้เจ้า รับถ้อยทำตาม ား

๑ หนึ่งขามจันเรียบกั๊ว เงินทอง

จูงจ่ายทมิฬจิตรปอง อย่างยิ่ง

มากมายนี้ ก่ายกอง อย่างเกื้อจ กันแฮ

ถึงจะหมดกลึงทั้ง ถิ่นท้าวไฉยมาน ား

๑ หนึ่งวานประกายไต้บ ทวยชน นางเฮย

ทั่วทุกนายทุกมุต หมกถ้วน

อย่าทำถ้อยการณ รู้เท่า กันแฮ

เผื่อฝ่ายซ้ายขวาถ้วน อย่าให้ใครหลอ ား

๑ พอเป็นที่สนทนน้ำ ใจตุ

ท่านช่วยทรวไทรค จูงพร้อม

เราวนเสด็จงานสุ แต่เท่า นั้นแฮ

จงเร่งไปส่งพร้อม อย่าให้เสียการ ား

โคลง ๒

- ๑ บนนานสิ่งเสร็จแล้ว ฤก็เสกจากถากแคล้ว
 ลู่ห้องบันทม ท่านแต่ ๗๖
- ๑ สิ่งกรมวังใหญ่ไว้ จงปฤกษันทมให้
 ฤกห้องเวลา ๗๗
- ๑ ก่อนอาบู่ตื่นแล้ว ทำวจะได้อู่มี
 จักเมื่อหนีใด ๗๘
- ๑ ฤจักไปแอบอ้อม มองรุ่งเหนือให้พร้อม
 บวันสักอัน เสดนา ๗๙
- ๑ กำชับกันทั่วหน้า ทำจุงฤกทุกฤ
 ขยับพลึงทุกงาน ๘๐
- ๑ ครั้นสิ่งสารเสร็จแล้ว เสดลู่ยี่ภู่แก้ว
 ท่านไว้วบันทม หลัดนา ๘๑

ร่าย

- ๑ คางคางจ่อมฟ้า เขาทูลอับพิตร
 อาภิกษย์จวนอุไทย ครั้นภูในยศดับสาร

เตตจากสฐานแท่นรัตนี ผดักฎาทรงตฤคนธ
 ทั่วจนจกตโดยนัย ถึงห้องหับอาบ
 คุพร้อมพรักพนักงาน ภูบาลสั่งแผงองค์
 ในห้องทรงมถัน แดนอกชั้นไต้
 หนในเหนนถกนัย จักทูลสั่งเรียบร้อย
 อีกรักการุหนึ่งน้อย จักสิ้นนิทรา แลนา ๖

โคลง ๔

๑ สรียาเรื่องเรือพื้น อัมพร แผ้วเอย
 หวีหุ่ม่มกร มัวร้อง
 เชยกล่ากลีบเกสร เสาวรส รวยนา
 พรวคพิทคเห็นก้อง เกริ่นเร้าเสียงรงม ๖

๑ ปางประสูณมีศักดิ์ เกลา ฤชย
 จึ่งพนักงานคทา คทาศคถ้อย
 เข้าเคียงแท่นไธยา หยิบตะ ๑๕ บันชัย
 ชุ่มชมน้ำชุ่มน้อย หนึ่งหรือนาสา ๖

๑๔ นมาคนี้ แปลว่า ไหว้พระอย่างแจก ๖

๑๕ ตบชัยเป็นภาษาฝรั่งเศส แปลว่า ฟองน้ำ ๖

๑ อาบงามตั้งรู้ ลึกสกลนธิ
 ถิ่นเนตรบัตินยล หลากแท้
 ทักทักหญ่ไทยชนน ฅงายเน่ง อุ่นนา
 พิศยิ่งเพลนเพลนแล้ เดิกล้ำหล่อประมาณ ๖๖
 ๑ เพศานประดับด้วย เลขา
 กรอบถวกล้วนทองทา ถือกนเพรวัว
 เครื่องทองถกถกตา รวยแต่ง ทั้งแฮ
 พรหมถากพื้นสอาดแล้ว ก่าพ่นหมื่นพัน ๖๖
 ๑ เรียงวันรวเน่งน้อย นารี รุนฤ
 งามรูปงามราศรี สดอ้าง
 งามครบเครื่องดนตรี งามเครื่อง ทรงนา
 งามรเียบบำเรอมา้ง เทพย์ให้มารัง ๖๖
 ๑ ยั้งหมื่นนุก ๑๖ เนื้อ นิดสนิท
 ตกแต่งขนทรพิศ เพริศพร้อม
 ขึ้นรายเรียบเรียงสสุทัยตามที่ ๖๖ ควรรนา
 คอยสดับรับคำน้อม นอบใจไว้ไว้ง ๖๖

อาบู่คันรูลักกายเลสงไสย

๓๖

๑ แถยังยักแก้ว แกมมุก คาเฮย
 กำหยี่ส่เตงรุก ลากขี้
 เลื่อทรงหมวกทองทุก ลึ่งทอด เวียงเฮ
 ถ้วนเครื่องกาหีบถ้ำ เลิศด้วยจินต ะ
 ๑ อาบู่คันรู ทุกฐาน
 เหนประหลาดเหลือประมาณเหตุหนี
 เปนไทหุไททาน ไทคัง นึก
 ฝนฝนไคอัน ออกไ้พิศวง ะ
 ๑ ฤของคักหีบนี้ คือญ แม่นฤ
 จักแนฉนิไต ตั้งนี้
 ออพูดกับเพื่อนญ แต่คัก คอกนา
 จังเกบมานัก กอนได้ ไปเปน ะ

๖๖ เป็นทวยักษ์ ไปตามขบวนทวยักษ์ ไปตามขบวนทวยักษ์ ไปตามขบวนทวยักษ์
 เป็นใจความว่าเป็นพนักงานกรมวังฯ

๒. จิตรเพนเปนนด้น หักคิ โดยชัย

ทั้งจักใคร่ไสยา สืบไล่

พนักงานเมื่อคัสนา นอนแนง นพินฤ

ตั้งคางง่าเล้ง ใจวิ้ง อกอ้งเกิด ใจเริกงเขยชอยเขย

๐ พระองค์ทรงภพรู้ ทรงธรรม

เรื่องรุ่งแสงศิริฤ เรือฟ้า

จักกับมณฑล กนนมาก พระชัย

เนนเนนเกนเกดออก ข้า จักเรือธงริบ ๗

๐ ธนสนธิ พัง ตระจัน อัครชัย จริงนอ

เราคณฤหัตถ์ เช่นนี้

เราหัตถ์มณฑล ไปกระ มังนา

กัลป์คณเฑาะว์ ถาศขึ้นพจมาน ๗

๐ พนักงานเหน็บไฟ พลิกกาย

จึงราชไวยรรยาย อีกครั้ง

พระองค์ไปเคบาย วังนาศ การนา

ยามพระอาทิตย์ยัง ขอบฟ้าส่องแสง ๗

เห็นดาษคี่จริงฤงั้น ยกมือฉันเปิดเนตร
 ก้มเกลยงกริทรอง เหตุทั้งมองเป็นไฉน
 มาเป็นโคแก่กู ดูประหลาดกริ้ววัง
 ยังพนักงานหลาย ล้วนแต่งกายโอ้อวด
 ไพรงพรวยสาวสคราน เลียงบรรสารมีหรี
 คุจนทวีพิพย์ไฉน ไพรระพิงพอกกรณ
 อะกฤษณ์ฤมิใช่ ไปรู้สักเสียดสี
 เป็ดกักรลลเห็นถนัด สร้อยจรัสแจ่มจ้า
 สว่างแต่บุญชรา ออกไฉฉงนฉายใจนา ฯ

โคลง ๔

๑ จึ่งนายเมศวรผู้ กรมวัง ไฉนเฮย
 เชื้องยาตรยังบัลลังก์ ญบเกล้า
 กราบทูลขบถตั้ง ไตผิต ฤทัย
 แต่บพิตรพระเจ้า ท่านไต่ทรงธรรม ภา

๑๗ เมศรฤาเมศรนั้น เป็นชื่อขุนนางผู้ ไฉนในกรมวัง ฯ

๑ ครว้นเกินเขตรทำว นมัสการ แล้วยศย
ไปขาดเคยสักการ วางแว
บพิตรบตำราญ รมย์สนิท นิทรรยา
จึ่งบทรงรฤกแล้ เล็กดีการญ ๖๖

๑ ทวยชนมาพรั่งพร้อม เพริ้งรักตร
เจิญพระผู้เป็นปัก แค้นท้าว
เสด็จออกณรัตนค จรรราช อาศน์เอย
ปกสิทธิ์ราชกิจท้าว เยี่ยงกัเพรงกาล ๖๗

๑ สกัปัสสารเหนเสวจัน สักคัญ
ตูกั้นบร้างฉั่น แม่นแท้
ถึงเลหฤไทยฉั่น โตคง นนอ
ไปทราบสักสิ่งแม่ จักต้องทำไใด ๖๘

๑ จงใจเพ่งรักตรผู้ ทูลถนอง
ใครซึ่งท้านนิกปอง เรียบร้อย
ทรงธรรมฉิตค่านอง เราใช้ ทานนา
เรอบเคยพบพ้อง รักตรเจ้าสักคราว ๖๙

ร่าย

๑ หนววจิตรเจบเจียรมรณ อัญชรอยู่เกล้า
 ไยพระเจ้าปลกณกลง แหนงข้าบาทบริรักษ์
 ผู้สวามิภักดิ์สนิท รับราชกิจใกล้เคียง
 เพียงพระบาทบุคล เน้นนานจนบัดนี้
 ชานชื่อชเมศเรอ^{๑๗} ทำวณเอยอศให้
 ขอรท่นไท่ทรวงฤก นึกเมตทาข้าพระองค์
 คงที่เดิมคงก่อน ฝนคณมเศรำบาทาย
 คดายความทกขไท่มนัส หนึ่งซึ่งสวัสดิ์พลอก
 หยอกตามข้าบาทบงส์ ว่าพระองค์คือใคร
 ไฉนข้าจักมีมทลง พระองค์คือพระเจ้า
 ทรงธรรมแผ้วแผ้วไผท คือธงไชยฉัตรโลกย์
 เบื้องอุษาโยคจวบจน หนประจิมทิศภาค
 มาบารมีแผ่ปก อุปถัมภกศาสนา
 ให้ถาวรดำรง ซึ่งพระองค์ทำริท
 ตรีเณการไปณนั้น ข้าบาทหมั่นหมายคิต

ขรอยบพิตรไธยเสศ	จะมีเทกสุบิน	
ให้ยถยนิพิทวง	เกลิบเกลิมองค์ยังภักถาย	
จึงบรรยายผิดแท้	ข้าบาทบพิตรนั้	
บ่ไค่ทางแคลง	เสยนา	ฯะ

โคลง ๒

๑ พังคำแถมลงหลากน้อ หัวเราะเฮาะเฮาเฮ้อ
 กลับล้มหัวนอน อักนา ฯะ

๒ หัวหนนหมอนนึ่งขี้ม หัวเราะอีกตังขี้ม
 เจ่งร้องรงมเสียง ฯะ

๓ กาหลิบเมียงมานพ้อง จักไคว่สำรวจก้อง
 จุ่งไค่แรงใจ หน่อขรา ฯะ

๔ สรวททั้งไปเกลือกฏ จักสุกการเล่นตู้
 อดไคว่ก่อนตี กวানা ฯะ

๕ อาบผู้มีจิตรขึ้น นอนเน่งหัวครันครัน
 อยู่เนิ่นช้านาน ฯะ

- ๑ นึกตำราญจิตรแล้ว กลับลุกขึ้นนั่งแล้ว
 เรียกร้องมีกตล ား
- ๑ บุณคนหนุ่มน้อย เองบอกแต่จริงถ้อย
 ที่แท้ก็ใคร แม่นๆ ား
- ๑ กราบทูลไปบช้า ข้าแต่พระเจ้าข้า
 พระเจ้าทรงธรรม ทานแล ား
- ๑ ผู้อุปถัมภ์สาสนยัง เจ้าอยู่ไกลไกลยิ่ง
 สถิตย์ให้ทรงนาม ตั้งนี้ ား
- ๑ ไก่ขกตามอีกแล้ว หน้าหมึกมีตมอมแม่
 กิ่งกั้นบ่อเหว ား
- ๑ เรวแม่มนั้นน้อง โฉมเฉิดแม่มาค้อง
 กิ่งก้อยพีรา ား
- ๑ เอาทนต์ทาบคัน คุ้พีจากคันหมื่น
 แด่ไ้ยังนอน หลับนา ား

ร้าย

- ๑ ทรมบังอรเข้าใจ ว่าท่านไทศคยอมของ

ปองจะให้ไปรบปรวน	ทำอาการแข่งข้อบ
จับกิ่งก้อบอาบ	ชูขึ้นกับแต่บ
เพลาพลาพอรู้ลึก	อาบจะคักโธษชูอิ่ง
ตั้งมือมาบซ้ำ	อ่ากขึ้นเพ่เพ่ง
เขียงอย่างโคตอ้อจรรย	คั้นเคียวพลันกลายกลับ
กาหลิมสรวพทัญ	คุดจหนึ่งนฤมิตร
คิดบหนปนไฉน	พลาบปาวไธธาสรางค
นางทั้งผองเราราม	จงแจ้งความแต่ลัทย
ตัวเราชักแนญ	คือพระเจ้าทรงธรรม
อย่าบิณัน พุดเพ้อ	บอกแต่เริงใจเนื้อ
อย่าไต่อาพราง	เลียบนา ะ

โคลง ๔

๐ นวณางนบนอบน้อม กายทูล
 ขำแต่เรนทรสุริย์ ผ่านแล้ว
 พระเกียรติจรัดจัญ ไผโรจน์
 นามพระบาทพระแท้ ท่านให้ทรงธรรม ะ

- ๑ อันเป็นบรมนารถที่ มีมัญญ
 ห่อนเสกสรรค์สำนวน กถาว่าอ้าง
 อาวุธะขันธิน คำตอบ
 ปกฉิระปกบ้าง เยี่ยงก็ตามกัน ๗๖
- ๑ ปิ่นนั้นขุนกลิ่น ทั้งสอง
 ทราบจิตรอาบอุบ จักย้าย
 เคียงเข้าค้อยประคอง จากอาสน์
 ยืนหยั่งพื้นภาคลม้าย มาตรท้าวทรงธรรม ๗๗
- ๑ พร้อมกันร้องประกาศก้อง โกลา หลลเฮย
 ขอพระทรงธรรมมา อีกไท้
 จงเสวยศุขทรรษา สมัยเมื่อ เข้าแฮ
 ตั้งพระเปนเจ้าให้ คอยน้อยถวายพร ๗๘
- ๑ โอ้อะอนินจันท์ นานัน จริงนอ
 เมื่อคำคือหะวัน พ่อคำ
 ถัดเป็นพระทรงธรรม ทันทวง ที่เฮย
 สทกสเทินอกอ้า หลากล้ำเหลือคณิง ๗๙

ร่าย

๑ จึ่งชาวเจ้าพระกันต์ ชวนกันแต่งวรองค์
 ทรงสนอบพื้นกำมหยี่ ภาพลายถักรองปรุ
 นฤแก้วแกมสุวรรณี ตูณิตนินพรายแพร้ว
 มาตามแก้วกรนกรวีณ์ ทรงรัตพัทร์พรรณราย
 ถวายพระแสงเหนนเนบ ก็นัยน์แอนป็นประจำ
 กระบี่คำเนื้อแก้ว งามเงื่อนเจ้าจอมภพ
 ครอบราชูประโกศ ไทยชัตติยโศคมหิมา
 ถิ่นกัญญาเลขนุก ราชเวียบมยุแลดถ้าง
 ครอบสองข้างทางจรัส อาบพถันคธาโคด
 ไปตามหว่างคนประจำ แมศเรณำเบื่องหน้า
 ชาวที่รำเบิดทวาร ตู้โรงธารที่ประทับ
 แมศเรอรับกรประคอง อิกนายปองช่วยพุง
 ผดุงองค์ขึ้นเหนือยศนี้ ราชานุราชบัลลังก์

๑๘ พระปฐมเจ้าให้คำนำ นวนนชกที่มีอ้างชื่อ

บาทถ้ำ

จึ่งเป็นอยู่กว้างขวางนานเนย ๆ

๗

ท่างประนังกันซ้อง	ร้องถวายพรไชย	
ตุจหนึ่งโนหนหลัง	แถบหนึ่งโนพระโรง	
คู่อโถงงามสอาด	ราชวัดถนายนสถับ	
ไค้อันตบเรียบเรียง	เพ็ญจักไฉนสู้ คัก	
คู่อถักทัวแท้	งามสง่าหนักแท้	
เลิศล้ำนครของ	ใจนา	ฯ

โคลง ๔

๑	วางรองรุจิเรขเรื่อ	ราชฤทธิ	
	งามอาศน์ยานัฐิขัย	เทียบท้าว	
	คล้ายองค์เอกอติศ	จรรราช	เองนา
	งามอศนย์มาศย์ท้าว	ดูไค้คยแปน	ฯ
๑	กาหธิบเหนตบถัน	ทุกฐฐาน	
	ท่านยั้งคิตไปรดปราน	เพิ่มพ้อง	
	ถัฐิขัยบังอยู่หลังทวาร	คอบทรวา	ไทรนา
	แปนที่ฆ่าเกรงท้อ	แต่งให้ลัมประสงค	ฯ

๑ จึ่งองค์มุขมาตย์ผู้เสนา บัดนี้
 ปราบภูมามโกสพเจ้าแก้ว เอกอ้าง
 คือแควนหัวเขี้ยว^{๑๘} ภา นาคักดี
 ถ้าวรราชกิจข้าง ฝ่ายหน้าการนคร ๖๖
 ๑ บทจรสัถย์ผู้ พันที่
 คำนับโอรสเกษี นอบให้
 โอรสผู้อวยวรจี้ เจริญสวัสดิ์
 โดยแบบฉบับได้ ประพฤติตั้งเดิมมา ๖๗
 ๑ ข้าองค์อัครเรศไว้ให้ ทรงธรรม เที่ยงเฮย
 ขอพระเปนนโอรสหน้า สุขให้
 แต่ในบัดยบ้นล้ำ เจริญสว ประสงค์นั้น
 โลกย่นำพระจูงได้ ผู้พี่สาวยศวรรค ๖๘

๑๘ เปนชื่อเสนาบดีทั่วไปของกาหิณ ในหนังสือว่า

เป็นโอรสของกาหิณด้วย

๑๙ แควนหัวเขี้ยวแปลว่าใหญ่ วิเศษนั้นแปลว่า
 อารมณ์แปลตามคัมภีร์ว่าแบกแถม ตรงกับจัตุสมงคล ๖

๕.

นิทราชากริช

๑ หะ^๑ชั้น^๑พึง^๑เสว^๑จ^๑สิ้น^๑ ถาวร^๑แสดง^๑ น^๑นั้น^๑ขอ

ก^๑ลาย^๑ค^๑ล^๑ความ^๑แ^๑ล^๑ือ^๑บ^๑แ^๑ค^๑ง^๑ ค^๑า^๑ท^๑ห^๑ม^๑น^๑

ส^๑ม^๑จ^๑ิ^๑ท^๑ร^๑ซ^๑ึ^๑ง^๑ค^๑ิ^๑ท^๑แ^๑ส^๑ว^๑ง^๑ ห^๑า^๑อ^๑บ^๑ก^๑ เ^๑น^๑น^๑า

ไ^๑ป^๑น^๑ั^๑ก^๑ย^๑ศ^๑ก^๑ั^๑ก^๑ั^๑น^๑ ก^๑ิ^๑ต^๑ท^๑ว^๑ย^๑อ^๑น^๑ิ^๑ด^๑ ะ

๑ ถ^๑ือ^๑ไ^๑จ^๑เ^๑น^๑ห^๑น^๑ึง^๑ท^๑ว^๑ย^๑ บ^๑ค^๑ิ^๑ด^๑ ท^๑ร^๑อ^๑ง^๑เฮ^๑ย

บ^๑ั^๑ค^๑แ^๑ส^๑ท^๑ง^๑ร^๑า^๑ช^๑ฤ^๑ท^๑ฐ^๑ี^๑ ร^๑เ^๑เ^๑ก^๑ร^๑เ^๑ย^๑

ว^๑ิ^๑เ^๑ช^๑ี^๑ท^๑ำ^๑น^๑มี^๑ก^๑ิ^๑จ^๑ ก^๑า^๑ร^๑ส^๑ึ^๑ง^๑ ไ^๑ด^๑น^๑า

จ^๑บ^๑อ^๑ก^๑ษ^๑ย^๑ำ^๑ก^๑ร^๑ง^๑ท^๑อ^๑ง^๑ วั^๑ค^๑ข^๑็^๑ค^๑็^๑อ^๑ง^๑า^๑m ะ

๑ ท^๑ุ^๑ล^๑ค^๑ร^๑า^๑m^๑ค^๑่^๑ท^๑ำ^๑น^๑ไ^๑้ ท^๑น^๑ที่^๑

ป^๑ว^๑ง^๑ห^๑ม^๑ุ^๑ม^๑า^๑t^๑y^๑m^๑n^๑t^๑r^๑ี^๑ พ^๑ร^๑ัง^๑พ^๑ร^๑็^๑อ^๑m

ค^๑อ^๑บ^๑พ^๑ั^๑ง^๑พ^๑ร^๑ะ^๑สุ^๑ร^๑ั^๑ห^๑ น^๑า^๑ท^๑ล^๑ัง^๑ ท^๑า^๑เฮ^๑ย

จ^๑ัก^๑ฐ^๑ุ^๑พ^๑ร^๑ะ^๑ม^๑a^๑t^๑n^๑o^๑m น^๑อ^๑b^๑ก^๑ล^๑ำ^๑ค^๑็^๑e^๑y^๑m^๑c^๑i^๑t^๑ ะ

๑ พ^๑ล^๑ั^๑n^๑พ^๑ล^๑n^๑จ^๑บ^๑อ^๑ก^๑ิ^๑ห^๑ เ^๑a^๑m^๑ เ^๑t^๑h^๑o^๑n^๑u^๑r^๑a

อ^๑ำ^๑m^๑a^๑t^๑y^๑r^๑i^๑b^๑b^๑h^๑u^๑a ส^๑ั^๑ง^๑ซ^๑้ำ

ร^๑เ^๑ง^๑บ^๑i^๑g^๑t^๑h^๑a^๑r^๑a ร^๑เ^๑i^๑e^๑k^๑h^๑m^๑ m^๑a^๑t^๑y^๑h^๑e^๑y

ท^๑ำ^๑ง^๑ท^๑ำ^๑ง^๑m^๑a^๑g^๑e^๑l^๑l^๑ ก^๑e^๑l^๑i^๑o^๑n^๑g^๑l^๑u^๑m^๑t^๑h^๑a^๑r^๑i^๑n^๑ ะ

- ๑ ครรไถที่ตะกุ่มน้ำ บังคม
 แทบแทนสฐิภยบรม ราชเจ้า
 เมืองหนองดองตามกรม หมู่ใหญ่ น้อยนา
 ขึ้นอยู่ยังที่เฝ้า ฝ่ายซ้ายแขวงขวา ๗๖
- ๑ อาบุดูที่คหน้า เสด็จ
 ถิ่นสอาดอำอินทรีชัย เพรศพร้อม
 ตามยศอย่างมนตรี ถัดดับ ยศเฮย
 เสด็จเสด็จดวงดาวห้อม รอบล้อมจันทรา ๗๗
- ๑ โกยฟาอำมาตย์ผู้ มนตรี ใหญ่เฮย
 ขึ้นนำหมู่เสด็จ เกือบใกล้
 อำนราชเวียงรายคดี ไต่เกิด มีเฮย
 ทุกสิ่งจูงทราบดี บาทเมืองเรณู ๗๘
- ๑ อาบุดาหลิมไต้ ทรงสดับ
 เื่อออรรัตนัสบังคับ ขอดข้อ
 บแมกผิตบุรพณับ โดดยุติ ธรรมเฮย
 เพราะกิจถนอยน้อย หนึ่งนั้นชาวน้ำใจ ๗๙

- ๑ บัดใจท่านจูงขี้
 ราชกิจสั่งนครบาล แดงการ กอนเฮบ
 เขยขึ้นซึ่งบริหาร ถักน้อบ
 คำนับสดับถ้อย เหวือบ มานา
 ท่านไต่บันฑูร ๗๖
- ๑ อย่าสูญเสียเปล่าสิ้น เวลา
 เรวท่านเร่งไปหา บัดนี้
 ข่ายแก่สัคนา จารีย้อก คนนา
 อยู่กัซึ่งเราชี บอกให้จงจำ ๗๖
- ๑ นำเขาทั้งห้าผูก กตางถนน
 คิษย์ลี้ต่นค่อน ละว้อย
 ขาจารย์คอกสัปตน กัวเอก
 เสรียนลี้เทำอย่าน้อย นบไว้ได้คณน ๗๖
- ๑ ทศแทนที่อย่าบช้า สาธารณ
 กณราชฏรชาติสาณญ ชั่วแท้
 แด้วเอาชีอุสุประจัน ทัวหนึ่ง
 ให้อั้ห้คนแด้ กลบหน้ามาหลัง ๗๖

- ๑ สั่งให้ไพฑูริย์เจ้า
นำทวนเงินทอง
เกริ่นโทษเกริ่นท้าว
แล้วรับอภัยให้ก้าว
๑ แล้วสู้อภัยท้าว
เราร่วงกลับคืนไศล
จักทราบเสวยการไฉน
ไปเกิดไปอย่าช้า
๑ เสนารับถ้อยท้าว
จากพระโรงเขียวฉาบ
จึงตฤณดีโทษปวงสรรพ
แล้วก็กลับคืนบ้น
๑ หนหลังอ่านบอกเมือง
พอเสวยนายไปลิต^{๒๑}
ถวายราชเรื่องตฤณดี
ลงชื่อชาวบ้านได้
- พธำมรัง
รอบท้าว
อย่าเยี่ยง มั่นเฮ
เหยียบพื้นดินกู ๗๖
ตามไป เถยนา
สู้ข้า
ในกิจ ทำเฮย
รีบร้อนเรามา ๗๗
คำนับ
ผาด ผ่าย
ทุกท้าว ตั้งนา
อย่างเอ็งยังวัง ๗๘
ราชกิจ
สู้ไท่
โทษเสวย แล้วเฮ
อยู่ไปนพยาน ๗๙

- ๑ รับสารอ่านชื่อผู้ ตากษี หาดายนอ
 ถ้วนแก้วอยู่ถิ่นวิริ แดบนั้น
 รั้งจากทุกชนมี นามออก อ่างเขย
 จึงออกมาจากนั้น ชอบแล้วการควร ฯ
- ๑ แม้สรวลสนนีกแท้ ไคทำ มีนเฮย
 คนชั่วชาติระยำ ยับแล้ว
 กาหลิบลอบเตล่ำ คัญจิตร สบายแฮ
 เหนะวันมองแผ้ว ทานขี้มยินดี ฯ
- ๑ บัดมีคำสั่งให้ ไกยพา
 ไปเบิกทองคำมา เมื่อนี้
 พันลี้มนับไครทรา จงแน่ นอนเฮย
 แล้วมุ่งไปที่ ชื้อบ้านอาบ ฯ

๒๑ ไปไลศเป็นภาษาอังกฤษแปลว่ากรรมกรขาด ฯ

๒๒ เจบคำนี้แปลออกจากคำว่านรก เป็นชื่อของมารกา
 อาบทะวัน ฯ

๑ งามทูลหญิงหนึ่งนั้น มารดา เขานา
 ตามชื่อเรียกนาขา จ้อบแก้ว
 ถิ่นเดียวกับที่มา ทำโทษ ทันทเฮย
 สู้สงครามแล้ว รับฝ่ายคั่นวัง ๖
 ๑ รับสั่งไปเบิกไก่อ่ โดยพลัน นั้นขอ
 จึงวิเศษสาณีน สู้กัน
 ขาบุหระขันที โคส่ง ทรวัยเฮ
 กทลปิปรคปรานจัน จึงให้ดูมา ๖
 ๑ กณญนาทงใหญ่นี้ ของประทาน ทานเฮย
 ให้จอมจ่ายการงาน ชอบใช้
 นางพังย้งนิกทาน ใจอัส จรรยนา
 เพราะจะรู้เหตุได้ สักน้อยฤามี ๖
 ๑ มนกริษานทอนั้น คั่นกลับ มานา
 พออ่านกิจการสรรพ เสรจแล้ว
 วิเชษฐ์ค่านับ ทูลเหตุ
 ตามซึ่งทนคณาสเกล้าแล้ว เสรจข้อราชการ ๖

ร้อย

๑ ฝ่ายพนักงานทั้งหลาย นายใหญ่คือเมศเรอ
 ไปเพ็ดดินแดนราชกิจ คำนวณคิดนาฬิกา
 เหนเวลาบึงควร ชวนพนักงานพร้อมกัน
 ให้ล้าคัญสนา ท่างคนมานอบน้อม
 ถาหัดอ้อมออกไป อยู่ในแต่พนักงาน
 ประจําการรักษากอง อาบุดงจากทัน
 เมศเรอเด่นเคียงประคอง อิกนายสนองเบื้องซ้าย
 ข้ายจากพระโรงรนา ไถยฟานำคณิน
 เรอญู่ห้อยในแกลัว เปิดทวารพรางแพร้ว
 ย่างเชื่องคานิน ไปนา ะ

โคลง ๓

๑ เพลงสรเสริญพระยศ ปราบภูตภัยกึกก้อง
 พังเดชะเพราะพร้อง ยิ่งถักนตรี ทิพย์นา
 ๑ ยินดีโตทจหระัน ชื่นใจกรณไม้น้อย
 ถ่มคิดทนทำน้อย แต่ทั้งคั่นเต็มใจแถม ะ

- ๑ เติมไตรจิตแล้วดี ทริว่าแน่นแน่นแท้
 ฝันก็ฝันยาวแล้ว หลากด้วยทรงกัน ชื่นา ะ
 ๑ จะว่าฝันอย่างคิด ก็เห็นผิดไปต้อง
 รู้ลึกด้วยภาวข้อ ชัดด้วยอันใด หนอยเลย ะ
 ๑ พุทเข้าใจทุกอย่าง ทาสว่างแจ่มแจ้ง
 เดินก็เดินได้แจ้ง เข้าข้อแห่งขึ้น ดีนา ะ
 ๑ กรรณฟังไต่ยนิมิต เราพูดชัดแจ่มแจ้ง
 แต่พูดมามากแล้ว ก็รู้เข้าใจ ดีนา ะ

โคลง ๒

- ๑ คิณนิโตตั้งนี้ เรบไซข้อ
 พระเจ้าทรงธรรม์ จริงญา ะ
 ๑ ถึงคำคัญแท้ห้อม คนไฉ่เฝ้าพรักพร้อม
 ทั้งนี้ใครมี บ้างญา ะ
 ๑ ผิดที่กาหลิบแท้ เคยบมีสองแล้ว
 ถีบหล้าแต่เพรง กตนา ะ

- ๑ คนกัณทกรงอ่อนน้อม ทุกสิ่งยศศักดิ์พร้อม
 แกรู้ประจักษ์ตา ถึงนี้ ว่าจะ
- ๑ เราราชามั่นแท้ ไปเคลือบเกล็ดเกล็ด
 แกรู้ต่อไป อีกนา ว่าจะ

ร่าย

- ๑ คิตกนิ้งในใจพลง ทางบุรชาทรคานิ
 พิศเพือกเพดินะชยชม บรมราชศฤงฆาร
 ห้องพินามณเชิขร สฐิตย์สถิยวิญญูกว้าง
 ข้างผนังมณฑพทาน โอฬารเลิศทองแกม
 สอดลิ้นชมประตณดลย์ แสงสุริยจับแจ่มจรัส
 มีรยัรทน์เรือนสุวรรณ เจดอันเขนเรืองราบ
 ถวกลายเลิศไพโรจิตา ประดิษฐ์อย่างเอกอุคม
 กลางโถ้ระกวมตั้งประจำ พานทองคำจำหลัก
 บั๊กบุษชาติหอมหวล กลิ่นอาบขจรเอิบตระหลบ
 ครอบเจดีย์ไพบูลย์ คัมภีระพุทฺธจิ่งหระ
 เปรนระไว้วาง จักณนางดำหรับ

ประสาธน์กับทนต์รี	มีแจกวางรายเรียง
วงหนึ่งเพียงเจตนาง	มีศุภิยาภักดิ์ประจำทิศ
ถ้วนันต์ศักดิ์ชำนาน	การบำเรอบรมไศ
ยังนางในเจกอนงค์	ทรงศุภกมลารมณ์ถาวรณ
โฉมฉกนนั้นแซ่ช่วย	ประคับสรวัยสรวรรณรัตน์
พิภพภรณ์พรพรรณราย	มีสถลหลายหย่างยง
หุคณงค์ถือพิณนี้	คอยขลุ่ยมีเนื้อเสวย
จักว่าเพยถมพาน	อยู่ประจางานพร้อมเสวย
คอยเสด็จผ่านฟ้า	องค์กะหลิบเจ้าหล้า
จักยื้องยาตรา	มานา

๗๖

โคลง ๔

๐ บันทามนุษย์ไต้	นภา	คตเศย
ซึ่งสุกโสมนัศา	ยิ่งสิ้น	
ไปเทียบเปรียบจิตรา	บุญเมื่อ	นี้ถย
ทั้งเนตรสอดสายคัน	รอบข้างทางจรัส	๗๖

- ๑ ผาตมันพิเคราะห์ที่ยัง ขึ้นมอง
 เหลือบเหลือบซ้ำขาสอง ฝ่ายข้าง
 จนเวียนไปวาทรง ทำริท
 บัดเชื่อมักเคลงบ้าง อย่างแท้ไข่ไข่น ား
- ๑ เดิมไปนั่งยาศน์แก้ว เบญจางค์
 จึ่งจตุรธาตรางค์ หนุนเนื้อ
 ราเพยพินนี้พลง เมืองม่าย อยู่มา
 ราชรอบประกอบเกื้อ เกียงร้อนบำรุงองค์ ား
- ๑ พิศวงวงภักทรน้อง นวลผาง จริ่งนอ
 จักจิตรจักเจียนหลง คลั่งไคล้
 พักพิเจตองค์ จักเหน้อย งาม
 เพียงอนันต์ไคล้ พิแล้วเย็นเหลือ ား
- ๑ เชิญเมื่อมานี้ทักญ หกนาง พิเอย
 พักแต่เดิยพอจาง จักร้อน
 มาเคียงพินพลง เสวยร่วม งาม
 จักอวยยศขึ้น คุ้มมั่นแมนผาง ား

- ๑ คณานงค์ทั้งหกอื่น เอียงอาบ อยู่แฮ
 เตือนอีกจึงจำกลาย เกลือกกลือบ
 ผู้หนึ่งเวียงราย สองฝ่าย ฟาอณา
 ข้างละสามสมรชัย ม่ายค้องคาเมิน ๗๖
 ๑ สกกลเทินไยฉันน้อง นงลักษณ์ พี่เอบ
 เขียวแม่เสพย์สรรพักษ์ พี่อื่น
 หนึ่งแอบแนบทราชมรัก เสวยทั้ง นี้ฤา
 เข้าเมตตหนึ่งคือชื่อน หนึ่งอ้างอ้อมเสมอ ๗๗
 ๑ เอนามวรณันน์ เย็บไฉน แม่ฮา
 งามเพื่อพี่ชายใจ จอดน้อง
 จักจำได้จิตรไป ภาวนา
 ฅิบพบภักตรพ้อง พี่ไต่คิ่งทาง ๗๘
 ๑ นวลนางนบอบน้อม เสนอนาม ฤบาทแฮ
 นันชื่อไฉนจันทร์งาม ผ่องแผ้ว^{๗๙}
 นีชื่อสุริเยศยาม ปถาเปล่ง แสงนา^{๘๐}
 นีชื่อจันจิตรแก้ว ๒๕ คตาศหน้าคิ่งฝัน ๗๙

๑ คนนั้นพึงเนทรน้ำ ใจหวัง^{๒๖} นามนา
 นนชื้อขอประกาย^{๒๗} เรียบรู้^๒
 คนนั้นรื้อศิลาตึง ควงหยก^{๒๘} ชานา
 ช่อนชื้ออ้อย นนญ^{๒๙} ที่บงอxygen^๓
 ๑ พังสารเสนาะถ้ำ นามกร หล่อนนอ
 สรรูปทราบนังอร ออกข้าง
 เพรา นามรูปงามอน เส็งมเงื่อน งามนา
 สรรภาพสอรูปข้าง พ่ายน้องเจตนา ะ
 ๑ บ้างบจิดอ้อย ท่อนอง กั้นเคย
 พลงเสพพิพลงปากปอง พุดพ้อ
 อิมโชนสู่อิมใจพอง ใจห่ม เหมเฮย
 กตติงไก่อแก้วอ้อ กรีตบื้อปึกกาง ะ

๒๓ คำนี้แปลจากคำอังกฤษที่ว่ามุนไถต์ เป็นชื่อนางใน

เพราะฉบับอังกฤษไม่ออกชื่อแขกเหมือนอย่างอาบู ฯ

๒๔ แปลจากชื่อนไฉนเป็นชื่อนางใน เหมือนกัน ฯ

๒๕ แปลจากหาคติไถต์เป็นชื่อนางใน เหมือนกัน ฯ

๒๖ แปลจากโชนกไถต์เป็นชื่อนางใน เหมือนกัน ฯ

โคลง ๓

- ๑ ส่วนเจตนางเอนหะชั้น เต้พยัเสวราศรรพีโรชแล้ว
 ๑ คว้าจะกลากกลากแคล้ว สู้ห้อยเสวยผลไม้น้ำ ะ
 ๑ เรียบกัตตอย่างรอง คนที่ทองคังน้ำ
 ๑ กุหลาบพิมเสน้ำ คบ์แล้วผจงโรย ะ

โคลง ๒

- ๑ สอนนางวิชัยเฉียบเข้า ถวายเครื่องตระหัดเจ้า
 ๑ แฉ่นหล้าทรงธรรม ะ
 ๑ ฝ่าอ่อนพรณม่งของแก้ว ถวายเซตพระหัดแล้ว
 ๑ ทานค้อยลิลา ะ

ร่าย

- ๑ เมศเรอพาทำเนิน เ็นน่านาคดาคิด
 ๑ ชักใบบานทวารเปิด เติลถึงแลพิภพ

๒๗ แปลจากคอรวิธปณชีอนางใน เหม็นกัน ฯ

๒๘ แปลจากอาตมาสเคยเนกเป็นชีอนางใน เหม็นกัน ฯ

๒๙ แปลจากชุกคนเป็นชีอนางใน เหม็นกัน ฯ

เสียงกรีนคฤกทนตร์	จรัลยังห้องใหม่
ใหญ่ปานกันเยี่ยงก่อน	เครื่องแต่งห่อนหนเพรง
เต็มรูปเซตงเลขา	มีนนาเขาไม้
รูปสัตว์ไฉ่อย่างเปน	เหินจุใจนแผ่นผก
รูปคนนากเอนกนัณฑ์	รูปคนสรวรพักษา
ลือน้ำยาสตสสร้าง	คูกระจางเจริญเนตร
มานโหมตเทศเอือกทอง	รองพื้นเชียวภูค่า
ประจำพระแกตแลสอาท	พื้นต่างทาสประทับ
ประทก ทั่วเสลาตาขยาบ	ขนาบเขี้ยวสดแรม
แปมไปไศกนากสวาคี	ประหลาดถ้วนหกนเนตร
แม่สุริเยศแผดเผา	เนานิราศรั้นแรง
แสงพยับหย่อนเบน	เป็นที่สสุทัยเทียงวัน
สรวรพีพิเศศศิริวิธดา	คำเคลือบยาแตรยับ
สถับสี่เขี้ยวเหลือง	เรื่องเรื่อรัตนางชาว
ทางนตบุรุษาย	รบายบายะยับพวรรณ
สรวรเปนพานพะโอ่งเอก	ติเรกขจกเขี้ยวขึ้น

ทูลถึงสรรพคุณอร่าม ท้ามกลางวางไว้ระทม
 น้ำชมเวทผลาผล ยดแล่หยดยอย่างนับ
 เรียบบริบทคเจกีย เจดที่มีทั้งกลาง
 มีอนงค์นางกล่อมขับ คอบบ่าเรอรับนรินทรราช
 พิณพาทย์นับเจดม คงเจดคนเป็นสาร์บ
 นับสลับแก้เรียงนาง ถ้วนสำอองถออินม
 เพลงประโคมเลิศลักษณะ ภาทรวงเพิงแขไข
 กำหนดในเจดอนงค์ ทรงเครื่องสรรพมรกฏ
 น้ำใสศกเขียวจี้ ไร่มีณอื่นปน
 รคนแต่เพชรเม็ดด้อม ครอบมทองรับแปนเรือน
 เตือนตาชมไฉนอย ถ้วนเรียบร้อยกิริยา
 บลัโสภากว่าพรอง เถวงมคนธกำจร
 กรกุมวฬ์วิชนี คอบกุ่มีพรังพร้อม
 เหนหะชันท่างน้อม นอบเกล้าวันทา อยู่แถ ๗๕

โคลง ๒

- ๑ ขาบูหุยกเพ่งขี้้ง งามยิ่งงามนักทั้ง
 แทะหน้าตากดู ๗๖
- ๑ ชมบุญมากแท้ จึงพบประสบแม่
 ตั้งได้วิมานอินทร์ แดนา ๗๖
- ๑ ขึ้นยลขึ้นอย่างช้า จึงค่อยค่อยคล้อยค้ำ
 แทะตั้งไต่กลาง ๗๖
- ๑ นั่งลงพลงเรือก้อง เชิญแม่มาทอดนุ้ย
 ขยับข้อพิทวิ พิเดช ๗๖

โคลง ๔

- ๑ นารีเรียงเรียบล้อม เปนวง ก็นนา
 ผาดพ่วงควรวพิศวง สวาทิด้า
 ตระนางสอของคี่ เอี่ยมสอาด
 มารยาทรบึงนางก้า กิ่งฟ้ามาสมาน ๗๖

๑ นางพาดพิงจัก ขอม นามนา
พอเยือกเย็นอกขาม เราวอื่น
ยีนชื่อพางาม ทราบได้เตรียมฤ
ตั้งแนบน้ำแข็งก้อนใหญ่ให้เย็นทรวง ะ

๑ ปวงนางนัยบ้นน้อย สมองคม
ถึงจะเพราะแต่นาม รูปร้าย
ไปทุลก็กรำความ ผิดแผก พระเอย
อาบเพราะเหมาะด้าย แห้งนูนนางงาม ะ

๑ ทรมารักไยแต่รังกลัว คำตั้ง นินา
อกพิ้งพองพั้ง จู่แล้ว
ชวอยแม่รังรัง พี่จึ่ง อำนา
รักแม่สุดเสมอแก้ว เนตรทั้งเจดอนงค์ ะ

๑ พระองค์คำรักเร็ว เราครัน หล่อนเอย
ทุลเกิดหล่อนแล้วฉัน จะพร้อง
หล่อนทุลก่อนถึงฉัน มาเคียง นินา
ใครอยู่ทันจำต้อง ก่อนอยู่หลัง ะ

๑ รังเกียจกันไปต้อง การเลย น้อยเอิบ
 บอกพี่เกิดทรมานเซบ อย่ายิ่ง
 พี่คำจึงจำเลย นามทุก นางนา
 ชื่อเพราะเหมาะสมน้อย ตั้งนี้โยรคาง ะ

๑ พลงหยิบมดี่น้อย น่ารัก
 สร้อยจิตรน้ำมวงลักษณะ รุกข์
 สร้อยจิตรคอกหนัก ใจพี่ อยู่แม่
 รักยิ่งรักสุดปล้ำ ปลดสร้อยจากทรวง ะ

๑ ทวงสมรจรับร้อย น้อยนาง น้อยเอิบ
 พอพี่ผอนใจจาง สวาคีใหม่
 สร้อยหนักจักแบ่งบาง เบาอก พี่ยา
 เพราะวาน้องรับไว้ ตั้งเจ้าเอนดู ะ

๑ พวงภู่อุ่นเพียง ประพาฬรัตน์ พี่เอิบ
 เสร้าจิตรพี่เสร้าจิต จอดน้อง
 ไปเยือนไปเยือนอรอด ออกโอบอุ้ม เสนา
 เป็นเหตุจำเริ่มต้อง จิตรเสร้าเฒอนาม ะ

อาชุสมทานแก่ห้องทั้งสองไปที่สาม

๗๙

๑ ทวามรักรับพี่ให้ ไฉนเฉลา นีนทญ

พอสะสว่างบางเบา ไศกสร้อย

พี่จักอยู่เย็นเนา นานจีพ

เพราะสวาก็น้องน้อย ถ้างเศร้างบ้นเทาคล้าย ๗

๑ ราชนามถามถึถ้อย ทุกนวล นางชย

ทราบส่งผลไม้ชวน หยอกเข้

เปรมปรื้มกระหมื่นสรวล ระริกขิก ขึ้นา

ต่อตอบประกอบแก้ แคะไค้พิไรถาม ๗

โคลง ๒

๑ ยามทินกรกำยไม้ ถุดวงเวลาได้

ขนาดแล่นเมศเรอ ๗

๑ ทูตเสนอนะอ้าง เขิญบพิตรเสด็จข้าง

ผ่ายโน้นห้องใน นีนทญ ๗

๓๐ แปลมาจากทวาทเซนเป็นชื่อนางในเหมือนกัน ๗

๓๑ แปลมาจากโศลกขเมตเป็นชื่อนางในเหมือนกัน ๗

- ๑ หะนินโคตบขำ จึ่งเมศเรอนำหน้า
 คู่ห้องครบสาม ๗๖
 ๑ เถลิงงามเลิศล้ำ ดีกว่าสองห้องพัน
 ที่แล่นเลยมา บารมี ๗๗

ร่าย

- ๑ งามรณาย่างยิ่ง ขึ้นทุกสิ่งควรแด
 แปรเนตรซาบซึ้ง พิศนาไม่ลองฉายวิจิตร
 ประวิษฐโมรรตบ สรรพสิ่งแดงแสงพวย
 ผั่งถนอมตาแฉะเนน เป่นลดาเครือวัลย์
 เลื้อยเลี้ยวพันสำนัง รังเป่นท้นเป่นดอก
 ออกช่อแซมแนมผล ไปดับสนลี้ลดับ
 ประดับเป่นดาดหลายอย่าง ลีห่างต่างเขี้ยวขาว
 แดงดูราวทับทิม ชมพูริมเชิงผนัง
 ผั่งสถับกับมั่ง ท่วงที่ดีคู่เด่น
 เล่นลีสอดกลยชด บ้างจำรัสเรือเรือง
 แดงแก่เหลืองแก่หลาก มากลี้ลดับผ่านลาย

ทูลรบยาชาครวาม	งามพึงทาพึงใจ
พินภายในเถื่อนลาค	ทาศศิลาโถหิต
บรรลณสนิหเนเณแนบ	แอบกันกตแผ่นเตียว
เหลี่ยบาทเหล่บนล่าง	พ่างฉนังรุ่งแวง
ถั่งถั่งแคงตุณฑ	เมื่อบรรยาทรยามเณ
เหนประตุจากทางวัน	เพื่อแสงพรรณส่องรับ
จับแสงสุริย์ส่องสว่าง	เครื่องใช้ต่างต่างมี
ถ้วนถอกถี่สุกสก	หมดทุกสิ่งพึงใจ
ชาวนางในมโหรี	เจตวงมีเรียงระดับ
ถ้วนถำรับตั้งก่อน	วงหนึ่งห่อนถอยถ
เจตคนหมดมีประมาณ	ถ้วนจับขานไพเราะ
เสนาะฝีมือคนตรี	มีโตะกลางวางจัด
พานทองรัตนเรือนกุณฑ	แกล้งเกลากถันสรวเสก
ขนมอรเอนนา	รคโชาหวานมัน
ต่างถี่สรวไปต้อง	รคบพ้องพานกัน
เจตที่ปั้นแปนระยะ	ไต่จิงหะวางราย

ยิงไฉนฉายน้อยแฉ่ง เจตนาเงื้อง่าทนประทับ
 สรรพสิ่งสรรพพวกรณ อดทนกรณงามตระการ
 ถ้วนประพาฬแกมเพชรรัตน์ แสงสีจรัสโอภาส
 บัณฑิตมราชเรือนสุวรรณ์ แดงคูนันตวงอาทิตย์
 แสงรั้งนฤมิตรเป็นนฤมิต ยลพิศวงยิ่งพิศวาส
 อาบผาดผ่านมา เสงี่ยมงามบดินต์
 บัณฑิตยังอยู่ชมเชย เกลยไปนั่งใต้ถุน
 ชวนอนงค์นางนั่งสถับ เป็นอันดับทุกเพลง
 พินพาทย์เลื่องแจ่มแจ้ว บัณฑิตนั่งแล้ว
 สงบยังตั้งจิต แดงนา ๗๖

โคลง ๒

- ๑ ครั้นสวสัทย์เหนืออากาศพร้อม ผูกอนงค์แหวดล้อม
 เรียบหน้าเรียงราย ๗๖
- ๑ พิศรายประยทยกเย้า ออกปากฝากเนตรเคล้า
 นิมิต้องนางงาม พิศาย ๗๖

- ๑ ไต่ถามนามทราบแล้ว ชมชื้อเตียงนางแก้ว
เสนาะแท้โตปาน ว่าจะ
- ๑ ขนมหวานยิ่งอ้อย เชิญแม่รับกินนัย
หนึ่งให้เห่นรัก พี่นา ว่าจะ
- ๑ รับประจักษ์จิตรแท้ ใจพี่ปางนี้แท้
ตั้งไม่เบิกบาน ยิ่งนา ว่าจะ
- ๑ หวานตาหวานไสศรั้ เอิบอาบอกมีมบ้า
พี่ไต่เสวยสรวรค์ บัดนี้ ว่าจะ

โคลง ๔

- ๑ ทรงธรรม์กาหลิบต้อย ทิตตาม ทุเฮย
เห่นอยู่ทุกอย่างยาม หยอกเย้า
ยิ่งไปรตหะซันคราม ครันกว่า ก่อนนา
เห่นชัตถนัคเค้า เจื่อนน้ำใจเขา ว่าจะ

ร่าย

๑ เนาห์อึ้งนี้เนิ่นนาน จนทราบกาลเวลา
 อาทิตยอัษฎางคต ถึงกำหนดนาที่
 จักจรลีห้องใหม่ กรมวังใหญ่เมศเรอ
 ทูลเสนอนำมรคา เสด็จยาตราตามเนถียง
 บันลู่เพียงริมทวาร พนักงานแล่นเป็ตรับ
 แข่งแข่งคับที่ตนตรี มโหรีประโคมขาน
 ประชันเสียงโอดพัน ฟังจับกรรมจับจิตร
 พิศนิพวรรณอ่อนงคฺนาง สดวยลำอาวธอาท
 มีมารยาตรเอื้องกราย ทายครบเครื่องตุริยางค์
 ถางมลิกลอบแด่ แปรภักทรสยบเนตร
 หลายเล่ห์เดศโถมจิตร เบี่ยงเนียนบิดเป็นกระบวน
 ให้อัศวินไทย ทูนางในพิมานอินทร์
 บรรสานพิณพิพม์ผจง ถวายแต่องค์เทพย์ไท้
 สมเดชมัชฌิมาให้ ท่านท้าวสราญรมย์
 แลนา

โคลง ๔

๑ น้าชมนโฌมแน่นน้อย ตรูนี้
วงหนึ่งเจตมารศรี มัวห้อม
เจตพวกคนคนตรี ขานขับ
วงละวงฝึกห้อม สดับเค็ดมด้อมสกันธี ระ

ร่าย

๑ พลาจจรตถโดยลำดับ เหนห้องหับอัสจรรย
ถ้วนสุวรรณแกมรัตนา แม่คำตาคทณนัง
เงงามตั้งกระจากทาบ คุแปลบปลาบปลั่งถอย
ถายซ้อนพอพิงท รจนาเป็นก้านชด
ไต้วงชดเชิตช คุบวรจงบวรเจด
เลื่อกรัตน์เลิศลือสลับ ประดับประติฐกัน
เป็นกุดันเด่นนูน พิศจำรูญจำรัส
รายเพชรรัตน์ร่วงรุ่ง แสงพวยพุ่งไฟโรจน์
ทับทิมโชติแดงฉาด มรกตผดพรรณขจี
นิลมณีม่วงเมฆ ดิเรกบุศราคัม

วางประจำคอกกราย โอปอด์หลายสี่ดัดบ
 โทเมกับเพทาย ดีสรวคทายคละบ้าง
 ไพรทฐิย์อ้างเอกสมาน มีสังวาลผ่านพาด
 งามประหลาดแหล่หลาย ฉายแสงต่อต่อกัน
 บรรจบถ้วนนพรัตน์ เปนศรีสวัสดิ์มงคล
 แด่ผู้ยลผู้ยั้ง เพศนกักรังษนา
 เปนทราทวงจันทร์ พลอยต่างพรรณเยี่ยงก่อน
 ห่อนสลับสี่หลาย เปนถายรายสี่ทะตอก
 รัศมีออกอร่ามเรือง ประเทืองตั้งคารา
 ทวงจันทร์ปดปลิด คิตรี่มขึ้นชู
 พ่างฝันพรหมทอง ทอไหมกรองประกอบแถม
 แชนเปนถายลอยเลิศ เชิดตอกเด่นชิงดวง
 แม่นมือสรวมาดร้าง ม่านทองข้างสองไข
 วิไลเบียบบรรจง คงประจำบัญชา
 บวรวิสุทธิ ไชยพัตร ภูรายรัตน์เรือนคำ
 ประจำพระศุภรสบทา งามพันหางามเลิศ

งามประเสริฐเพริศ เพริ้ว ระบายแก้วแกมอุไร	
ปักเทียนไสวแสงสว่าง	กระจ่างจับพื้นตมู
ดูแปลบปลามวามวิบ	จับในยนาพรายพร่าง
ไต่ทะทั้งหว่างกลางวิจิตร	ผ้าปูตพื้นทอง
พานคำสองชั้นไฉ่	พานล่างไฉ่ใหญ่ยง
พานบนทรงสูงย่อม	มีนาคค้อมประคองยัน
สี่กระฉั่นสี่ทิศ	วิจิตรจำหลักลาย
รายจินตาทประดับ	ดูงามสรรพไสถน
ชนมปนผลไม้แห้ง	แสงรั้งบรรจงจัดสรร
ตั้งครบครันเจดเครื่อง	หอมฟุ้งเฟื่องอวลอบ
กลิ่นตระหลบเลิศหลาย	ชมไปวายถื่นเสราจ
ยังเบตเตลตเลงแก	แปรทวยถริมผนัง
เหนไต้ะรังทิตผา	ชาวตสุวาทุ่นแท้
แม่ห้อยก่อนทิมมี	แบบธานี้ห้ามปราม
ยามเข้หยังให้ ก็น	จอมธานินทร์เปนบรรทัด
คำแก้วจัดพร้อมเสราจ	ชาวทักถเมตมีผา

พินศิลาทองพวย ภัยประกับกนก
 ถ้วยโมราเรืองรอง เริงทองประดับเพชร
 ตั้งเตรียมเสวยสำหรับ สรรพทุกสิ่งไปขาด
 มีในราชมนเฑียร งามมั่นเชือนคนเนนิก
 คุปพิภพหทัยหลาก ถึงงามมากเหลือนับ
 ประดับประติสุขพรรณราย พิศเพริศพราวทั้งห้อง
 ไครเห็นต้องตกตึง วายรำพึงอื่นแท้
 ชมเพลิตชมเพลิตแม้ หลับแล้วมเมอฝัน
 ฝันนา

นะ

โคลง ๔

๑ รังสรรค์สบถึงสิ้น สดุดพร ณาเฮย
 แก้วประภิกงมสุวรรณ แว่นฟ้า
 จับแสงอรุณนี้สรรพ สดุดอง แสงแฮ
 งามประเสริฐเลิศแหล่งหล้า โลกยัถ์วันสรเสริญา

ร่าย

๑ แดเพติตเพตินมมิวาย กรายกรเฝ้าของบุรยาทร
 มาถึงชาคน้ององค์ ส่วนอนงค์เจตนา
 ไฉนล้าอางเอี่ยมสอาด ยามยลผาติไธภา
 งามเทือนตาเมื่อพิศ ฌิวนิพนทผลของ
 สONGกำโสมบริวารณ์ ยลยามสรวลยามเขื่อน
 เอื้อนโอยฐ์ยิ้มชวนใจ รักทรพิไลยเล่ห์ศศิธร
 ทรงอัศรอันอัน งามเนตรแม่นครยั้ง
 ตรึงอุระรุมรัก งามเลิศลักษณ์ดอออก
 แต่บาทถึงเกษ พิเศศสรรพากรณ์
 ถ้วนบวรพิศรา ดวงตาเครือกระหนก
 เปนสนอบปกบาทมิต คิควั่นว่างหว่างอุรา
 ยดกยาววรรณฉวี งามรังษีผ่องแผ้ว
 เหนพราวแพรวอุณิศ ขจิตร์ฉนั้นเรือนทิว
 กรรณักุณทพว่างพร้อย สอสรวมสร้อยสายตึง
 พริ้งเพริศแก้วทองกร นั้วมังอรสอศทวง

ถ้ามรงค์เรือนเพชรรัตน์ คุประภักตร์ไธภาษ
 งามประหลาดเลิศแล้ว แก้วอื่นไปปดอมปน
 ยศแต่เพชรเม็ดน้อย งามเพ่งส่องสยบกาย
 คุตังสายรุ้งเรือง แด่ไปเปดส่องตาชม
 มารยาตรสมทรงสมร จริตงอนงามกิริยา
 เยื่อนวาทไพเราะ นอเกาะโถมหญ่ไทย
 ยามปราศไธสนองคำ ถ้วนคมทำเนียบวณนาค
 สมเปนนางนงก้านัด ยืนเรียงวันเรียบพร้อม
 ถ้อยที่เสวยเจ้าหล้า คุตังนางเมืองฟ้า
 ฝ่ายท้าวแดนสุวรรณ มาแต่ ๖๖

โคลง ๔

๑ งามปวงเสาวลักษณ์ล้ำ นารี ทิพย์ฤา
 งามสอาดตาอินทรีย์ เพชรพริ้ว
 งามจริตกิริยามิ มารยาตร งามนา
 งามเพราะเสนาะถ้อย ถ้วนถ้วนงาม ๖๖

ชาวยุชมหาภพงไข่มุกกว้างมากกว่านางอื่น

๘๑

โคลง ๒

๐ ตามแห่งมาจากห้อง จักเสาะนางเปรียบนึ่ง
หนึ่งฉนี้ฤาจะมี ๖๖

๐ ทาเมนี้ใหญ่ได้ หาดนุชงามได้
ยากถ้าเหลือหา แล้วยนอ ๖๖

๐ งามกัลยายิ่งถ้า เรียมรักทั้งจักกัลยา
แก้ไกรกลางทรวง พี่ ๖๖

๐ เอนางสรวลแลกล้อง สองเท่านางไม่พ้อง
จิตรกล้ำเปลี่ยนนาง หนึ่งนา ๖๖

ร่าย

๐ ชวนนางพลงไบกหัตถ์ ให้สังกตคนตรี
จึงพาที่ปราศ ให้นางในวงพิ
กรกมุหัตถ์นารี ชวนมารศรีนั่งใกล้
มาแม่มาเคียงให้ พี่ยืนตี หน้อยรา ๖๖

โคลง ๔

- ๑ มารศรีกำนิ้นน้อม นิ่งพลัน
 จึ่งอบุหะชัน หยิบข้ำ
 ขนมนที่ทรวงอัน อรเอก ให้น้ำ
 ตามชื่อจิตรพิช้ำ ทราบแล้วพลันทวย ะ
- ๑ เหลือขยายหนักอกต้อง จำทูล ท่านเฮ
 ข้ำแต่บดินทร์สุรย์ ผ่านหล้า
 พระเกียรติจรตจรรณ ไพโรจน์
 พวงไข่มุกนิ่มข้ำ บทเบื้องบทมดัย ะ
- ๑ พังหวนไฟเราะถ้ำ สรุเสียง อ่อนเอย
 อึกเสนาะนามเผดียง ชื่อน้อง
 จักหาชื่ออื่นเคียง เปนคู่ ยากนา
 นามเสนาะเพราะสมพ้อง รูปเจ้าเจียนกัน ะ

- ๑ ผู้สุวรรณามหาธอนแท้ เมธา วิเศษ
 แก้วเรียบพันตา ห่มหน้า
 งามกว่าไข่มุกหา ไหลนเปรี๊ยะ สมอฤา
 ในโลกนี้ถนิมเจ้า เอกเท้านางเตียว ား
 ๑ บัดเดียนั้นน้อง นงลักษณ์ พี่เชย
 พี่จะวานเจ้าสัก หนึ่งน้อย
 ช่วยรินอรุณภักษ์ ถังพี่ น้อยแม่
 จักดื่มจากมือสรว้อย สวาทได้รวมรคน ား

โคลง ๒

- ๑ พึงยุบถ้อยแหม่ งามยักขิมริมแก้ว
 ค่อยเอื้องกรายไป ား
 ๑ เขตถ้อยโสฤทธิ์แล้ว รินอรุณรีบแก้
 เกื่อนนคดียศคามา ား
 ๑ ทำกิริยาเรียบร้อย ถังหะวันชายช้อย
 เนตรต้องรับท เชนา ား

๑ รับถ้วยมาจึงพร้อง พี่จะดื่มให้น้อง

ณเจ้ากรุงเวรีย ศัชนา ๓๕

๑ เทียนเจ้าฟางต้มบั้ง นางรีบไปรินข้าง

โตะแว้งมา ๗๖

๑ ก่อนกัศยาที่มิได้ จึงกล่าวโคตมถวายให้

เสนาะแท้ ไททาน เทียบนา ๖๖

โคลง ๕

๑ บุษบาบานเบิกสรว้อย เสาวคนธ์

ฝูงนกม้วน หวีทอง

นารีเรารุ่นยด กำกัค สวาคีน

ชายแต่ทอมจักต้อง ไต่เต้าตามหา พระ

๑ ปุชบาปเลือกเกล้า หม่อมพร

แต่ได้วิ่งมางอน ห่อนหง้าย

ต่อองค์เอกอภิศร จึงลบ ถมรนา

ผิวก่ำจำจิตรหม้าย อยู่ได้ไยหา ะ

พระชันฟ้ากลอนใจลงที่นางจับเบรียบ

โคลง ๒

- ๑ นานาช่างเพราะพริ้ง เพราะคังพี่จักถึง
หลับแล้วนงคราญ พี่เอ๋ย ว่าจะ
๑ คำอ่อนหวานปากซึ่ง เลี้ยงเสนานักตริ้ง
จิตรเพียงทาทัง คึกคึก ว่าจะ

โคลง ๔

- ๑ พังอนุชกล่าวเกลี้ยง โคลงเปรย เปรียบนา
เพราะจะเทียบโคเถย ไปไ้
ในโดกย์แถมรามเชย เปนเอก นางนา
พระโปรตประทานให้ พี่นอมนาง ว่าจะ

โคลง ๒

- ๑ เชยชมพวงเรียวร้องเชยอนุชนมนี้
คางนี้จมา นี้นั้น ว่าจะ
๑ กุมกรพานี้แล้ว จึงปลอบถมนามแก้ว
เนตรน้องนามโค แม่เอ๋ย ว่าจะ

โคลง ๔

๑ จำเริญบนอบท้าว ทูลนาม ภาวชโย
 ซึ่งพระองค์ตรัสถาม ชื่อน้อง
 ชื่อท้าวพระศุภวิฑิต ท่านเรียก มาหา
 ไปเสนาะเพราะพร้อง ชั่วพร้อมนิมิตพรนี้ ะ
 ๑ ฉันทิตั้งนั้นนั้น วาจา แม่ฮา
 พี่เพ่งพิศไยนา นิมิต้อง
 งามยิ่งกว่าทรา ซึ่งเรียก นามนา
 เหลือบปลาทาบตอต้อง จิตรแมนเสมอศร ะ
 ๑ เชิญสมรแม่จูงได้ เมตตา พี่รา
 รินซึ่งสุรามา สักด้วย
 พี่ดื่มตั้งยาฮา ยุ่ม นะเฮย
 ไม่แก่ไม่เจ็บม้วย เหตุนี้มือนาง ะ

ร้าย

๑ บัดเดียวพลางนางริน อามุณิณบมิทล

๓๓ แปลมาจากฉันทเป็นชื่อนางในหมอนกัน ๖

ไปพึ่งพ้ออ้อมเอิบ	ท่าเรือบฤทธิแรงวาค
อยกกยวนยั่วทวนาง	พธางก็เรียกผู้ขึ้นแล้ว
พุกเท่าเท่าทุกคน	จนครบเสวเจตนาง
ปางนั้นถึงสุทาทวง	พวงไข่มุกมีศรี
หะชันมีวาจา	ดูราแม่ไข่มุก
แสงศรีสุกมถึงเมตตอง	ขวัญเมืองแม่จรงริน
สุรากินอีกครั้ง	พี่ตั้งใจให้พร
ดวงสมรจูงศรีสวัสดิ์	นางสตับอรรณเวรมา
จึงเอายาเบ้งผง	ไปรยตงถั่วยเรวพลัน
หะชันบตันทราบ	อาบเอิบจิตรมัวเมา
รับเอาถั่วยสุรา	จึงกัถยากถั่วยคัก
ให้ทรงธรรมจงเสวย	ให้สเบยเบาทุกข
ขอความสุขจงมี	แต่พันปีขึ้นเกล้า
ข้าพเจ้าขอสนอง	จำนองโคตงถวายพร
องค์อติศรท่านไท่	ก่อนพระเสวยได้
สตับถั่วยอินดี	ดื่มนา

โคลง ๔

๑ บรมีพระมากพัน รำพัน
 พระพิทักษ์ยุติธรรมนี้ ถ่องแท้
 บริสุทธิ์ทุกดวงตะวัน ส่องโลกย์ ไซ้ไซ้
 ทวยราษฎร์รักบาทมัย ยิ่งด้วยบิตุรง ား
 ๑ ยืนยงจงรักเมือง บาทมุล ท่านเอย
 ขำบาทราชนิภูต ไหญ่น้อย
 พระสนมสนิทพุด พิศวาส ท่านนา
 ความเคียดเกียจคร้านก้อย กิ่งนั้นฤามี ား
 ๑ เจริญศรีชนม์ชีพยัง ยืนนาน ยิ่งเทอญ
 พระพลปฏิภาณ จุงแผ้ว
 ดำรงศิริราชฐาน สมบัติ
 ทอนทุกข์สุขสวัสดิ์แคล้ว คลาศพันพรรค์ ไภย ား

โคลง ๓

๑ อามุใจเบิกบาน พังขั้ขานเพราะพร้อง
 ยกยอยิ่งใหญ่อดง จิตรเพียงของหวาน ား

๑ เติบงบรรณานจิปี่ เรือยระวีรบริ้อง
กลมกล่อมล้อมเลียงร้อง ซาบซึ้งซึ้งใจ ยิ่งนา ะ

ร่าย

๑ ณทันโตอาบ แถนา ยกถ้วยชูปมิช้า แถนา
อ้าปากกินดินหมด แถนา ไปปรากฏอันใด แถนา
ผินหน้าไปหาห้อง แถนา คัดจักพร้องพจนา แถนา
วาจาบทันใจ แถนา ณบัตใจทาหลับ แถนา
คี่สะพัสยบ แถนา ซบไต่ไปตึงกาย แถนา
ตุงววยชีพมรณ แถนา เช่นภุทธทำแต่ปาง แถนา
จึงอนงค์นางเข้ารับ แถนา จับถ้วยมาจากมือ แถนา
ซึ่งยังถือบั่นวาง แถนา ปางภูบาลเหินเสด็จ แถนา
ธก็เสด็จไคคฤหา แถนา ยอกมาที่หะชั้น แถนา
ธก็สรวลสนั่นกึกก้อง เสรวจกิจถัมฤทธิต้อง
จิตรไต้ปองประสงค แถนา ะ

โคลง ๒

- ๑ ความจำนงถูกลี้ แต่แรกเริ่มมาแม่
ทราบสิ้นเสระจการ ๗๖
- ๑ ตำราญจิตรท่านได้ เพราะพระองค์ท่านได้
ติดค้อยทามตุ ๗๗
- ๑ เหนอบุบเว้น ว่ากิจแถการเหล่น
ถูกค้อยพระไทย ท่านนา ๗๘
- ๑ ภูนัยตั้งบ้ำา เรวเร่งมถัดเสียผ้า
เบ็ดเย็นให้ตั้งบรรพ์ เขาเทอญ ๗๙
- ๑ ขวดยกันแต่งใหม่แล้ว ผู้อื่นไปจักแคล้ว
ตถครวัรือนมัน ๘๐
- ๑ ทัณีโคธเรียบร้ง ทาษซึ่งเคยเหนห้อย
หับบ้านชาบู ๘๑

ร่าย

- ๑ สูงแบกเขาไป วางใจในเรือนเก่า
เท่านั้นแล้วเร่งกลับ แต่อย่าหับทวาร

กาหลิให้คนนำเข้าไปไว้ที่นั่น

๕๑

ทำอากรจงเจียบ	อย่ากรอกรื้อยื้อยื้อ
ทาสท่านจึงทำตาม	ชี้ห้ามปรามแทบจะ
เสวจรุระกัลป์มา	เข้าหาองค์ท่านให้
แดงก็ทิ้งปวงให้	ทราบสิ้นทุกประการ

โคลง ๔

๑ ภูบาลสมจิตรขึ้น	ยินดี	อยู่
โดยพระไทยปราณี	ยิ่งนัก	
อาบพระขันมี	ใจใคร	เป็นนา
กาหลิบที่เลิศล้ำ	หลับได้ตั้งประสงค์	จะ
๑ คงยี่สิบสี่วัน	โมงประมาณ	
ตามซึ่งขอวันวาร	หนึ่งนั้น	
ทำโทษพวกสาธารณ์	ที่เกลียด	จึงนา
สมคิตจิตรหมายหมื่น	หมื่นร้อยคึงหา	จะ

๑ เวลาที่ก่อกว้างแล้ว	หลายนา	พิกะเขย
จึงท่านเสด็จมา	ผู้ห้อย	
บันทมภิรมย์มา	สุกสวัสดิ์	
ไต่ยาศน์นางนางข้อย	ถ้าเข้าอยู่งาน	ฯ

ร่าย

๑ ถ่วงรัศมีกาลเวลา	พระสุริยาเยื้องรถ
อรคตทิศอุทัย	ดวงไถ่ส่องแสงสาย
นายอาบูนัยบดิน	ผู้คนตื่นตื่นถนน
บดินนัยเรื่องรหัสย์	ความสงัดสงบบมิต
เพราะท่านคิดปิดป้อง	ผู้ทราบพร้องไปได้
ให้ผู้ใดรู้ตระหนัก	ได้ตัวจักลงทัณฑ์
ความเกียจกันกลจริต	ปิดบให้ไพร่หลาย
จักบรรยายหะชั้น	พิศมัยพจน์เต็มมกตย
จนแก่ยควาญรู้ลึก	นึกว่าตนหลับไหล
อยู่ในรัศมีพิมาน	หลับตาขานคำเรียก
เสียงพร้องเพรียกอิงคหนึ่ง	ถึงนางในทั้งปวง

อาบพุทเพื่อให้น้ำถึงมารดา

๘๓

ไอ้แม่พวงไข่มุก^๒

แม่พระศุกรตารา^๓

จงมาหาพี่พิณ

แม่แสงจันทร์แจ่มฟ้า^๔

ขอเหน่นน้ำน้อยอนงค์

จงอรุณร่วมชีพ *

รีบเรวมาอย่าช้า

พี่ร่อนกลักตุ้มกลัก

วานช่วยพี่พิบั้ง

จงอนุชอย่าร้าง

เรศไรรู้ไมตรี

พี่เลย

ฯ

โคลง ๒

๑ เป็นโกธิตถากแท้

ยินตระหนักหุแล้ว

กระทั่งห้องมารดา

เขานา

ฯ

๑ รีบเรวมาอย่าช้า

ถึงจึ่งร้องถามข้า

ถูกแก้วเป็นไร

พ่อเฮย

ฯ

๑ อันไคพานพาดต้อง

เสียงไคดังร่ำร้อง

ตึงนฤกเอย

ฯ

๑ ขาบุญบักตรจ้อง

โดยจิตรกำเริบร้อง

เรือกอ้ออดตุ

ฯ

* แปลมกทกโกโลก เป็นชื่อคนในหมู่บ้าน

- ๑ ผู้ใดที่เจ้าเวียง ถูกขาย เจ้านา
 วิวบอกรวงรณาย ขยากแจ้ง
 เจ้าแลมีที่หมาย บิไซ ถูกญา
 จักประหลาดโลกย์แห่ง เพื่อถ้างดื่มร ะ
- ๑ เณรเณรถูกเจ้าแค้น นอนญา เจ้าเอย
 พุทฺธเมอเพ้อคือ บัดแท้
 ภูษัณหะชั้นถือ เปนญา แก่เลย
 คือว่ากาหลิบแท้ พระเจ้าทรงธรรม ะ
- ๑ นึ่งพลนอย่ำพุทเื้อม ขอกวา จาเฮย
 ไครทราบจันนิทา ว่าบ้า
 แก่เองแต่เสียอา รมนั้น ขายเฮย
 เรียบอกอีกครึ่งข้า แน่ให้ทรงธรรม ะ
- ๑ กรรมกรรมฐานน้อยแม่ เปนไหน นีเฮย
 ไทไขว่รักทวงใจ จึ่งกลุ้ม
 เปนไคพ่ยกตัวไค คฤมิต ไปนา
 หัวอกแม่กลัดกลุ้ม พ่างเพี้ยงพั้งแค ะ

ร่าย

๑ แปรหูฟังแม่ก่อน	จงฉันผ่อนรำพึง
คั่นเบื่องบุรพา	แต่เกิดนามแม่บำรุง
ผดุงเจ้าจนคุมใหญ่	ใส่ใจตุ๊กซ้ำ
บิให้เจ้าอนาทร	จนบิตราวยชนม์
ยังสองคนถูก แม่	แต่พอเห็นหน้ากัน
ถาวรพรณแม่ตามจิตร	บิได้คิดซ้ำแต่
แปรตามเจ้าจวบจน	เจ้าคบคนชั่วซ้ำ
ผลัดเงินทองแทบหมด	แม่สอใจออด
ทนอมน้ำ ใจบสเทือน	เตือนแต่พอรู้รัก
เจ้ากลับนึกเห็นชอบ	ประกอบคนเป็นดี
แม่ปรานียิ่งนัก	บิตนจกคถึงไค
ให้แม่นี้ทรอมกาย	พ่อเฒ่นายสุตสวดี
อย่าประมาทจงครอง	มองดูยาเรือนเรา
เคยนอนเนาแต่น้อย	ไม่เคยคล้อยคตาจาก
ผิดกันมากกับวัง	ไปควรหวังใจคิด

ซึ่งการมิได้ เคยสักทีใครจะได้
ขอพ่อทริตรองให้ ต้องแท้ใจ
พ่อทอญ ား

โคลง ๓

๐ ขาบูไหวจิตรรก นึกก็ชอบเช่นแต่
ภูก็รู้ตระหนักแท้ เรื่องนี้มานาน ား
๐ ตั้งศอกกรานคางนิก ก็มีรักตรวักจิตรคด
คอบเหือดหายกลางฟ้า กลับได้สมประดี มานา

โคลง ๔

๐ เรื่องนี้จริงแน่แล้ว มารท ลูกเอ๋ย
ข้าอยู่ในคฤหา เก่าแท้
นั้นแม่ลูกคืออา บุษะ ชันเฮย
แต่ซึ่งคิดเพื่อนแม่ เกิดด้วยเหตุ ား

โคลง ๕

๐ แม่ที่ใจใช้น้อย คุยทั้งวงจันทร์ย้อย
หยิบได้ถึงมือ แม่ณา ား

১৫

၅၆

၆၈

พาท

၅၁

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

၅၁၁

กตาวาง

វិស័យ

๗๖๕
ยศไร ไฉนดี

๑ บารมีพระเจ้าโปรด บำรุง พ่อเทอญ
 ค้ำอญบอญำพุทฺธง อญคั้ง
 ไปนานนักจักคอง คุมโทษ ทำแฮ
 แม่จะเล่าเมื่อครั้ง ก่อนนั้นวันวาน ား

๑ นครบาลมุตึงักตร พามา
 องค์อิมเนศิชัยหา หมตสัน
 เขาเขียนแทบมรณา พลันจับ เลียเฮย
 เพราะพุทฺธบรูถัน ฆ่าได้ตุ้มมือ ား
 ๑ นี่คือตัวอย่างให้ ฟังเหน
 อญำหยังยกตัวเปน ปั้นไ้
 ครูเดี่ยวจักเกิดเขญ ยับย่อย
 พุทฺธหนักนักมิให้ โทษแท้ถึงตน ား

โคลง ๒

๑ กล่าวบุบถหมคนี้ หวังจะเกียจกัน
 โทษให้เกรงขาม ား

- ๑ ความเป็นอย่างอื่นแท้ มัวมีคบุรีไม้
แต่น้อยจากรำ งาม งาม งาม
- ๑ ครั้นฟังคำเล่านี้ กลับคิดเหินเป็นหมื่น
แม่นแท้ทรงธรรม งาม
- ๑ คอบไปพลันซ้ำ ตัวหะวไน้ซ้ำ
แต่น้อยไป เถยนา งาม

ร่าย

- ๑ อย่างหมายใจว่าบุตร แต่มื้อบุดึงเนา
เราพระเจ้าทรงธรรม เปนแม่นำถ่องแท้
อย่าพักแก้อันใด ใจเราก็จักเหินผิด
เป็นวิปริตไปตาม ความซึ่งทำโทษที่ผิด
เราตั้งสรรพทุกสิ่ง เขาจึงได้มาทำ
คำสั่งยายเจรจา กลับตรงมาเป็นพยาน
บ่วงการเราบเชื้อ เพื่อตัวพดเป่าตาบ
เราบอกยายอีกครั้ง นามเราทั้งหมื่นคง
พระเจ้าทรงธรรมไว้ เราได้บิณฑน์

บิฉันนั้นเรอบหลับ	พูดกับยายมัตน์
ตื่นอยู่ซักทีไหน	เป็นที่เราชอบนัก
ซึ่งประจักษ์แจ้งความ	ตามยายเล่าสมคำ
ที่เขานำไปแสดง	ชี้แจงเรื่องลงทัณฑ์
คำเราอันบังคับ	รับทำตามสิทธิขาด
เป็นสีหนาทไปคล้าย	หนึ่งเราสบายเหลือแหล่
แต่ที่ไต่ถึงโทษ	แก่คนใดชั่วช้า
ต่อหน้าไหว้หลังหลอก	สิ่งเดียวออกส่งไต่
คือใครพาเรามา	อยู่เคหาแห่งนี้
แต่อย่าชี้เขื่อนแซ	ให้ฉันแปรฉันทาย
เราเชื่อกายเราชาติ	คือแก่นกระษัตริย์ผ่านแล้ว
เถลิงพิภพเป็นเจ้า	ปกเกล้าประชากร ทั่ว
๑ มารตรไปทราบคำ	ความใด
แม้แต่คนใจ	ห่อนต้อง
ว่าบุตรจักคิดไฉน	จึงกล่าว ฉนั้น
เหนจจริตติดพ้อง	พวกข้างขนานเนา ทั่ว

มารดาเสนอขายให้รูกถึงอาหล้า

๑๑๓

๑ เพศเพศลูกแก้วอย่า เจริญ ทั้งนา

เพื่อพูดพูดจักพา ไทโยให้

แม่เหน่พ่อเสียวา รมนั่นแน่ แล้วย่อ

จงส่งบงศ์ไว้ สติตั้งตำรา ภาวะ

๑ หนึ่งจงเงยภักตร์ขึ้น นมัสการ

ขอพระไปรตบันทอน จิตรเจ้า

ให้พ้นพิการพาด พาสั่ง คฤณนา

ความคิดนิทขื้อเค้า จักสิ้นเลื่อมมณีย ภาวะ

๑ ฌีวใครผู้อื่นอ้าง คำอื่น นินา

พ่อจักคิดนั้นใด ทั้งนั้น

กำแพงย่อมมีกรรณ คอยสดับ

ที่ชั่วไว้จักอื่น โยษฐ์เอื้อนออกเอง ภาวะ

โคลง ๒

๑ ปลอบหลายเพลงจักให้ ส่งบจิตรอาบู่ได้

สัณชัยฤามี

ภาวะ

๑ กลับพาที่อียบาขวำ ไทยอหังการกัลล่ำ
 ท่อสู่มารดา เขานา ว่าจะ

โคลง ๔

๑ พาหญิงผู้ไถ่มาขึ้น รำคาญ จริณา
 จงอยู่ดอยป่าจึงทน อื้อโก้
 จักขึ้นพูดส่ามาญ ดื้อต่อ ไปฤา
 กุจักแก้จูงให้ เขตคั่งเมื่อมรณ ว่าจะ
 ๑ ภูธรกาหัดบินนั้น คือก แดเฮย
 ครอบพิภพแผ่นภู ภาคพื้น
 ครอบอกแก้สสุ จำเชื้อ คำนา
 ไปเชื้อจักไปพื้น จีฟได้คั่นปน ว่าจะ

ร่าย

๑ มารดาเห็นว่าบุตร บย้งอยู่ดตามคำ
 ถ้าคัญทนพิปริต คิตเหนผิตปนชอบ
 ไปสมประกอบคั่นเดิม เติมทฤษนางเหลือหลาย
 ฟูมฟายชลเนทรนอง ส่องกร้ออันนุระ

ชกคี่ระรำไร	รำพันไปนานา	
ไอ้อนิจาจากแก้ว	อกแม่จักครากแล้ว	
เพื่อเจ้าจริตเสีย	ไปนา	วะ

โคลง ๔

๑ ละเหี่ยละห้อยรำ	รำพัน	ไปเอย
ไยพ่อมาไผ่ฝัน	เช่นนั้น	
อกแม่แต่ฝันวัน	จักแตก	ทายนา
บอຍากอยู่ຍากถึ	หลบหน้าถาวร	วะ
๑ พ่อตายแม่ทุกข์เพียง	มรณา	ถูกเฮย
เห่นแต่ภักทรอุย	อยู่ตัว	
ขึ้นใจแม่จึงมา	สุกดิบ	มานา
เสียจิตระแม่จำนอย	อยู่ไต่ก่กลไค	วะ
๑ สิ่งไรอุกรักเจ้า	จักประสงค์	
บคิตค่าควรคง	มากน้อย	
คงให้สับจำนง	ใจพ่อ	นิกนา
สับขังตังกึ่งก้อย	บได้เสียตาย	วะ

๑ ไปถวายบังคมผู้ ทำสรรพ เสรีพอ
 พ้อจักกินโตพลัน รั้งร้อน
 ทุกวันบวชวัน รุ่งรุ่ง ห่มนา
 เจ้าเจบแม่ทุกขั้ช้อน ออกข้าวบมหนอง ธาร
 ๑ ปองรักถูกน้ำอ้อยยิ่ง หัวใจ แม่ฮา
 อุด้าหรั้งาไป ค่ำเช้า
 อุดกินอดนอนไฉน ไปคิด เห็นอ้อยเคย
 ขอลึ่งเดียวรุ่งเจ้า แม่นั้นพลันหาย ธาร
 ๑ หมายถึงภักทราศพเจ้า จงฟัง แม่รา
 ก่อฤทธิการภายหลัง ฝากเจ้า
 มาผิดแม่คิดหวัง คดาเคลื่อน ไปนา
 ผีแม่จักทิ้งเหนื อยู่ไหนใครฟัง ธาร
 ๑ แท้ถึงแม่ถูกเลี้ยง เจ้ามา
 จนเจริญพรพรษา ไหวญแล้ว
 ไปเคยคดาศมารดา คดาแทน ไคนา
 ไคทักถูกถูกแก้ว จึ่งให้ดื่มทอง ธาร

๑ ผีตงผีป่าเข้า	ประจำ	เจ้าฤา
ผีตอผีแสร้งนำ	จิตรให้	
นิมิตรติดทามล่ำ	คัญผิต	ไปนา
เพื่อจักมณญะชีพได้	โทษชั่วยเหลือเกิน	ชะ
๑ ขอบเชยอหฺล่ำผู้	ทรงฤทธิ์	พระเฮย
ไปรตขบผีป่าปลิด	โทษร้าย	
จากอกพระขันตจิตย์	เปนสุข	สบายนา
โตยเทพพระคงผ่าย	ผ่านพ้นไภยเข็ญ	ชะ

ร้าย

๑ พระขันเหนนมารกา	มาไคกรำไร
ควรที่ใจจะสถิต	กตบกลายหมตบมีขึ้น
ไปคิตคั่นคุณแม่	ตั้งแต่ล่ำคัญตน
โตยวิกลวิปริต	บไคคิตรังรา
ถึมกายบรูถึก	นิกขิตเคื่องขุ่นข้อง
ถูกรั้งร้องตระหวาด	หญิงอุบาทว์กาถึ
มิงพาที่หมั่นไล่	ฉวยไม้ใหญ่เงื่อง่า

เราเร่งว่าบทัน

คุณนี่คือใคร?

ออกให้ชัดเจน

ใจนา

၅၆

โคลง ๕

๑ มารดาเห็นบุตรใจ๋ งานใจ

นางบพวนท้าวหน้าไพร่

๒๕
ครุฑครุฑ

หวังชาติอื่นใด

คอกก

ក្រុង
ប

ตอบบรรณกัทธัม

ถูกน้ำข่อยย่ำเหินง ๗๖

๑ ไชยแควลงไปทราบผ^๒

บรรพการ

၁၇၇

บังเกิดเกล้าขึ้นมา

๒. โลกย์นี้

แม่ค้าต๋อจกัหา

ព័ត៌មាន

เจ๊บัวพ่อ

กตบพรวเทย บ

๒๒
บ้านจันทนบุรี

॥

๑ จงเกรงพระเกียรติให้ ทรงธรรม

ท่านกอบพระคุณครับ

ไม่บ่อย

เจ้าเปนนกตะรุชัน

๗๒๓๓

ឆាយង់

แม่บอกเจ้าจริงถนัด

จึงได้คำนึงถึง

၇၆

๑	อย่าสู้อย่าพุงนั้	อย่าคิด	ป่าวเบย
	อย่าเทียบอย่าเทียบชิต	ชื้อไท้	
	ซึ่งเป็นบรมอิส	ศวรรราช	เรานา
	พระเดชพระคุณไต้	ปกเกล้าไ้เรามา	ฯ
๑	พ่อสาทรราชธิ์เขม	อย่าหุน	หันเฮย
	เพรงเผ่าเคยพระคุณ	ครอบเกล้า	
	ประจวบพระอวยบุญ	ปกชีพ	
	อนาคตคุณพระเจ้า	จักได้ยงพงษ์พันธุ์	ฯ

ร่าย

๑	สำคัญให้ชาบู	รู้คุณภูธรวิราช
	หวังให้ชาติจ้านง	จักเป็นองค์ภูมิบาล
	จึงเถลงการตังนี้	แม่จักชี้ให้ทราบ
	แต่ขอกราบท่านก่อน	ห่อนออกนามท่านเปล่า
	แม่จักเล่าจงยิน	พระภูมินทร์มหाराช
	พระบาททรงกรุณา	ให้ไทยฟ้าเขียวคั่น
	ค้นหาแม่จนพบ	ท่านปรารถพระราชน

ทองประมาณมากนัก	จักนับถ้วนพันแห่ง	
เพื่อเราแพ่งรักดี	มีใจทรงท่นทราบ	
จึงให้ลักเหลือหลาย	แม่น้อมกายน้อมเกล้า	
วอนพระเจ้าราชนา	ให้รักษาพระองค์	
ท่านทรงคุณพ่างนี้	แม่จักชี้ให้ชัด	
ทรัพย์สินมี ตีมาตุ	แม่จะอยู่เท่าใด	
ก็จะไปปรโลกย์	ทรัพย์สินอุปโภคถนอม	
ทุกสิ่งสู่ฐานตกเจ้า	พ่อคิดเคঁาครองตาม	
ความทั้งนี้เป็นไฉน	คุณท่านไต่ยิ่งถ้า	
ข้ามีแก่เจ้าหนัก	ยิ่งนักกว่ามารดา	
เพราะชราภาพแล้ว	จักตกอยู่ถูกแก้ว	
เร่งรีบรักคุณ	ท่านเทอญ	ฯ
๐ ไฟฟนบเหือดจ้วย	คำตบ	นั้น
แก้บหลุกเกลยกลับ	เชือกหมัน	
วิเชียรไว้รับ	คำสั่ง	ภานา
เป็นหลักอยู่อีกชั้น	หนึ่งให้เหนตรม	ฯ

- ๑ การมอี่เฒ่าผู้ แพศยา
 ญบอกรึงหนักหนา อยู่เฝ้า
 ยั่งทำถ้อยเจรจา ญญก ญา
 แหม่มหม่อมจกไม่แคล้ว คตาศพนมือไป ား
- ๑ ไกยฟาอำมาตย์นั้น ญบึง คัมเขย
 ให้เบิกเขาของคตัง นั้นนั้น
 มาให้กับมึงยัง บคิต คุณนา
 ญกระหลิตแลนั้น ตั้งให้เขามา ား
- ๑ วาามึงกตานั้น ความคิต
 ปรบว่าญเสียวริท คลังคตุม
 เพราะอปากจะให้สนิท นัยแม่ ญญา
 ญจกทำให้คุม ที่ข้อยคตณ ား

โคตง ๒

- ๑ ยกแขนเงื้อเงือกไม้ เขียนบอยคตโยให้
 แทบถ่มบันดาตาบ ား

๑ บอกกรวยายอย่าช้า ใครนั่นคือทัวข้า
อย่าได้อำปดิง ๗๖

๑ รู้ฤายังไปรู้ กุณเฑคือพระผู้
เที่ยงแท้ทรงธรรม ๗๗

๑ มารดาพด้นตอบถ้อย เจ้าแม่คือลูกน้อย
ใช้ท้าวทรงธรรม ๗๘

๑ ฟังคำยิ่งโกรธแท้ เฝื่อนจูงกลับคำแม่
ตอกต้อคงทาบ ๗๙

๑ หวดหวดคาบบึง บอญคบหย่อนที่ตั้ง
แต่เขี้ยวชู่เขญ ๘๐

๑ เหนบเหนวเจ้า บบอกก็เร้าเข้า
บได้ไมตทา ๘๑

๑ มารดาหมายผิดพลั้ง คิดว่าลูกจักยัง
บกล้ำทำตน ๘๒

๑ บัตยนิยลหลากล้ำ เฝื่อนบพุกเลบช้า
เจบทั้งสรวางค์ ๘๓

มารภาณุทูลทูลให้ช่วย

๑๑๑

๑ นางจึงจำเรียกร้อง หาเพื่อนบ้านพลก้อง
ช่วยด้วยจักตาย แล้วฮา ว่าจะ

โคลง ๔

๑ ทั้งหลายอยู่ดีในโลก เรือนเคียง
สถับถันต์ดำเนิน กึกก้อง
ชวนกันรีบพร้อมเพรียง คะคึก มาเฮย
เขี้ยวหว่างกลางบ้อง บัดจึงไม่ไป ว่าจะ

๑ เหตุไฉนเป็นดังนี้ ทะฮัน
จึงเขียนมารดาขึ้น เกิดเกล้า
ไปกลัวพระบนสวรรค์ ทรงทราบ แดง
อาจจะละลืมเค้า ขอท้อคุณเต็ม ว่าจะ

๑ อีกเหิมใจนักด้วย อันใด นนอ
จวิตจะเลอะหัวใจ จึ่งกล้า
มารทาร์กเจ้าใคร จักเปรียบ ปุณนา
ทำประนีแทนบัก แน่แล้วคุณ ว่าจะ

๑ อามูเฟงเนตรแค้น เคืองครัน
 ใครอบุหะชน ชึ่งเว้า
 ชาวบ้านดักปลัดัน จึ่งกลับ ภามนา
 นี บไซแม่เจ้า คอกกักแคงไชน ฑะ

๑ กอนใจชีกิจเจ้า เปนการ
 เราบรู๊ประมาณ บอกไค้
 หญิงนัจักคิดการ เปนแม่ เราเฮย
 เราไซหะชนไค้ จักรู้จักมัน ฑะ

๑ ทรงธรรม์กาหลิบแล้ ทักญ แ่นเฮย
 ยิงบเชือกคอยตุ กักไค้
 จักทำจุงให้สุ รูลัก ฑวนา
 เกรงเกียรติเธอกราบไหว้ แทบเขื่องบาทญ ฑะ

ร่าย

๑ ชาวบ้านตุเหน บแคลง ลำแดงตนเปนบ้า
 จักนึ่งข้าไปชอบ จักประกอยกรกดี
 ที่เพื่อนบ้านเดินถนน กตังทำมารทา

เขาก็พากันช่วยจับ	สืบปอรั้มัดศอก
ผูกตีนออกบมิได้	ไว้คนคุมกำกับ
แล้วไปรับหมอมมา	กับศิษย์หาทั้งหลาย
เขาก็เตรียมมกมายมาสรรพ	ซึ่งสำหรับสรววมมือ
คือโซ่ตรวนทุกอย่าง	เข็อกหนึ่งต่างหลาย
มีมาครบทุกประการ	ครั้นถึงสถานนั้นไต่
เขาก็ไปแก้มัด	จัดการจักจำจอง
อาบสองแขนสลัด	เหวี่ยงอิ้วอิ้วควายไวย
เขาก็ โขบด้วยเข็อกหนึ่ง	ตั้งเสียงตีกลองชา
สองสามควาก็ส่งบ	เขาจำครบทุกประการ
ออกจากฐานพาไป	ผู้คนในถนนจึง
วิ่งปรี้งปรี้งตลอด	บางคนขอด้วยกำหมัด
บางคนช้ตหถึงโครม	บางคนโถมเข้าตบ
อาบหลบไปครู่หนึ่ง	บางคนมันร้องตำ
ว่าถ้อยคำอาบคาย	เจ็บมากมายเย็นยิบ
ปรับเป็นบ้าเป็นขนบ	อาบจกจึงไป

บิตใจถึงโรงน้ำ

ที่เทือกดงสถึกหมื่น

อยู่ภายในแต่ข้า

ที่ทุกวันบ้วนน้ำ

ทำบมีกรณา

ยามนี้จำไปไหน

คฤมภ์ระมถมนั้หมาย

ดำรงอยู่ตามเคັ

ฤทธิกษัตริย์เปลี่ยนผลัด

เราไปปองยินคำ

เราไปใช้น้ำหลัง

ล้นท่นลือว่าน้ำ

ตามแต่กรจะเป

แต่เพรงบันดานท

เราสืบสืบทุกสิ่ง

เพื่อรับรู้เหตุไ้

เขาก็รู้ตัวเข้ากร

กันบให้หนีใคร

เขาเขียนห้าสิบที่

หลังโหล่ตายยั้ระยำ

ถึงเวลาเราสอบถาม

คลายใจฤยักถุ้ม

ว่ากยเจ้ายังคง

เป็นพระเจ้าทรงธรรม

ตามบุตภักต์ส่นอง

อย่าแนะนำเราบ

ตัวเรายังปรกติ

ข้าไปอย่าก็ไ้ทำน

เหนเพื่อกรรมเราเอง

จนท่นไ้ไ้เขียนขั้

จะขอหนึ่งทุกเมื่อ

จักบอกอย่างอื่นให้

ท่านรู้เห็นใจ

จริงนา

ฯะ

โคลง ๒

๑ อาบูกำความถึง
คิคนรู้เหตุอัน

อกแท้ไฉนนาย

ฯะ

๑ ความเจ็บกายบอบซ้ำ บวมบ่งบ้างเขี้ยวคึก
ทั้งน้ำหมึกมอม

ฯะ

๑ ร่างกายผอมเหือดแห้ง เข้าวัดเหยียดขาแข็ง
ชักช้ำยิ่งก็ทรมาน

ฯะ

๑ ทวีตรรพวงค์เมื่อยร้าวขอกเสียตเลี้ยว

ปลาทบหัว

ค่างแล้ขายไครง

ฯะ

๑ ไครงสีสะตูปถ้ำ เจ็บบาดแผลแผลล้า

พ่างม้วยมรณา

ฯะ

๑ พลงโสการ่าให้

จริงกลับว่าบ้าได้

คั้งน้แห่งทวย

จริงนา

ฯะ

๑ ไปรักกายเท่าเฝ้า

ตามแต่พระเปนเจ้า

จักต้องพระไทย

ท่านทอญ

ฯะ

๑ จริงันโคแม่นแท้ บกดับคั่นคัมแม่
จักม้วยชีพปลง แลนา ๖๖

โคลง ๔

๑ สงสารหญิงเฒ่าผู้ มารดา
ผู้ติดตามมาหา คำเข้า
เหน็ดเหนื่อยอาญา ลำบาก บรมนา
นางยังทุกข์ร้อนเศร้า ไส้ก้นตานอง ๖๗
๑ มองเหน็ดเหนื่อยน้อยนัง ในกรง เหล็กหนา
ชดเชยรอนน่านลง พรว่งพร้อย
ผอมผีกพ่อจักปลง ชนม์ชีพ เสียเฮย
สอกล้ออื่นโอค้ออัย อึ้งพร้องพรรณนา ๖๘

ร่าย

๑ ไยพ่อมาดังนี้ แก่แม่รา บิมนบเป็นตน
แก่แม่รา ทนเวทนาสาหัส แก่แม่รา
หมดสิ้นไมตรีเจ้า แก่แม่รา เศร้าอยู่ตรงในท
แก่แม่รา ขอบแม่ยกจูงไต่ แก่แม่รา

ให้แม่ยาแก่มือ แก่แม่รา ไยพ่อถือทฤ
 แก่แม่รา ไยบปริปากพร้อง แก่แม่รา
 ไอ้อกแม่จักต้อง แดกแล้วทวงใจ แม่เฮย ား

โคลง ๔

๑ เข้าไปหาถูกแล้ว วอนสอน สักนา
 พ่อจูงละฮาวรนี้ เรื่อนั้น
 รู้สึกซึ่งโทษกรนี้ คนจิต ผันนา
 พอจักพ้นโทษหมื่น แม่แก้กันใจ ား

๑ ตั้งใจแต่เล่าพูด ทุกวัน
 ส่วนอบุหะขึ้น ทอบถ้อย
 แม่อย่าพูดเถยฉิน บชยก พังนา
 ขอทรทรวงลักน้อย หนึ่งให้โตมใจ ား

๑ แม่ไปสู่ย่าแล้ว กลับมา เต่านา
 ปละอบลูปถางน้ำตา ถึงทัน
 จักออกปากดูยา สลักจิต เตียเฮย
 ถมจับพับผ้อยพัน นับครั้งคราวหลาย ား

ร่าย

๑ ฝ่ายอาบู่พระขัน	ถ้าหากครั้นทรมาน
เพื่อตริการบมิตก	นั่งกอดอกรำพึง
คณิ่งไปทลายชนิด	คิด ฝ่ายข้างเป็นจริง
ควรข้างอิงทลายอย่าง	บ้างแต่งตนเป็นราช
นอนเหนือคานับัดตั้งก็	ยังตื่นนอนไ้ถาม
ถ้อยความสมหมด	อีกปรากฏอำนาจ
เราประกาศสิ่งใด	เขาก็ ไปทำตาม
ความเคารพนบ	ตามรอบแบบกหติบ
หยาบยกได้ไปนพยาน	แก้กิจการว่าสิ้น
ดูที่รับชอบกล	คนทั้งปวงหายหมด
ไปปรากฏผู้ใด	ไทยฟ้าเอกอำมาตย์
อยู่ริมบาทบุคคล	ทั้งมนตรีใหญ่น้อย
มากนับร้อยนับพัน	หนึ่งวัดถกขุน
แต่งตนสุกใสสะอาด	อีกนางนาฏกำนัล
งามเจดณันแซมซ้อย	ไปติดต่อยตาม

ดูก็น่าอัศจรรย์	ดูเขมณีนมิใช่
อุปนิสัยยังคับ	ให้เขาจับทำโทษ
โดยพลการเขาหยาบ	ผิดเจตนาภัยกับว่า
ทำวจีห์ทอดธุระ	กะว่าฉันเป็นแน่
แต่เอื้อมแลศษย์	มีความผิดเราตั้ง
ทำโทษตั้งบรรหาร	อีกประการหนึ่งได้
เราใช้ ให้โทษพา	นำทองคำให้แม่
ก็ไต่แน่นศมคำ	ทำตามเราบังคับ
นับว่าฉันผิด	ไปเข้าใจเรื่องราว
สาวต้นทาบปลายหลุ	คิดขบขยุตเลือนไหล
เหตุอันใดดังนี้	คือว่าใครจักชี้
ออกให้สว่างไสว	ได้ผ้า

โคลง ๓

๐ จนเวียนใจไทรทรี	เหนย้งทุกยั้งชั่ง
จนจิตรคึกอำเริง	อัครันต์นใจ

๑ ใครจักไขความขำ นำเหตุบอกจูงแจ้ง
รู้ใช้จักแก่งอ้ง กล่าวอ้างขอใคร เสนนา ะ

โคลง ๔

๑ ทนไต่ตำริ้นั้น มารทา มานา
เหนอญชุบกายา ย่อมแท้
หน้าซื่อสลดอา การอ่อน หิวเสย
ครวญคร่ำรำไรไหม้ เลือดขี้เยตามไหล ะ
๑ ออกใจแม่แยกแล้ว อูรัก แม่เฮย
พลางค่อนอกฮักฮัก รำไห้
พ่อเจ็บแม่นัก ทายก่อน พ่อนา
พ่อจูงจำเริญไว้ มั่นแล้วสากาย ะ
๑ ไปวายน้ำเนทรพริบ พร่ำพรู
จับจิตรนายอาบุญ วาบว่า
เอนดูแก่แม่ดู จักมอด ม้วยนา
ยกหัดสะตามน้ำ เนทรสันตามไหล ะ

- ๑ แต่ไปเป็นไทยนั้น นมนาน
ยี่สิบเอ็ดวันวาร ถ่วงแล้ว
บเคบจักกราบกราน แด่แม่ เลขนา
เหนค๋บขเบนใจแม่ว ภาักรพร้องพาที ား
๑ บุญมีมาช่วยแล้ว ลูกเอย
เบาส่างฤาความเชย จุ่งแจ้ง
ความคิตฉิกพ่อเลย ถ่มละ ไปฤา
ตาแม่จะเหือดแห้ง ห่างน้ำตานอง ား
๑ หะรันธน์ของทอบถ้อย มารดา
คัวยท่วงที่กริยา เรียบร้อย
แม่เอยลูกเกิดมา มีโทษ นักนา
ขอแม่ไปรดลูกน้อย หนึ่งให้อภัยกรรม ား
๑ ลูกทำแมกแม่แล้ว ทั้งหลาย ก็ที่
ขอแม่แด่เขาวย ชุ่นช้อง
ถูกผิดเพราะส้นหมาย เปนเหตุ จริงนา
จึงแม่มาพลอยพ้อง ทุกข์คัวยเหลือหลาตาม ား

๑ ความฝันเรื่องนี้ ชั้วจรรยั นึกนา
 เหมือนไขควาแผ่น ถ่วงแท้
 ค้างจรงรูกถึงสรพ ยามเมื่อ ตื่นนา
 ใครถูกตั้งถูกแม่ จักถูกมี ะ
 ๑ บางทีจะยิ่งร้าย แรงไป
 ถึงถูกส่งโดย ไปแล้ว
 เพราะเหตุถึงโตโต ตั้งขึ้น เปนนา
 คนตื่นเป็นไปแล้ว คดกแม่เสมอกัน ะ
 ๑ แต่วันไปคิดค้น ความโต อีกเคย
 หากคิดว่าผ่านไป เท่านั้น
 แดนนี้ถือใจ เป็นตั้ง เต็มนา
 ก็ชอบแน่นทมนั ถูกน้อยมารทา ะ
 ๑ เปนมาแต่แรกนั้น เหลือเกิน
 เพราะจิตรูกเลอเพณิน พลาทแท้
 แดนจากบดิน ทาง ผิด แล้วแม่
 จักนับถือแม่แม่ ทุจตั้งเดิมกัน ะ

- ๑ หลายวันแต่ไศกสรวัย มานาน
น้ำเนตรนองคือธาร ถึงพัน
ครึ่งนัยน์ตาเป็นบาน ใจหวั่น ไหลนา
ยิ่งอย่างอินดีพัน ที่อ้างอันใด ား
- ๑ ปราศไธถูกรักเจ้า แม่รา
แต่เมื่อยินฉา พื่อพร้อง
สิ้นทุกขส่างโศกา ถิ่นชุ่น เคื่องพ่อ
ตั้งมหมักมาบ้อง ปักเบ็ดขงไถยมนต์ ား
- ๑ อนุสรในเหตุสิ้น ชึ่งเปน นัยฤ
พ่อไปไหนแม่ไหน หากรู้
เจ้าเลี้ยงพ่อค้าเขน วันหนึ่ง นัยนา
ใช่อื่นเลยแลรู้ นัยนัยนำความ ား
- ๑ ไปตามคำสั่งเจ้า สัญญา ไฉน
ไปบปิตทวารา ละไ
จึงผูกปิตาสา มารอดู ถึงพ่อ
ทำจิตรแห่งเจ้าให้ เกลิบเกล็ดมถก ား

๑ ความถวายอภิวาทน์เจ้า โดก^{๑๔}

ซึ่งโปรดพินญา พาร้าย
ขอพระจุ่งรักษา สงวนต่อ ไปเส
จักรอดจากบาปภัย เพราะเบื้องบาทบงส์ ๗ะ

๑ ความทรงประกอบแท้ มารค

ถูกพันสงก ก้อนนั้น
คืนเดียวกับนั้นมา ข้านี้ มิตรเฮย
ข้อมส่งกันแม่นหมั้น บอกให้ทั้ทวาร ๗ะ

๑ ไบบานบิกอยู่แต่ ขามดูก ที่นเฮย

จึงมีศกมันผูก จิกรซ้ำ
แม่คิดไม่มีติดถูก ทุกอย่าง จริงนา
แม่ม่มกถ่าวอ้า จักอื่นอำทาย ๗ะ

ร้าย

๑ ความสภายิครเปรียบ เทียบมารคาอาบ

ทุหนบุตรคั่นคง ตรงตติสมประดี
ไปมีอาการแปลก อย่างเยี่ยงแรกนิยด

มารดาเห็นว่าธนูหายบ้างมันไวอันคงเก่า ๑๒๕

เขารรตนควนไป	ถึงทันใดที่หมอ
ขอรับถูกคืบกลับ	รับประกันหมั่นคง
เขามองงงเขื่องก็	บัดนี้หายเหวศนิท
หมอตีใจไปแล้ว	เขารับแคล้วคลาดมา
ตรวจกิริยาทุกอย่าง	เหวศต่างสมประที
หมอปรานีเปลื้องปลด	เครื่องจำหมดจากกรง
มารดาตรงเข้าจง	พวงกันรับมา
ถึงเคหาบมนาน	เขาบริหารอชญา
ธนูค่อยเคื่องคณาด	เนิ่นวันหลายเหล่า
ทั่วระบบมบอบซ้ำ	เหือดแห่งหิวโหย ยิ่งนา ๗๖

โคลง ๒

- ๑ ไคยอย่างนี้สัณ้อย ค่อยเหือดหายคณาสรี้อย
ต่างคร่ำเบบาง ๗๖
- ๑ พถางลำนึงเหน้อยแท้ ภูอยู่คนเดียวแท้
ไปไค้บายถย ๗๖

๑ เคยกินกับพอกพ้อง กินเดียวบ่ได้พร้อง
วากย์เว้าเหงาใจ ๗๖

๑ คึกฉันทใจก็ได้ มีเพื่อนกินข้าวให้
สนุกนี้น้ำใจเรา ๗๗

๑ เนาโนไทยทุกซั่เศร้า ถิ่นบถลงเลขเข้า
อ่อนปดี้ยกกำลัง ๗๘

๑ มีเพื่อนดังก่อนนั้น เราจะฝันเราหมื่น
แม่นแม่นตั้งคืน ๗๙

ร่าย

๑ ในจิตหมกหมุ่น สนิทสนมทุกซั่แต่หลัง
จักเรือนดังแต่ก่อน ผ่อนเงินจ่ายจ้ะหา
เครื่องโภชนาพร้อมสรรพ ถำหรับกินสองคน
เตรียมไว้บนเรือนแล้ว เขารับแคล้วคลาดออก
นอกบ้านยังยั้งสพาน นั่งพักป่านครั้งแรก
คอยเพื่อนแขกเมืองมา จักชักพาสู่เหย้า
เขากระทำดังเค้า ก่อนนั้นทุกประการ แถนา ๗๙

๑ ภูบาลกาหลิบเจ้า จอมภพ
 บัดบพิตรปรารภ วิตไกร
 นี้นักบวช งามมาศ แล่นมา
 จักเสด็จทรงไว้ ท้าวแห่งเมืองหลวง ๗๕

๑ พอลงภาณุวงศ์คดียบ คลาด
 ยืนเพศพานิชย์ทรง เสวยแล้ว
 จากอาสน์ทนายหนึ่งคง คุ้มเสด็จ ทักหนา
 ไตรยระฆังระฆังแล้ว เจตรขำมสพวนคธา ๗๖

๑ อาบมาก่อนท้าว เขยล็ก หนอยเอย
 นึ่งกับหึงอิงพนิก ไชวหัง
 ตั้งเกณทร่มุ้งภักทร ทรงสถ สพวนแฮ
 ไครนวกแปลกมาบัง จักซื้อเชิญไป ๗๗

๑ บัดใจเหนณักหน้า ฤาแคลง ใจเถย
 กาหลิบพานิชย์แปลง กอนนั้น
 ทรงเพศพ่อค้าแขวง มุสสุล
 บ่าวเก่าตามหลังหมื่น แม่นแท้ไปณ ๗๘

๑ เหตุผลซึ่งเกิดขึ้น แต่ปาง ก่อนเคย
 ขาขี้แฉะนำทาง หมดสั้น
 เขตขยาทบอจว่าง สติมัน อยู่เคย
 ตัวสั้นหวั่นใจหวั่น หวาดเพียงฟังขวัญ ๖

๑ มีขรรคมอกร้อง องค์อะไร หล้าเคย
 ขอเคขปกร้าพระ บ้างนี้
 คนชั่วชาติยักษ์ปะ ข้างอีก พระเคย
 พระไปตให้เข้าดี ฤคแคล้วอันตราย ๖

๑ จู่นวาชจักไกรร่อน เรวหนี หนีเคย
 แท้เจอะจนเต็มที ไปพัน
 ถ่ายเทดหัดไต่ หนอเมื่อ หนี
 นึกเหมาะมองของกัน เขียวคัยคินทา ๖

ร้าย

๑ ถ้วนราชาเห่นพลัน พร้อมกันกับอาบ
 ฤทธิยาเมินหมาง ขั้วรทางเรื่องเดิม
 เติมสนุกนี้ท่านให้ เหตุให้สืบสวน

ความทั้งมวลทราบหมด	ธจึงกำหนดทฤไทย
จักไปเล่นอาบ	ดูให้สนุกนี้อีกใหม่
หนึ่งอีใครส่ง คราวที่	เพราะเมตทาตามจิต
คิดบำรุงทั่วหว่า	แต่ผ่านฟ้าไปรดปราน
การสนุกนี้ยิ่งนัก	คิดแต่จักให้ขึ้น
เป็นอัสจรวรเล่นหลาก	กตภาคนั้นเสดจมา
เพื่อปรารถนาจะดอง	ความจำปองปากได้
จักมีทวิตฤไม่	ใครทราบความแน่นอน
ครั้นภูธรเห็น	หะชั้นเป็นที่ไกรธ
ธก็ปราโมทย์ดวงมาลัย	เพื่อตรัสการสมหมาย
กราบทูลแทบใกล้	ทำรฤกขึ้นได้
เพ่งหน้าอาบ	ฯ

โคลง ๒

๑ ดูเหมือนหนึ่งว่าน้อง คือหะชั้นฤกต้อง
 ตั้งนแถญา เจ้าญา ฯ

- ๑ ข่อยอ้อคือแม่นแท้ว พี่จากเจ้านานแล้ว
จึงได้ไปตากกัน ๖๖๖
- ๑ สะตามพจน์แถมชัย ขอพี่ก่อครีตน้อย
หนึ่งให้ชื่นใจ พี่รา ๖๖๖
- ๑ เทือนเท่าใดนึ่งอึ้ง เทือนน้กนึ่งเคื่องซึ้ง
จึงแซ่สนองคำ ๖๖๖

โคลง ๔

- ๑ เราจำบได้ไป อยากวัย สะตามเฮย
เราบอยากคำนับ คอบบั้ง
เราเถิดท่นร่งกลับ ไปกิจ การนา
เบือนบหันหน้าข้าง แวก ผู้พาที ๖๖๖
- ๑ ข้านคนแก่ได้ เคะมา ก้อนนอ
เทือนหนึ่งในเวลา เช่น
เจ้าชนสู่ศฤหา โดยวัย รองแฮ
ถืมหมตฤแท้กั กอนนั้นฤนาน ๖๖๖

- ๑ คอบถารเราไปรู้ จักใคร
เพียงแต่คเนใจ ก็ยัง
เจ้าพุดเรื่ออันใด บทราบ หมตนา
อย่าพุดยัทยาต้อง เน้นซ้ำเรื่อไป ား
- ๑ องค์ไทรราชได้ พังสาร
ซึ่งหะชั้นเคื่องาน อียบซ้ำ
ไปถือไปเดื่อตนา แคเคียด เขาเคย
เพราะพระภรรณากลั เกดเณให้หะบรทาง ား
- ๑ ทราบทางแบบอย่างบ้าน หะชั้น
ซึ่งบริบแซกอัน ลู่แก้ว
เขาทูลแต่แรกวัน ประสพ กันเคย
ทำไปทราบสร้างแล้ว รักตรัยมยวถณ ား
- ๑ คิตยามครั้งก่อนนั้น หนอยรา
คงรภาคินมา ไหมได้
เจ้าพี่รักกันปรา โมทย์จิตร น้อยๆ
เหนไม่ดื่มเราให้ พี่เศร้าเสียใจ ား

- ๐ ถึงไรฏุกต้องตอก กระมัง
 เจ้าจิ้งจิงจิ้งจิง จิ้งจิง
 หาดิบบพบยัง นงายเงื่อน นื่องเคย
 แหน่งพืจวนอย่าอิง จุงเอื้อนออกความทะ
 ๐ ยามนั้นพืบอกเจ้า ชัดเจน
 มีพระพิงเคน กระให้
 จักช่วยบเบียงเบน เบือนมาก เถยนา
 ใสแต่เบาบ่าใส่ ถึงถิ่นสถฐาน ฑะ
 ๐ ราคญเราไปรู้ สิ่งใด หมดเฮย
 บอปากพืงบุญใคร หนึ่งท่วย
 อำนาจท่านจักไฉน เราไป ฐโดย
 เหนแต่จักพาม้วย กับบ้ำเลียบคน ฑะ
 ๐ อีกหนเราบอกเจ้า จุงไป เถียนา
 เราชอบเหตุไทย เท้าก้อย
 อยู่นานเท่าใดใด คงบ่วย เปถ่าเฮย
 เราบอกพุกน้อย หนึ่งให้เลียบตัว ฑะ

๑ เส่หัวเส่แส่ว้งกอด หะชั้น
 ไบ่ลัดกั๊กตรอนฉั้น เณกั้น
 ไบ่อยากจะจากกัน ยามโกรธ นื่องเอย
 ปางจากกันก่อนก็ กอบด้วยยินดี ะ
 ๑ เปรมปรีปรำโมทย์ครั้ง คราวเคราะห์ ที่เฮย
 จังพะเ็นจำพะาะ พบเจ้า
 ไบ่อยากจากไปเพราะ ใจพี่ หวังนา
 จักไครไปสู่เหย้า กับน้องอีกครา ะ
 ๑ อาไครบคั้นหนึ่งบั้ง อุกพิก
 กินอยู่กับน้องรัก เยี่ยงโพน
 ใต้คัมสุราดัก นิตหนอย
 เหมือนเมื่อครั้งคราวนั้น สุนัขน้อยไปฤา ะ
 ๑ เราเถื่อเราไต้ย้ง เกรงไคร ไครโดย
 บอยากคบคนใจ มุ่งร้าย
 ถาพิศม์คิดหลังไป ตั้งหนึ่ง เจ้านา
 จำรักษาทนฝ้าย ผ่านพ้นคนพาล ะ

๑ ไบราณท่านกล่าวไว้ อย่างยด

จงหยิบกลองของตน รีบ ฝ่าย

กลองเทียบเปรียบสกันนี้ คุณเกิด

คงทราบถึงซึ่งถม้าย ไม่ท้อซึ่งใจ ๗๖

๑ เราแสดงแก่ท่านแล้ว หลาวยครา

เราไปปองปราณา นิ่งใกล้

พานพบแลคบหา คนเช่น ท่านเลย

เป็นดั่งที่ตัดขาดได้ ตราบสิ้นสุริยัน ๗๗

๑ ทรงธรรมมีฟังตอบเปรียบว แรงจิต

เธอกลับเข้าอศรวิธ อีกครั้ง

เจ้าว่าพิศควรัช ใจแต่ ออมนา

ขอจูงเจ้าหยกขี้ยัง อย่าพร้องไปควรร ๗๘

๑ ใคร่ควรวญทูลอย่าเหียม หุนหัน พ่อเฮย

ค่อยพูดค่อยจากัน ก่อนบ้าง

ทุกขั้ไศกโรภภัยอื่น ไตเกิด มีฤา

จงเถ่าเกิดอย่าร้าง พี่รู้ราวความ ๗๙

๑ ตามจริงใจรักนิกาล

ให้แต่เพื่อนตำราญ ห่างร้อน

อย่างไรจะนิกรบาน ใจเพื่อน

จักช่วยชูเชิดขึ้น เช่นนั้นนี้จริง ား

๑ แม้นถึงซึ่งรักนั้น กลับกลาย

เป็นเหตุให้อันตราย คึงแกล้ง

ไปเลยไปอยากหมาย ให้เกิด มีเลย

ไปจึงเกิดกรรมสร้าง สอให้น้องแห่ง ား

๑ ฟังแสงคอบเคียดถึง เคื่องรทาง

ชวนนั่งลงเคียงพถาง พลอดพร้อง

อันเหตุซึ่งเราจาง ใจเมื่อ เบือนๆ

เหลือคืบเหลือคืบข้อง จึงเค็มเคื่องรทาง ား

๑ บรรยายราวเรื่องได้ ท่านฟัง

คงจะเหน็ดมั่ง คิดขำ

ถึงท่านรักจริงจัง จำเคียดบ แกล้งนา

เพราะเหตุชอบกลถ้า ท่านบ้างคงเป็น ား

ร่าย

๑ เรื่องนี้เหนือจักรวาลย์ เติมเราฝันว่าเรา
 เนาในราชนิเวศน์ ไต่ยศเหนือรัตนาศน์
 เบื้องบนราชบัลลังก์ ตื่นขึ้นยังบอไทย
 เหลือบแลไปเหนนารี มีมาคอยประภูบัติ
 อิกชนิตยคุณ เรานึกอุกใจถาม
 เขาแถลงความถ่องแท้ ตัวเราแล้วพระเจ้า
 ทรงธรรมแผ่พุทธา ส่วนภาษาเราใส่
 เขาให้ทรงเครื่องกระษัตริย์ ออกยังรัตนบัลลังก์
 ผ่ายหน้าหลังซ้ายขวา เสนาเฝ้าปนชนิต
 บัดบัญชาตั้งขึ้น ตั้งวันนั้นเจรจา
 เขาอ้อมนมาลงทนต์ เกบไปผ่นสิ้นสรรพ
 เขาก็รับทำตาม ได้ถ้อยความเหมาะสม
 ครั้นเราให้ไทยพา เอาทองมาให้แม่
 ใ้ว่าแต่ความฝัน คุ้มกันทั้งสองอย่าง
 ค่างอ้อมนก็ถูก ผูกเชี่ยนแทบมรณา

ฝ่ายมารดาแห่งเรา	เขาก็เอาทองมาให้
เรื่องนี้ ได้ขอบกล	รอยผิดทศไทย
เป็นราชโอรสรวา	พาเงินมาทำรี
ทริให้สุมกับฉัน	เพื่อนินหมายพิณ
จะฆ่าอาคมที่แทนท	ยังไปหมดเท่านั้น
ครั้นกลับมาข้างใน	เขาพาไปห้องหับ
นับได้สี่ตำแหน่ง	ดูเครื่องแต่งไอฟ้า
งามพิศกรเหลือเถ	โอบยังหล้ากำนัล
งามเฉกฉันทนางฟ้า	ไนได้ห่ออำเภ
คนนั้นเราเกิดมา	จนมรณาไปพบ
บอกข่าวครบชื่อเดียว	ตื่นขึ้นเพียงตั้งน้ำ
ร้องไห้ว่าอึ้งคน	จึงมารดาเราห้าม
เราบคว่ำมทุกที่	ถ่มอินทรียั้งลูก
ไปยังยุคไทโต	แมตเดี่ยวโกธาท
คนเรามาจับกุม	รวมกันว่าน้ำหลัง
เขาจับยังเข็นจับ	หลังไถ่ยับเยินระ

เรายังสำคัญหมั้น	ว่าตัวนั้นเป็นภักขิณ
ความคิดทิบตึงตัน	เหตุผลอันเกิดเป็น
เหนประจักษ์อำนาจ	ฝูงปีศาจสังครณ
แทบเมื่อมรณมลายชนม์	กลับคืนตนไม่ลด
รอดเพราะองค์อาทล้า	ฆ่าเหล่าร้ายหาบุญ
พระคุณพุทฺธิ์เพียบบุญ	คู่จึงพ้นขึ้นตราย
เขาบรรยายโดยพิศตร	ปานซึ่งเป็นทุกอย่าง
ไปวันว่างรักอัน	เล่าดูสิ้นจริงจัง
ลงภายหลังเขาจึงแนะ	ว่านี้แต่ท่านเหน
เป็นอศักรรย์ฤาไม่	เหตุนี้ใช้ธรรมดา
ซึ่งมีมาเพราะใคร	ท่านจะไปจากเรือน
เราให้เตือนกำชับ	ให้ท่านหับหาวไว้
ท่านบ่ได้ทำตาม	จึงเกิดความอุปัทว
ฝูงปีศาจเข้าถึง	รังกายาเราสิ้น
ถึงถึงสรรพัตติ	ปลดปล่อยมียันตราย
จนเจียนกายมอหม่น	เป็นเหตุทั้งนี้ด้วย

กาหลิมชอบใจความที่อาบูเล่า ๑๓๕
 ท่านแก่อึ้งลึมหดง ใญ่ๆ ား

โคลง ๒

๑ กาหลิมทวงสตักบิชอบ ขอบพระไทยไม่น้อย
 เพราะข้อคำขึ้น ား

๑ ฤทธาบรรพตผู้ ที่กล่าวอาบู
 เรื่องควายเถรทำ เองแถม ား

๑ ความขำงำไปพั้ง มักแต่คิดอื่นคลั่ง
 บ้างใจเลย ออกอา ား

๑ แสร้งทำเฉยเงื่อนงำ เหนียวทระนในซ้ำ
 สุกยังไปคง อยู่เลย ား

๑ เล่าตามทรงบูดบัง ตรองตรึกทุกข้าง
 ไศกเศร้าไปหาย ား

๑ พังบรรยายสุทพริ้ง กลิ่นมอยคเคยค้อง
 ระหวักรหัว ား

โคลง ๓

- ๑ ทิวทัศน์น้ำใน ไครฟ้งเราเล่านี้
 คงสถกจิตรหมื่น แน่นมั่นตัวเป็น ๗๖
- ๑ เหนภาหิตบหัวหยัน ชักใจกรันจึ่งร้อง
 ถามว่าคำเราพร้อง ปกติบ่ตรงไหน ๗๗

โคลง ๔

- ๑ เหตุใดท่านจึ่งถ้อย เลี่ยนกัน
 ฤาท่านเห็นสำคัญ ว่าแกล้ง
- ฤาท่านอยากเขาสยบ เราเล่น
 เราบมีจิตรแสวง หลอกล่อลวงเธอ ๗๘
- ๑ เธอเราจักให้ท่าน เสนจริง
 ตัวพยานยืนยัน เหมะหมื่น
- แสนนี้แลจึ่งชิง ชิงท่าน นึกนอ
 เราจจะหลอนล่ด้นนี้ ประโยชน์นี้ได้สิ่งไร ๗๙

- ๑ ทนฺโทแหวกเลื้อยซิ่ง สรวมกาย
 คุญฺธิทอกไทรถาย บั้นนี้
 ถ้วนรอบเชือกหนึ่งหลาย จันว่า ที่เฮ
 เจบอบจนบั้นนี้ ญุกต๋องยังเลี้ยว ะ
- ๑ กาหฺลิบเหฺนดียวภักทรจ้อง คุญฺผด เหนฮย
 หวันกระมดหม่นแค เตือคว้อน
 ดังเวชนันต์แค เตมเนทร ใญญ
 หักญบอุระเองซ้อน ออกซ้างสาร ะ
- ๑ ญบาตเวร่ณิกน้อย หลุโย ท่นนา
 การเล่นปนเกินไป กว่ช้อ
 ทรพตงทรฐปวไล แดหะ ไซ้เฮย
 โทษพิศพรदैวน้อย ที่น่องหนองใจ ะ
- ๑ กรรมโตม้งเกิดขึ้น บั้นคน
 ให้พิถมทับทการ เบิกไ้ว
 แค้นถายประมาทการ เกินเหตุ
 จึงเกิดอันตรายให้ ท่านเพียงวายชนม์ ะ

๑ รุ้งนาคินใจเจ้า คมกึ่ง แท้โฮย
 คิบบปิตใจเปลือง ปลั่งเสรว
 ไปแก้งท่นจักปเทื่อง ยกโทษ ก็คือ
 ยังคิบบปิตใจเจ้า คิบบปิตใจเจ้า
 ๑ สมองพธกคณคณน้ำ ขดในบ นองฤ
 วันทคณคณไทย ท่นขึ้น
 คาบพระขันใจ สดก ลงโฮย
 เชื้อนน้ำแก้งท่นขึ้น หมคณคณ
 ๑ จิงว่านทุกว้น รนใจ ท่นโฮย
 เราบคิบบปิตใจ ว่าแล้ง
 กรรมเราจิงเปนนไป ตามแต่ กรรมนา
 ท่นรักเราท่นจิง เสรจคณคณ
 ๑ พังสารทนต์เค็ดคณ สงก
 จิงประภาชพุกา ชักขึ้น
 ขอไปว่านเคทา ได้งเด่น ก็นโฮย
 เหมือนอย่างยามก่อนนี้ อีกครั้งยังเพดิน ะ

๑ ตระตี่ญิบย่องทั้ง ปลอบไย

จนจิตรอาบไย อ่อนไค้

กาหลิบคำโคโรน คำท่น ยอนา

แขงเห่าแขงหักให้ อ่อนไค้ โคยพถัน ะ

๑ ทะนัสบถไค้ นานมา

ไปอาจทวนาจา ท่นน้ำ

ออาปากรับจะพา ไปอีก คราวนา

แต่เรียกท่นบดท่น ท่นไค้ คำคง ะ

๑ ประสงค์แห่งท่นนั้น เรารับ

แต่จะขอกำรับ ท่นไค้

จากสฐานท่นจงหับ ทวนแห่ง เรานา

ปีศาจจักไม่ไค้ ช้องร้ายทำเรา ะ

๑ ขอเอาความสัภัยให้ สบาย ก่อนนา

จึงจักไม่ลืมนาน ก่อนนั้น

กาหลิบก็รับสาร คำสัภัย

สองจึงชวนกันท่น ท่นร่ำมาเรือน ะ

๑ กาทลิตเป็นอนภักตราช้าง ทะระไน

จึงกล่าววาจาพันธ์ ผูกไว้

ท่านจงเชื่อคำฉันท์ เรากล่าว เสด็จมา

เราบพดิกแพลงให้ แปรถกถ้อบพาที ๖๖

๑ นิทรตีมนั้มาตรเจ้า จักหา

ให้ประสพวิญญา ยากได้

คังเรากี่ปราถนา ให้ท่าน คัดย

ไม่นั่นนักจัก ให้ ท่านแจ้งเห็นจริง ๖๗

๑ ถึงสนทนนี้ดีมากนั้ ไปอียาก แล้วพอ

ขึ้นจะบอบถำยาก แบบพูน

สนทนนี้วิทกกราก กรงเหลก ใ้ไ้

ท่านจะทำเยี่ยงนั้ เช่นนั้เรากลัว ๖๘

๑ ขอตัวไปรับแล้ว ถ้อบคำ ท่านเอย

คั้งท่านจะนำ ออย่าพรั้ง

กาทลิตสกับคำ รวถคอบ ถนองนา

เราไม่คิดเกี้ยวข้อง อักแล้วเด็กนั้ ๖๙

อาบุญพาภาทลิมมาลัยงโตะที่บ้าน

๑๔๕

๑ เพราะครันท่านฉาน ชอบใจ เรานอ
เราบต้องกรวด คุฯพร้อง
ขอแต่อย่าทำไถล ถ่มพุด เลี้ยเตย
เราไปคิปปิตบ้อง เป็ดไล่ไขพุง าะ

ร่าย

๑ จุกันเตินมาพถาง ทางสนทนาสรวลสันต์
สัญญากันนั้นคง พอสुरิยงดับไม้
มาเกือบใกล้บ้านหะชัน ชวนกันขึ้นบนเรือน
เตือนให้นั่งเหนืออาสน์ หมอนใหญ่พาดอิงองค์
อาบุญนั่งเคียง กับเข่าเรียงพร้อมสรรพ
ชวนกันรับอาหาร ไปเป็นการเอิกเกริก
ของความเลิกละจกแล้ว ขาดแต่แก้วมณีไม้
ทิ้งโตะไว้สรวลสันต์ ท่างชวนกันกินสุรา
พถางสนทนาต่างต่าง หลายอย่างหลายเรื่องราว
ดื่มเถ่าครวครบหก ยกถ้วยชดไปพถาง
กาหลิบทางถึงเกต หะชันเนตรชุ่นแดง

ไปเคลือบแคลงเหน็ดนัก เขาเมาจืดมีนมัว
 ธกัสนันตัวไต่ถาม ถึงเรื่องความรักหญิง
 เจ้ารักจริงเต็มใจ มีที่ไหนอยู่บัง
 จงบอกพ่อยำร้าง ช่อนเร้นกันไย เมื่อนี้ ะ

โคลง ๒

๐ อาปุใจซื้อแท้ หมายถึงเพื่อนกันแท้
 ปได้วันลงรไว ะ
 ๐ พุดทามใจอยากได้ ออกหมกนสนั่นได้
 พล่ามเพ้อตามคนอง ะ

โคลง ๔

๐ ไปปองแล้วเถื่อนนี้ ป่วยการ ทำนอย
 ขอสู้ฤาญงาน คู่ห้อง
 เหนเป็นเครื่องรำคาญ ใจเปล่า เปลื้องนา
 ถึงบ่าวเขาใช้ต้อง วนว้าววยสเบย ะ

- ๑ เคยเคยอยู่เช่นนี้ เหลือสบาย
 ขานสัจย์ปฏินาณกาย ทำได้
 เราชอบแต่เพื่อนชาย ชวนสนุกนี้
 เลี้ยงเล่าเลี้ยงเข้าใจ ครึกครื้นเฮฮา ๗๖
- ๑ สุราอย่างเอกพร้อม มีสรรพ
 เพื่อนพุกฎกตำรับ ร่วมรู้
 หาแต่สบายกับ ความสนุกนี้
 มีเสวยเท่านั้น อุดได้ไปประสงคฺ ๗๗
- ๑ ทรงหญิงผู้อื่นนั้น ทำเนา
 บ ผิดบแผกเรา รำอ้าง
 เหนอยู่แต่เงาเงา จักกลับ ใจนา
 พบดังฝันนั้นบ้าง แด่ต้องรักจริง ๗๘
- ๑ หญิงนั้นงามเลิศล้ำ ศุภลักษณะ ท่านเอย
 มารยาตรคุณน่ารัก เพรศพร้อม
 พาที่เฉียบแหลมซุก ชวนชื่น
 รู้จับกับที่ลือชื่อนี้ เสวยสิ้นทุกริยางคฺ ๗๙

๑ ไถ่นางเซ่นนั้นและ ชอบใจ เราเฮย
 จักบม่การใด ชัดช้อง
 พังพุกจักพุกไฟ เราะไสท
 ตัดขบสรวพรำร้อง เครื่องเล่นไถมกรรมล ทะ
 ๑ แม้นคนอย่างว่าไต้ พบปะ
 เคมจิตรเราจำละ เกลี่ยคไต้
 คงรักชวอยจะ รับแต่ง งานนา
 เลี้ยงอยู่คู่ชีฟ้าไว้ ตราบเท่าวันตาย ทะ
 ๑ แต่หมายปโตบ้วย การนี้ก ท่านเฮย
 คนอย่างเราแลฤก ไปพ้อง
 ทายแล้วเกิดเล่าตรีก ไครเปลา
 ไปประสพบปะต้อง แต่เพียงตายด ทะ
 ๑ อื่นคนอย่างนี้ยอม อยู่ใน
 พระราชนิเวศน์ไท ผ่านหล้า
 เสนาบดีไฟ บุดยัยศ ยิงนา
 ถึงจะมีเงินจ้ำ สุกเอี่ยมอิงเขา ทะ

- ๑ มาเรากินเถาให้ สบายใจ เราเทอญ
คิดอ่านไปทำไม เรื่องนั้น
หยิบถ้วยส่งรินไป รับดื่ม ก็นินา
กาหลิบท่านจึงขึ้น สืบถ้อยพจมาน ว่าจะ
- ๑ สงสารอย่างท่านกล้า กลั่นดี
ชาติที่รักไปมี ร่วมร้อน
คนเดียวทอดชีวี วายศุข เสพย่นา
แม่นแอบสัตรีช้ออัน ศุขอ้างอันใด ว่าจะ
- ๑ ใจเราไปเราร้อน ขวนขวาย
จะยากอันใดราย เรื่องชู้
สาวทรมานสวาคีหลาย คนมาก มีนา
เราทราบเชิงขึ้นรู้ อยู่บังทางเมีย ว่าจะ
- ๑ เหน็ดเสียแล้วจักแก้ ยากนัก
แม่นไม่รักทำรัก ไม่ได้
ต้องคิดคืบออกอีก อ้วนจิตร เป่ถ่านา
จักเพิ่มทุกข์ ใจให้ เพื่อด้วยเบาตรองจะ

- ๑ แทะส่นองคำตอบไว้ ไ้ไปมา
 จนถ่วงเวลา ตึกแล้ว
 กาหลิบท่นเหนอา บูนึ่ง เมมาแฮ
 ควรจะคืนวังแคล้ว จึ่งกล้อบพามา นะ
 ๑ อันการเรื่อนี้ตก การดู เกิตเฮย
 ดูทราบประสงค์ดู สบสิ้น
 จักหาที่คู้ จงสบ ใจพอ
 ไปพักให้ตัวคืน เตือนรื้อนรณใจ นะ

โคลง ๒

- ๑ ตรีตราไ้เสร็จแล้ว พถางท่นหีบจอกแก้ว
 ขวดเหล้ามาริน นะ
 ๑ อาบุญนิกักรแย้ง จึ่งขยาบหื้อบั้ง
 หีบขึ้นไปรยตง นะ
 ๑ เปนผงเหลืองติดถ้วย รินสุราตงถ้วย
 คุตสันสุบู่ลี นะ

๑ มีวาที่ถั่งถ้อย เชิญท่านรับถ้อยน้อย
 คื่นน้ำสุราใน ธาระ

โคลง ๓

๑ จงตั้งใจให้พร แด่มังกรหนุ่มหน้า
 ชึ่งพิศัญญาเจ้า จักค้นสืบหา ธาระ

๑ คงได้มาบำรุงรัก ชวนชักความสุขให้
 สมดังจิตรคติไว้ ผ่องแผ้วฤไทย ธาระ

ร่าย

๑ ชาญใจเบิกบาน ปานตั้งอมฤตยรรค
 ไตรทศรฆมหตสรวางค์ รับถ้อยพลางออกจากยัย
 ความสุขมากงมี ท่านพาที่ตั้งนั้น
 เราจำขึ้นทอสนอง ปองการอุญคุณชอบ
 ทอปโมตรีท่านรัก ควรประจักษ์ใจนิต
 ชัดว่าใครไม่มี เปนเพื่อนที่เทียมเทียบ
 ความเลกเปรียบถึงก้อย ท่านยังคล้อยเมตตา
 จักเสาะหามาให้ ส่วนเราได้จาประสงค

จำนงตามท่านรับ	ขอคำนับส่งไป	
แก่นางใดซึ่งท่าน	จะผ่านพบพามา	
ต้องวิญญาค่อยใช้	ขอจูงนางนั้นได้	
ศุขรังจิรกาล	ยิ่งเทอญ	วะ

โคลง ๔

๐ เสวตสารยกถ้ำยชด	สุรา
ไหลดั่งถ้ำกรรสุา	ตกห้อง
หาบยาบพาเคียรธา	ไครยธาศน์
หลับแน่นมัตตั้งต้อง	สกตถัมมรทมนอน

ร่าย

๐ จิงกูธรธัญญา	เรียกทษมาบังคัม
ให้รับแบกเหนือบ่า	เสตนำน่านจากห้อง
อชุตยังบ้องปัดทวาร	ตามถ้อยสารถาเรา
ธกัเสตจถ์ถา	จากเคหาหะชน
โดยมรรคาคุจก่อน	ห่อนเนิ่นนานถึงวัง
เข้าทวารหลังทางลับ	กลับขึ้นราชคฤหาศน์

กาหลิบสั่งให้แต่งถ้วยอย่างเจ้า

๑๕๓

ยาตรบังหื่อนพรักนี้ พร้อมนั้นทักานัด
เผ้าเคี่ยมคัลคอบสัดบ ตรัสบังคับสั่งให้
ทำสิ่งใดจักได้ รับถ้อยบรรหาร ท่านแล ะ

โคลง ๔

๑ ภูบาลบังคับให้ เปลี่ยนญ ษาเฮย
เครื่องแต่งแห่งอาบ ออกไว้
ทรงเครื่องขัตติเยศรัศ งามสรรพ
ให้หนีทวนเหนืออากาศนี้ไกล ที่เลี้ยงก่อนกาล ะ
๑ พนักงานทกพวกทั้ง หญิงชาย ก็ดี
เตรียมจัดการทั้งหลาย อย่าเว้น
งานใครเร่งชวนชวาย จงสรรพ ุสเฮย
คอยรับใช้วังต้น จุงพร้อมตามเพรง ะ
๑ ภูเกรงจะตื่นช้า ไปทัน
พอสว่างจงพต้น ปลุกจักษ์
ตั้งเสราเสดจต้น สู้ที่ ฌทมแฮ
หลับสนิทบนเนินช้า รุ่งเรืองรำไพ ะ

ร่าย

๑ เมศเรอไคดเข้าเคียง เพียงพระแท่นบันทม
 ทูลบรมกระษัตรา พระสุริยาจนวนรึง
 จักพวยพุ่งอัมพร เขิญภูธรสง่านิทร
 บพิตรแว่วบินสาร เสดจจากฐานไสยาคนั
 ถู่ถุกธอาศน์สระสร้ง ทรงสุคนธ์หอมขจร
 บวรภูษิตเสจร เสดจถู่ห้อยก้องแก้ว
 เหนตระเตรียมเสจรแล้ว ท่านให้ประจำ ที่นา ฑะ
 ๑ ธก้าขับตั้งสาร ใ้ว่าชานตอบถ้อย
 จูงอย่าผลอพลากน้อย หนึ่งให้แคลงใจ ฑะ
 ๑ พนักงานโตแต่คั่น ยืนจึ่งเรียบพรั่งพร้อม
 ไกล้อาศน์อาบุญล้อม รอบเพียงแสงสง่า ฑะ
 ๑ อนงค์นางแลบุญก ทุกคนรับตั้งแล้ว
 พลอยตฤกนี้ใจแล้ว ผ่องหน้าแย้มสรวล ฑะ
 ๑ ชวนกันไปประจำ จ่านที่ขับร้อง
 รวงบไต้ยี่ตบ้อง ท่านท้าวเลงเล ฑะ

๑ กาหลิบแปรเนตรจ้อง ไตรทรา

เห็นสรวลขมอภัย ทานแล้ว

จึงเสกจกรไถมา สู้ที่ เว้นแฮ

คอยกว่าอาบไผ่ พิศมีพินคินสถณณ์ ๖

๑ บัดกลต่างคฤมพิลิก กายา

แต่บลิ้มไฉนนา หดับพริ้ง

บิตคักหยดมีอวา อย่างเมื่อข เหนบเฮย

กรดับการเดือกกายกั้ง กลอกเกล้าครวญคราว ๖

๑ ปางนั้นคณะอนุชน้อย นงพาด

เจตพวกประโคมซาน เรือยรื่อง

ไพเราะเสนาะปาน ทวีเขต ทิพย์ฤา

เสียงกระหลบแดงห้อง หับเพี้ยงเวียงอินทร์ ๖

๑ อาบอินตระหนักแจ้ว จับกรรณ

นึกกระหนกใจวัน ครันคร้าม

เสียงเสนารสนันอัน ไต่เกิด มีนอ

ถึมเนตรแดงแกขำ ขอบห้องมองดู ๖

- ๑ เอะกุมาพะพ็อง หมู่ไฟ รัฏา
 ชุณุกนาภิไสว เรียบแผ้ว
 ห้องหีบประคัปีโต ตูตจ เตมณา
 ทุกสิ่งประสมเข้า อย่าง कै์เตมณั้ ๖๖
- ๑ ทันโตพิณพาทย์สิ้น เสียงสังค
 กาหลิบจะพังอรรม ฐังพ็อง
 หลึงชายอยุคขึ้นประมุก ทุส้งยม สงบนา
 เปนที่เคารพท้อง แบบเบื่องขัตติยา ๖๗
- ๑ อาบรู้งไ้อะ นิจา
 กุกถับสันเหนมา อักแก้ว
 ฝนนนิสพา กุกถัง คักมุนอ
 กรรมส่งคงไม่แคล้ว เขื่อนเข้ากรงวัง ๖๘
- ๑ อนิจจังใจจิตรร้าย แรงหนอ
 คือเพื่อนราชอบพอ รับเลี้ยง
 ควรวุกถับข่มคอ เราชา เลี้ยเฮย
 จงจะจันทานเพียง แท้ครึงหลังมา ๖๙

๐ อนิจจาอ้ายชาติข้า อมพระ
 สบถบัตักัดสละ คว่างทั้ง
 คนคกกระบถประ ทุษฐ์ก่อ มิตรเฮย
 ถิ่นปลัดปักมีกลิ้ง กลับได้หลายเพลง ฆะ
 ๑ ญกรงญจิ่งไค์ ลัญญา
 มั่นกลับเปิดทวารา ไร่ไร่
 ปีศาจจิ้งสวณมา ถึงสู่ ญเย
 ทำจิตรความคิให้ เพื่องฟูฝนเหน ฆะ
 ๐ มาปนกาหธิบแก้ว อีกราว
 เหนสบครบสิ่งราว กับแกดั่ง
 หลงเชื้อจะเกิดนาถ ก็น้อก คราวนา
 จำจะหลับตาแสร้ง เชอะซ้ำทำเนย ฆะ
 ๐ ไปเอยกัมภักตรขว้า มือปิด ภักตรเฮ
 ตรองตรึงกรทักจิตร เจบไหม้
 แค้นชัตตอกคิต จักขาด ใจนา
 ถ้าวต้นหวนหวนให้ ออกขึ้นชนแสง ฆะ

๑ ค่อยเพลงพดิกหน้าเปิด ตามอง

เหนออยู่ทุกสิ่งปอง ไปเปลื้อง

ไอ้พระใหญ่ยังครอง ภพโลกย์ พระเฮย

ข้าพระมอบชีพเบื้อง บาทไต่เอนดู ะ

๑ ขอชูไผ่พิทรา บาทบงลู่ พระเฮย

ขจิตขจายมารจง จิตรร้าย

เพราะตบแห่งพระองค์ กำจัด

คงขบดทุกชีฝ่าย ผ่านพ้นปวงภัย ะ

๑ ทนโตหัดบเนตรข้า พาตี

กูจะทำโคตี ไปรู้

จักนอนทอดอินทรี จนเที่ยง เยนนา

ก่าจะพ้นมารผู้ เฒ่าร้ายมลายอน ะ

ร้าย

๑ แท้หนึ่งนอนช้านาน จึงนงคราญขึ้นจิตร

ขึ้นสวีสัยปลายอาสน์ แทบเบื้องบาทบงกช

ประนตแทบบาทมูถ กราบทุกตื่นพระสติ

ข้าฯ จงทำกริหิบบพิทรา พระอาทิตย์อุทัย
 ไชยศรีมีสว่างหล้า ข้าฯ ขอเชิญผ่านเกล้า
 พระเจ้าคือนันทมา ตามบรมประเพณี
 มีแต่เบื้องโบราณ ตรัสราชการแต่บัดนี้
 ไต่เบี่ยงชีวิติเยศร้ทำว ท่านให้ภูมิบาล แลนา ฑะ

โคลง ๒

- ๐ นิ่งฟังสารเสถียร ค่อยเบิกเนตรหัดแย้ม
 สบหน้านางเยาว์ ฑะ
- ๐ เราสู้จักแม่นแท้ นี่ชื่อขึ้นจิตรแล
 รูปคล้ายนางสวรรค์ ฑะ
- ๐ รัญจวนใจจดน้อง นึกนึกจะใคร่พร้อง
 กลับคร่ำขามตัว ฑะ
- ๐ รัทเทกถ์ค้อยน้อย ออกอรรตต์คทานถ้อย
 จุ่งเจ้าไปไกล พิณา ฑะ
- ๐ คือใครเจ้าเรียกใช้ พระบาททรงธรรมให้
 ฟูมฟูนอยรา ฑะ

๐ ผิดกษายาค่อปไล่ ข้าบใช้ท่านไท้
นี้เจ้าถ่มหลง ไปฤา ๗

โคลง ๔

๐ นามองค์ภูวนารถข้า ไปแคลง พระเอย
พระยศพระยังแด่คง ไท่งหล้า
เป็นเจ้ามีสถมนัน^{๓๔} แสง ทาขอบ
ท้าวโลกย์ล้วนเป็นข้า บาทไท้เถลิงถวัลย์ ๗

๐ ทรงธรรมแคลงเคลือบน้ำ หฤไทย
ถวิลว่าไย ผทมใน ที่นี้
ไปอยู่ณห้องใด ยาอาศน์ ฉนั้นฤา
ข้าพระจักทุลฐี เหตุให้เหินความ ๗

๐ ยามคำขณะนั้น นฤบาท
เสด็จเสวยตำราญ ผ่องแผ้ว
บรรทมหลับณฐาน ทิพย์อาศน์
ยังบไท้เสด็จแคล้ว สู้ห้องบรรทม ๗

๑ พระสนมจึ่งพรั่งพร้อม ปฤกษา กันเฮย
ไปชอมปลุกไผ่ยา ผ่านเฝ้า
เพราะจิตรคิษฐกา โดยบาท พระเอย
จิกโคร่เวญพระเจ้า ปกเกล้าจิกกาต ฑะ
๑ นางพาดพุกยัวเฝ้า หลายกล
จับจิตรอาบูกอน จิตตึง
นั่งขึ้นพินิจยด สนมนาฏ นางแฮ
รู้จักจักจิตรพุง ฝ่ายข้างรักวัง ฑะ
๑ จิงนางทั้งเจดเข้า เคียงประคอง
แอบยาศน์อาบูกอง ฝ่ายเฝ้า
นวดนางขึ้นจิตรสนอง เสนอกราบ ทูลนา
ข้าแต่พระบาทเจ้า พิภพผู้ทรงธรรม ฑะ
๑ ทรวันถึงชอมฟ้า ฝ่ายบูรพ์ ทิศเฮย
เขิญบพิตรเสกขบุร ยাত্রเท้า
ประทับอาศน์ไธสุริย์ เสดยสวัสดิ์
เนื่องอนงค์น้อมเกล้า ชีบร้องนำเรอถวาย ฑะ

๑ ทั้งหลายล้วนแต่แก่ง รบถวน

ไปนั่งอดสำนวน อยู่ไ้

เราใช้บทพิศวร สุกอก นื่องเอย

คือหะชั้นตอกไ้ อย่ำแสรังแนะนำ ား

๑ สดับคำรับสั่งอ้าง หะชั้น นามเฮย

คือชื่อขายิตฉิน เนกนี้

ไป คยประสพภรรณ แต่ลัก คราวเคย

แม่นักโคยเคาถึ ถีบถันเหลือเคา ား

๑ พวกเราใครทราบบ้าง อย่างทรง ทรัตเฮย

แม่อรณหล่อนจง บอกบ้าง

ไ้ไ้อไ้โรจะมาหลง งามไ้ ฉินนา

ถึงจะเขี่ยนถามอ้าง ออกไ้เย้ยไฉน ား

๑ งามใครไ้รู้ลัก นางเคียว

จนจิตรจึงจำเหลือย ู้ไ้

เปนความลัทธิจริงเจียว ไปทราบ เขาเคย

ขึ้นชื่อชอบยกไ้ สดับอ้างนามเขา ား

๑ เนาในนิเวศน์ไท้ ธิบดินทร์
 ถนอมพระบาทประวิทีน แทบไท้
 เคยทราบพระยศยีน ตระหนัก ทุเฮย
 ซึ่งตรัสว่าผิดได้ ค่อยน้อยขอเถียง ား
 ๑ ฟังเสียงยืนยั้งหมื่น คงนิก
 ไฉนจะแจ้งประจักษ์ ไม่รู้
 เอนกายทอดเกษพัก ฟิงอาศน์
 ญี่คือใครผู้ หนึ่งนี้ควรฉงน ား

ร้าย

๑ นารียลหะชั้น ฉ้นกายเอนเหนืออาศน์
 ไปยุรยาตรจากเตียง จึ่งเข้าเคียงข้างองค์
 ส่วนอนงค์นางชั้นจิตร ทุลบพิตรไปพลัน
 ทวันตายแสงกล้า ไยผ่านฟ้าไสยาศน์
 ไปออกกราชพิณิจัย กิจการในอำนาจ
 ราชธานีราชอาณา ทวีติมามณฑล
 จะทรนเคื้อตแตก แปร ะเหนที่ฟุ้ง

หนึ่งพระองค์ทรงอนุญาต แก่ข้าบาททั้งหลาย
 หมายเป็นราชประเพณี ปางภูติไศยา
 ถึงเวลาทุ่มยาม อยู่เขตขามชบาท
 ฆาตพระเชษฐบิดีศวร ควรคุมองค์ทรงนั่ง
 ทูลถามสั่งตักเตือน แม้นใครเขื่อนเกรงกลัว
 ทั่วจะต้องเป็นโทษ พระองค์โปรดดังนี้
 ข้าบาทซึ่งอุบาย ขอมอบกายชีวิตร
 แต่บพิตรอยู่เกล้า ข้าพเจ้าขอทำ
 ตามราชกำหนดหมาย เพื่อพ้นตายวาย ผิด
 ทูลพลาถสภิตช้วนกัน เข้ายืนยืนประคอง
 สองข้างแอบพุงมา ถูราชศนนารถ
 วางเหนือราชบัลลังก์ ตั้งอยู่ยังกลางห้อง
 เฝ้ายงแซ่ซ้องประโคม ครึกครื้นโครมเหิรนาท
 เจตนาผาดผินผ่น ยุตมือนันรำพ้อน
 งามชออันอ่อนองค์ ทิวเงียนเหียนหัน
 บางบิตผ่นเยื้องกราย ชายชำเลื่องไฉนนา

ให้สับตาอาบ	งามโฉมทรูอันเอ็น
แม่นางเทพย์ธิดา	พองพ้ามารบ
จำเรียงรายรอบข้าง	อาวเอี่ยมอ้ายเอาเปรียบ
ไปมีเทียบเทียมเสมอ	ในอำเภอแผ่นภพ
จบแหล่งหล้าใครบด	จิตรวิมลพิศวง
จำจำนงคลังไคล	สติจกตำรงไค
แต่ผู้เฝ้ามี	เลยนา ภาะ

โคลง ๒

๑ ทนตรีคืบที่ครั้นครั้น เดี๋ยงตรเทือนตรทีน
ทวทั้งมณเฑียร ภาะ

๑ นางรำเวียนรอบข้าง ช้อนขับสลับสลับ
ไถ่เลียบพัวพัน ภาะ

โคลง ๓

๑ อาบผู้หนักทรตาม ทุย้งงามยั่วแย้ม
งามภักทรผ่องผัดแต้ม แต่งแป้งมุงพรวน ภาะ

- ๑ เครื่องทรงสรรพพิเชียร รำวงเวียนพรวาง
แพรวัว แลประสมแสงแก้ว ปลาบต้องคาพราย ฑะ
- ๑ ตะลึงกายเพ่งพิศ งามติดตาใช้น้อย
ทั้งจะลืมนโคกสร้อย ที่ต้องตนมา ฑะ
- ๑ กุ่มวิญญูอยู่เหยิง ใจหนึ่งเริงรินพุ่ง
ใจหนึ่งหวาดสตุ้ง ปลุกลักใจเอง ฑะ
- ๑ เกรงแต่จะกลีบกลาย หมายถึงนกาหลิบท์
เกลือกจะมีโทษแม้ ทั้งต้องแต่หลัง ฑะ
- ๑ จักถามฟังดูก่อน พุทห่อนยินฉันทได้
เพราะเหตุคนตรีได้ กตบแต่ได้ยงหาย ฑะ

โคลง ๔

- ๑ หักซ้ายบิ่คหักสร้อย ไข่มุก
ขวากับดาวพระศุกร นิ่มน่อง
ห้ามให้ศุริยางค์ทุก วงอยุค เลี้ยงนา
ถามหน้อยนางจงพร้อง อย่าดื้อหลอนกัน ฑะ

- ๑ ทว่าฉันจริงแน้นนั้น คือใคร แม่เฒ่า
 บอกพี่เถิดทวงใจ อย่าแก่ง
 ข้าแต่พระจอมไธย สุริยราช พระเอษ
 พระหากตำรัสเสวร้าง จักให้พิศวง ๗๖
- ๑ พระองค์คืออิศรให้ ทรงธรรม
 ไปจึงทรงลืมนำ ไปได้
 เมื่อข้าพระขอเฝ้า เหตุเล้า ถวายแฮ
 การซึ่งพระทรงไว้ แต่ครั้งวันงาน ๗๗
- ๑ บรรหารขานไธยให้ ดงอา ญาเฮษ
 องค์อิมณคิษย์หา สี่ถ้วน
 กรมเมืองจึงพามา ทำไธย
 ทวนตระเวนแล้วลั่น ขับให้ไปไกล ๗๘
- ๑ พระไธยพระโอบเอื้อ กรุณา
 พระโปรดให้ไภยพา มาตย์ให้
 นำอุกกรอกทองตรา พันลุ่ม
 ให้แม่อาบได้ รับด้วยยินดี ๗๙

๑ ยังมีหลายสิ่งขึ้น พระองค์ ตรัสแฮ
 ทูลแต่พอพระทรง รุกได้
 สอบถามทั่วหมู่วงศ์ แลบุญ นุกเทอญ
 คงกราบทูลท่านให้ ญกต้องสมกัน ๗
 ๑ ครันครันนางพวกัน ทำบุญ แน่แฮ
 แม่นว่าฟังคำสุ ซึ่งพร้อง
 จักพาพี่น้องนุ เหลือเมื่อ แล้วแม่
 เจ็บเต็มเตงต้อง ปรับบำคณนาง ๗
 ๑ ถ้าอย่างสอาดเพียง นางสวรรค์ พี่เอย
 งามติดตาพี่นั้น เรียกเจ้า
 ทำไผ่แม่ทนนัน เกิดเกษ มานา
 กรรบก่อดอเหตุเข้า เขตบ้ำคุมขัง ๗
 ๑ รุ่งรังกรงเหล็กตรึง กรากกาย
 หาคูปลักครุ่คดาบ ไปฟ้อง
 เชือกหนึ่งต่างเส้นทวาย ตีขับ เขียนแฮ
 ตามวิก^๕ ไปวายต้อง เขียนห้าสิบที ๗

- ๑ มานศรีไ้แม่ทั้ง ทรงธรรม เลียเฮย
 บโอบบเอือล็กอัน หนึ่งน้อบ
 บัดนี้จะมาขึ้น ขึ้นพี เก่าแม่
 เหนอย่างไ้ไร้ช้อย นึกให้เหนงน ား
- ๑ จนจิตรจักแก้อีก ฌนิต เก่านา
 เมื่อพระอยู่ไ้สยา ทั้
 บรรทมตื่นก็ใน สฐานที่ น้แฮ
 ขำพระจักทุลฐ์ อันอ้งอันโต ား
- ๑ หลากไ้เนไ้บฉนี้หน้า อักจรรย นักนอ
 กุจะฉนไปฉน แน่แท้
 คับอกทุกถึงอัน ทุญก ็องแฮ
 เราอยู่ห้องนี้แล้ สว่างแล้วตื่นนอน ား
- ๑ อนุสรสองฝ่ายแย้ง ทางกัน
 ถูกเขี่ยนคือความฉน เหมาะหมั้น
 ฤาในชฉนวัน น้ไ้ ฉนนา
 สองอย่างท่างเชิงขึ้น ักทั้งสองสฐาน ား

๑ ผิดการถูกเขียนนั้น นิมิตร จิงญา

คงบมีผลกิต อาตมพร้อย

แหวกได้อดบแผกพิศ คุต่าง ทำนา

ยังเจบจับต้องน้อย หนึ่งรู้ ถักสกันธ ฑะ

๑ จงยลเถกน่มน้อย นงพาด พี่เอย

แผลสิ่งใดจึงปาน หนึ่งนี้

พี่เหนจึงเหนการ เปนแน่

ใช้นิมิตรแม่น ฝั้ว นิมิตรแล้วมีโย ฑะ

๑ แม้ใครนอนหลับแล้ว สุน

แผลกิตกับกาบิน อยู่ได้

ผิดอย่างห่างอาจิน ไต่ไป มีเฮย

เคยบเปนเถยได้ สิ่งนี้เป็นพยาน ฑะ

๑ เหลือประมาณเหลือคิขำ จักทูล พระเอย

เพื่อพระเคราะห์บดินทร์สุรย์ ทำนไ้

ทูลได้แต่ในมุล เหตุซึ่ง เหนเฮย

พระนิทรที่นี้ได้ ทรายถื่นราตรี ฑะ

๑ ไปมีเสด็จท้าว	แทนใด	ใดเลย
แม่เสด็จทางไหน	อยู่บ้าง	
ข้าพระจักแจ้งใจ	ทุกเมื่อ	พระเอย
เฝ้าบาทบศลาศข้าง	คำเข้าทิวาวัน	ชะ
๑ ชื่นชื่นคำกล่าวนี้	ก็สม	จริงนอ
น่าจะนึกนิยมน	เชื่อได้	
ใครเลยจะอุบคม	ตาบหอก	เล่นเฮย
หลอกเล่นกับวังไท	ตั้งน้แห่งตาย	ชะ
๑ ชรอยกายเราโรคร้าย	ใดมี	
จึงเจ็บเดียวอินทรีย์	บอบซ้ำ	
คงเปนนฤบตี	ธรรมิก	ราชเฮย
แต่เพียงบเพลิงงพล้ำ	เรื่องร้ายเราฝัน	ชะ
๑ คิกไปอันหนึ่งแล้ว	แห่งแคลง	เดานา
แผดทั้งรอยเชือกแสดง	เหตุอ้าง	
นึ่ก็นึกก็ระวาง	ฝันนอก	กระหมั่งนา
เหนแน่นแต่ฝันข้าง	หนึ่งแล้วคงตรง	ชะ

๑ จงนายบุญนั้น	จวนมา
ช่วยกัศยปรวรา	อยากรู้
จักตื่นฤนิทรา	ฝันไป
ตื่นหลับจับเหตลู่	อย่างนั้นเห็นพจน์ ะ
๑ บัดนั้นบุญผู้	ทวนาย
ค่านับนอบน้อมกาย	จตจ้อง
เน้นถนัดกัศยปรวรา	กรรมทะ ชันฎา
เจบหนักซักหุรื่อง	โอตไ้อ์ โอยพ้อโอย ะ

ร่าย

๑ ไทยตำเนียงกรรมกรรม	ฝูงชนก้นางชัษฐาน
บรรสานคืบที่พิณพาทย์	เสียงนักร้องนาถนั้น
ครันครันเครงกักก้อง	ทักทั้งห้องพิมาน
ถ่วงนงคราญกานต์	ต่างชวนกันร่ำร่าย
แผ่บุญนุภวาทาม	งามโฉมยง อเคื้อ
งามผ้าเสื้อสีชาว	ประทับพราหมณ์เพรียก
งามกรรชัฏกริตกราย	ทำจับชายภษา

อาบუნนางราชอยใจว่าด้วย

๑๗๓

บึ้งรักตราอาบเอียง บ้างเมินเมี่ยงชม้าย
กัลเบ็องชัยชัยชาก ทังกินรารำร่อน
อ่อนรทวยนวนนาฏ งามประหลาดเหลือประมาณ
แล้วชัชชานโศตครวญ บ้างโหยหวดรีเรื่อย
พั่งท่าเชื้อบชใจ ใครบดบินพิศวง
"ไปตำรงจิตรได้" จักรู้มรณจวนให้
ชยากโกถเคี้ยงนาง ยิงนา ฐานะ

โคลง ๓

๑ อาบุดางแดงจิตร คิตตกลงไปได้
จะตักดินจิตรให้ แน่แท้ฉันใด ฐานะ
๑ หูบินไบนายถ หลงเล่ห์กลมีตม้วย
นึกสนทนนี้ใจด้วย ใคร่เหล้นเหมือนกัน ฐานะ

โคลง ๒

๑ เป็ถ้องเลื้ออันพร่างแพรว ถ้วนแต่ทอง
แกมแก้ว ปลดแก้ดงทอง ฐานะ

- ๑ ถอยทมหวกทองเพชรพร้อย ถ้ายดั่งอีก
ถ้อย ครอบงำแห่งตน ๗๖
- ๑ ยดั่งอยู่แต่เลื้อย อีกรักกับทางเงยเนื้อ
แนบชั้นในบาง ๗๗
- ๑ ยืนขึ้นกลางนุชห้อม พลอยร่ำทำเพลงข้อม
รับเห็นรำตาม ๗๘

รำบ

- ๑ ถิ่นความทุกข์แต่ถึง แลนา ค้นหาความ
ชดาด แลนา จิตรพิภพกล่อมละเลง แลนา
เห็นเปิดเปิงโฉงเงง แลนา ปากทำเพลง
นุชนาย แลนา ชัดแนกรายเด่นไหล่ แลนา
พลิกมือไพล่

คว้างแคว้ง
พลองแพลง

 แลนา

ตื่น	ต้องแต่ง
	ต้องแต่ง

ตบตับ แลนา ร่ำร่ำหรับรำระ แลนา เลียบ
เลียมและ

ล้นหลอก
โลมเล้า

 แลนา

ยั่ว	เย้ยหยอก
	หยอกเย้า

 ยั่ว
ยวต แลนา เกะแอะกวนกอแก แลนา

คลัวเคลือบแคลเคล้าคลอ แลนา กรุขกรักรอ
 กริมกร่อ แลนา เหน้เหมเห่อเพ้อพั้ง แลนา
 ไปกระตือองสตั้งพุ่มพ่าย แลนา รำสากหลายทำ
 นอง แลนา ไปถูกลบองทำนุก แลนา เหลือ
 สุนัขน้ำขบขัน แลนา ฝ่ายทรงธรรม์กาหลิบ แลนา
 บพริบพริบเนตรลง แลนา ทรงพระสรวลก็กก้อง
 พलगท่านครัดเรียวร้อง อยุคฮ้าฮาบู วะ

โคลง ๒

๐ กุจะกายจุงหมื่น เองยังทำตังนั้น
 จักให้กูหัว ภายฤ วะ
 ๐ นั่งตรงตัวไม้ไ้ ทั้องจะหักแก้วไ้
 อย่าเต็นน้เกลย วะ
 ๐ ฮาบูเงยภักทรขึ้น แลเณ
 ร้องอุเหม่ทัวเรญ คุ้เขี้ยว
 สเฮยจักให้เปน บ้าอ้อก แก้วฤ
 คิดว่าฝันบรู้เลียว ถกล้วนแก่งทำ วะ

- ๑ ขากำพินพาทย์สิ้น สุกเลี้ยง
จิตรหะชั้นแค้นเพียง คดงคณ
ออกมาอย่ายืนเมียง แอบอยู่
จักขจัญจกุ่ม ที่ขอเคื่องใจ ား
- ๑ ทวีใครที่คิดแก้ง ทำกัน
ยังจะแค้นมาหยัน อีกได้
หัวเราะแตะบรร โดยเพราะ เรา
ฎาว่าแก้งจักให้ ฝ่ายชำเจบคาย ား
- ๑ แนะนายตัวเจ้าและ ทำเรา
เขียนแม่ที่พ่อเอา เกือบม้วย
เขียนขบจับตัวเนา กรงกราก ไว้
เขียนสลดทบทที่ตัวย ดึงนี้ที่ๆ ား
- ๑ หนึ่งคือตัวท่านแล้ว แนะนำ
เขียนนิแมนล้ำมำ เป็นปี
ตัวเราบได้ทำ เองตอก
มถ้างบาปมือเรานี้ ท่านต้องรับเอง ား

- ๑ แทะเพรงจนตรบนี้ นมนาน
 ท่านเล่นเราหยาบสถาน แทบม้วย
 ไม่สะกั๊บจะพาล เหมิต อึกนา
 สุนัขนี้สนานโตตัวย ดั่งนี้จึงทำ ား
- ๑ ฟังคำข้าตอบถ้อย ทางสนอง
 ว่าชอบประกอบคตอง แม่นแท้
 ย่ำสูย่ำหม่นหมอง เพื่อเหตุ นี้โดย
 ทุจะตอบแทนแม่ จึ่งเจ้าเต็มใจ ား
- ๑ จึ่งครไถจากห้องซ่อน กายา
 แสดงพระเศษมहिมา หมกแจ้ง
 หะชั้นเพ่งราชา ชัดตระหนัก
 รู้ว่ากาหลิบแกล้ง เปลี่ยนบ้องแปลงไป ား
- ๑ ตกใจจักเปรี้ยวพัน คณนา
 ชบเกษอ่อนนกายา กราบไหว
 กราบทูลถ้อยโทษา ชึ่งอยาบ กายแฮ
 กาหลิบท่านโปรดให้ โทษนั้นอย่าถวิล ား

๑ บัดฉินภักตรั้งให้ พนังงาน
 จัศพัทธาถังการ ครบถ้วน
 เปนของพระราชาทาน แก่หะ ชันเศษ
 ทุกสิ่งประเสริฐล้วน เลิศล้ำอำไพ ะ
 ๑ ทนิตเสดจเข้า กอตรัก
 ออกโษษฐ์ไปรตคำรัส เรียบนื่อง
 เจ้าจงแสงตงอรรณ ความประ สงค์นา
 สิ่งซึ่งจะสบต้อง จิตรนั้นอันใด ะ
 ๑ อำไทธิเบศรีผู้ ทรงธรรม
 พระเดชพระคุณครัน ครอบเกล้า
 ข้าพระไป้อยากอัน ไต่บ่าง น้า
 รบแต่พระบาทเจ้า จูงแจ้งความจริง ะ
 ๑ สิ่งใดซึ่งพระเจ้า ทรงทำ
 รุ่งจิตรข้าพระนำ คลั่งไค้
 สิ่งนั้นและเปนล้า คัญเมื่อ น้า
 รบพระจงแจ้งให้ ทราบสิ้นศุคการ ะ

๑ วิญญูณำบาศพัง เพื่อนัก
ไปทรวำเรื่องรวำสัก กิ่งก้อย
แม่นำทรวำสรวำสัก เบำอก ใจแฮ
สรวำสวำงกรำงอ้อย ที่สรวำบันเทำคตอำ ะ

รำย

๑ พังคำนำยหะชน อกีสรวำสักผู้กรัด
แกลง^๑หัตถ์อันทำ นำมำเำสรวำสรวำ
แล้วอกลับปรำไธ ใจเรำบคิตเหน
เจำจักเปนมำกมำย ปลำยได้ทุกข์แทมมำย
เหตุควำยเรำผู้เดียว เรำนึกเสี่ยวจิตรสถ
ระทตท้อหญำไทย กรำนันไธทำนหมำย
จักกดับหำยวำยโคก สึงวิโยคทุกข์รื้อน
ซึ่งขั้บรื้อนแต่หถึง ย้งไปหมตปลตเปล้อง
เบื่องนังแกลงเกศ เหตุนั้นทรวำจิตรตระหนัก
เรำจักให้อนุญำต อย่ำขยำคอำเบง
เกรงอนันไธคิตพถึง เรำยบั้งขกไทย

โปรตบิให้มิไภย	ทั้งการใดเร่งแสง
แกล้งจงเรออย่าช้า	จงทราบสักหน่อยอ้า
อย่าเขื่อนอ่าปลั่ง	อัญญา ภาะ

โคลง ๒

๑ พังรับสั่งท่านไท่	เสมอ อมฤตย์ได้
ตัวร้อนเย็นกระมล	ภาะ
๑ ทูลยุบผ่านหล้า	พระเดชปกเกล้าเจ้า
บาทถ้ำเลอคุณ	พระเฮย ภาะ
๑ บุญเผื่อพูนมากแล้ว	จึงพระเด่นด้วยแม่
ตั้งได้ผ่านเมือง	ภาะ
๑ ไปมีเคื่องเท่าเผ้า	พระโปรกเด่นเย็นเกล้า
จักได้ปางใด	พระฮา ภาะ
๑ ชื่นชมใจทุกม้วย	แล้วพระชุบชีพด้วย
ฤทธิ์ฟื้นความตาย	ภาะ
๑ ความสบายยิ่งผู้	ใครจะเทียบเทียมผู้
ค่อนน้อยไปมี	แม่นถ ภาะ

- ๑ พระปราณีจักให้ ทุกประการ
 ข้าบาทรับพระราชทาน ได้เกล้า
 สรรพทรัพย์สิ่งธนาสาร ปวงเสวย
 ไปยังอปากอย่างเค้า คิตข้อมความประสงค์ ฯ
- ๑ จงใจสวามิภักดิ์เจ้า จอมภพ
 ในจิตรคิตปรารภ ใครได้
 เหนบาทนฤนารถสบ สมัยไม่ วายนา
 นถองพระคุณไก้ได้ บาทเบื้องเรณู ฯ
- ๑ ขอบุเจ้าออกเฝ้า ยามใด
 จงอย่ามีใครใคร เกียจห้าม
 ขอมขึ้นหญไทย พระเกียรติ คุณนา
 ทุกเมื่ออย่าต้องคร้าม ทราบม้วยอาบ ฯ
- ๑ ภูวไนยภกทลิกได้ สดับสาร
 เสมอ อมฤตย์จวน จิตรเชื้อ
 สบราชหญไทยชาน คำสั่ง
 รั้งฤษดีหะชั้นเกื้อ กอบให้สัมประสงค์ ฯ

๑ จึ่งทรงอนุญาตให้ หะชั้น
 เผ้าบาททุกคืนวัน จึ่งโกธ
 ในนอกนิเวศน์ครว ไถออก เข้านา
 ทุกเมื่อยามอยากได้ ออกเข้าตามใจ ะ
 ๑ ทนไต่ตำรัดตั้ง เติมยศ
 ตำแหน่งคลังปรากฏ ชี้อย่าง
 อึกกญจนแทนทด ที่เจบ ป่วยนา
 พันลี้มแลห้องวัง ร่วมรวิ้งเวียง ะ
 ๑ เยนเพียงฝนตกต้อง ชนกรร หายแฮ
 ไสวทราบข่มอกพลัน ต่างร้อน
 คุจจิตรหะชั้นอัน ลื่นไต่ก ศัลย์แฮ
 อิ่มอกยกหักช้อน เข็ดขึ้นบังคม ะ
 ๑ ปางบรมกาทธิบเจ้า ธรณี
 เปรมไปรงฤไทยปรีดี ผ่องแผ้ว
 ยามควรท่นจวดี จากอาศน์
 ออกหมู่อำมาตย์แคล้ว คณาชืนโรงคัล ะ

อาบูกลับไปบ้านเล่าความให้มารดาฟัง

๑๙/๓

รำย

๑ ขณะพณัณอาบ	ดูเหนษองชอบกถ
จึงจากฐานธินดิษฐ์	เดินดูบินสู่เหย้า
เข้าเรือนรื้อมาหา	ไหว้บาทาแม่ตน
แกดงบุบถัดถ้วน	ถ้วนบิไ้ความผั่น
คือทรงธรรมีเป็นภพ	ธปรารภกรุณา
มาเพื่อจะสงเคราะห์	เฉพาะเราแม่ดู
ธผั่งปดุกถึ้งดู	ดูบินคำท่นไ้
ธเล้าให้ทราบสรรพ	กรเดิมฉันเป็นมา
ถ้วนราชาธหยอก	หลอกให้คิตนนา
ผ่ายมารดาครั้นบิน	ผีนกอดบุตรสุดสวดี
น้ำตาหยาดย้อยหยด	หมดความทุกข์ท้งน
พระเจ้าตถจิตรไ้	ไ้ให้กรุณาดูแม่
ปางนี้แต่จะตำราญ	ชอกภูมถเป็นเกถำ
พระเจ้าจงเสวยสวัสดิ์	ชจัตสรรพอันทวาย
ทุกข์ก่าจายหายไ้ศก	พระโรคเบาบิธ

ชนม์พรรษาเย็นยิ่ง	ถึงพิบัติขัดข้อง
อย่าพานพ้องเบื่องบาท	ราชศัตรูทุกทิศ
อย่าเบงฤทธิ์แสงยศ	อย่าหาญคดคิกทรวง
จงจิตรมาสวามิภักดิ์	พำนักนี้นารทนฤบาท
ครองพลธำรง	สืบพระวงศ์กระษัตริย์
ไต่ยสวัสด์นิรันดร	ข้าขอพรพระองค์
ผู้ทรงเดชานุภาพ	ทราบเหตุทั่วโลก
จงกรุณามิทัน	การซึ่งข้าพรรณา
สมปราภนาทุกพร้อม	พระโปรดพระช่วยบิ้อง
ปกไ้ไธยสินทร์	ด้วยเทอญ ภาะ

โคลง ๒

๐ ยินมธากเหลือที่อ้าง ตั้งทุกสวรค์พาคว้าง
เหาะขึ้นพิมานบน ภาะ

โคลง ๓

๐ หน้าเบิกกมลบัวบาน ทริตรองกรหน้อยแล้ว
บ่ยมุขผู้ถูกแก้ว กล่าวถ้อยตั้งสอน ภาะ

โคลง ๔

๑ มรดกจะแจ้งแจก นิติสาร
 ตามคติโบราณ กล่าวไว้
 วุฒิสีประการ^๖ ควรประกอบ ยศเส
 สำหรับชัทธิยราชได้ เลือกเลี้ยงมนทวี ๖
 ๑ หนึ่งมีพงษ์พื้นเนื่อง เสนา นานฤ
 หนึ่งเจรญชนมา บุแล้ว
 หนึ่งเวียนรอบวิทยา ขจรราบ เสรจเฮย
 หนึ่งยังปัญญาแผ้ว ฝ่องพัน ไฉนเวธา ๖
 ๑ ควรเนาตำแหน่งได้ ถิ่น ครอบ
 ฤๅบครบสี่สรรพ แต่ได้
 สองสามสิ่งสำคัญ ควรปลูก เลี้ยงเส
 วายว่างห่างวุฒิให้ ทานเว้นไปผดุง ๖

๓๖ ^๕ ในพระราชกำหนดเก่ากฎ ๕๐ กฎหมายเล่ม ๒
 หน้า ๓๔๑ กับมีเพิ่มเติมอุดหนุน ในพระราชกำหนดใหม่
 กฎ ๓๔ หน้า ๔๔๕ นี้ อีก ๑

- ๑ เจ้าจุ่งตำริที่รู้ ประมาณ ทนเทอญ
 พระโปรตชูปถึยงปาน คึงนี้
 เพราะเหตุอุทิสฐาน ไตซึ่ง มีแฮ
 เหนตระหนักจักถึ หลีกพ้นเห่อเหิม ๖
- ๑ จักเติมจตุรแบบเบื่อง อธิบดี^{๓๖}
 พระราชกำหนดมี กล่าวอ้าง
 สำหรับมาตย์มนตรี ประพฤติ ทนนา
 เจนจบขนบขนาดสร้าง ถึงถ้วนควรแสง ๖
- ๑ อย่าแพงอย่าพริกเค้ คุณญ ๖
 มั่นจิตรคิตกระตัญญู ต่อท้าว
 ไตที่ช่วยชันชู่ เชิดเกียรติ์ ท่านนา
 พระประสงศ์สุดท้าว จุ่งดู้อาษา ๖
- ๑ เวลาเข้าคำตั้ง ความเพียร เทอญพ่อ
 ราชกิจอย่าพาเหียร อย่าคร้าน
 ไปรู้จุงสอเบี่ยน ทราบลิต ขอบนา
 ประมาทมักพลาตข้าน เตะท่วยคิตทง ๖

๑ สงครามมาเหยียบเท้า แดนไกล ไกลๆ
 ทอผ้าไป ย่ำคร่ำ
 สงวนราชรักษาไมท ที่เกิด คนแฮ
 ผืนเหตุระชนันท์ข้าม ขอบฟ้าไป ะ
 ๑ การในนครรัฐ พิจารณ์ ความฤ
 โดยแบบบทยอยการ เที่ยงแท้
 เห็นทางออกดีฐาน ทัศน์ที่เที่ยง ตรงแฮ
 มละวิหิงสาแปล้ ปลดเปลื้องเตียนั้น ะ
 ๑ ราพันยังไปสิ้น สุกความ
 สอนแต่พอจำยาม แรกนี้
 จงหมั่นตรึงรอนตาม คำแม่ สอนนา
 ทราบชัดแจ้งจักชี้ ขึ้นเรือนอรรณสน ะ

โคลง ๒

๑ มารทรโอรสแล้ว จึ่งประสิทธิ์พรแก้ว
 แม่ผู้ทวงใจ แม่รา ะ

๑ ไปอยู่ในนิเวศน์ให้ จงระมัดคนให้
 ทานท้าวเอนตุ พ่อเทอญ ား

โคลง ๔

๑ จงเจริญชนม์ชีพพ่น ภาว พาทเทอญ
 จงยิ่งยศบันคา ศักดิ์ได้
 จงตุลาภโกคา มุลมัง มีเฮ
 จงสบพระไทยให้ ธิราชเกื้อกรณา ား

๑ ขอบะหล่ำจอมโลกย์ผู้ ฌตุงสรรพ สัตวเฮย
 พึงแผ้วศรีมีกัน กอบกั้ง
 อามุหะรันบัน เทาโทษ ทุกข์นา
 ให้สตาพรยัง อย่ารู้โรยรา ား

๑ อามุรืบถ้อยท่าน มารทา สอนเฮย
 พรแม่อยู่เษยา ตุกแก้ว
 จนวนักจักอำตา ไปราช วังเฮ
 รีบคอกจากบ้านแคล้ว คลาศเข้าวังฐาน ား

โคลง ๓

- ๑ บมินานชาวขจร ชาวนครทวารวดี
 ต่างถ้ำถ้ำถ้ำถ้ำ หมดทั้งท้าวท้าวท้าว
 ๑ จนหัวเมืองรัฐหัตถ์ คุ่อศักรรย์ไชน้อย
 ต่างพุดกันค้อยค้อย บรูว์โรยรา ๖

โคลง ๔

- ๑ เจริญจากนั้นทั่วท้อง ธรณี
 เหนื่อยอยู่ผู้เดียวที่ ยิ่งถ้ำ
 สุนัขนี้คืออัสจรรย์มี หลากอย่าง
 หลากทบหลาบทอดซ้ำ สบได้เป็นดี ๖

ร่าย

- ๑ หนึ่งมีสวามิภักดิ์ จงรักในเบื้องบาท
 กาลิบาลาชนอุปติษฐ์ ทามภูมินทร์จรด
 ทั่วทุกหนแห่งใด บ้างไกลแผ่สนิท
 วิชาชอบพระอภัย มีปรีชาญาณฉลาด
 บประมาทลืมนพร คำแม่สอนได้เกล้า

เข้าคำคำนึงนึก	ตรึกประกอบกรรมตาม
เนื้อความแม่ตนตั้ง	ทำดังแม่ตนสอน
ภูธรยิ่งเมตตา	เพิ่มยศศักดิ์ที่ทรัพย์สิน
สรรพอุปโภคบริโภคน	เสพย่นฤไศกสืบมา
ถ่านราชานัน ไล่	ยามใดให้ธำพรษ
หะรันธาสบสมาย	จายสนุกนี้ทุกเมื่อ
เพื่อเขาช่างเจรจา	ให้โฮฮาสสรวด
ชวนหญิงไทยเบิกบาน	เนื่องนิจกาดโกถ์เคียง
เพียงข้างองค์ภูวนารถ	ปางพระบาทเสด็จพัก
ยังทำหนักไขบิเด ^{๓๗}	มเหสีตายสมร
ภูธรพาหะรัน	ตามจรัสทั่วให้
ทำอตรัสให้พระนาง	ทราบเสด็จทางซึ่งทำ
นำหะรันมาวัง	นางพึงเหนอศัจจรับ
ธก็สรวดสันที่แลสังเวช	เหตุกรรณาขามู
ข้อสัตย์ขุนคน	อนงค์นาฏปราโศ

ไต่ตามไปนานา ญายุกีกราบทูล
 ตามเค้ามุตทุกประการ บทันนจนก็สนิท
 ชิดชอบหน้านางใน บมีใครรังเกียจ
 เกดยศหะชั้นลักคน ท่างตนมีใจรัก
 ท่างพร้อมพรักชวนกัน เล่นทุกวันมิได้ขาด
 ทั้งพระบาททรงธรรม เมตตากวณไม่น้อย
 ใต้ประทานนี้บร้อย พุ่มเพ็ญรวยหลาย แลนา ฑะ
 โคตง ๒

๐ หายทุกขีไศกหมตม้วย มีแต่ยินดีด้วย
 ทานท้าวกรุณา ยิ่งแล ฑะ
 ๐ เสนททานให้ ยิ่งกว่าชีวิตให้
 มอทม้วยแทนองค์ ใ้ไ้ ฑะ
 ๐ จิตรข้อตรงต่อท้าว สมเ็จเป็นภพท้าว
 ทานรู้เหนใจ จรงนา ฑะ
 ๐ วันหนึ่งไปประทับห้อง พระราชเทวีพร้อง
 เรืองด้วยญาย ฑะ

โคลง ๔

๑ ขำคุณเหนตรเจ้า หะชั้น
 มานี้เที่ยวทุกวัน ไปวัน
 บแลอื่นเลยฉัน รักตรเพ่ง เต็มจน
 ทรอยจะลอบรักเร้น บำขำพึงพอ ား
 ๑ นอชาตอลักขณ์^{๓๔} โนมเฉลา
 หมกเหมาะดังกลิ้งเกลา ก่อมเกลี้ยง
 ขำใครจะให้เขา เคียงคู่ กันนา
 สมรักตรจักพอเลี้ยง อยู่ด้วยกันดี ား
 ๑ พาที่ถูกต้องตั้ง สัญญา พี่แถ
 ถืมนนิกนำพา พกไว้
 เมื่อไปที่เคหา เขาบอก เราแฮ
 พี่รับจะหาให้ แต่ครั้งนั้นมา ား

๓๔ เป็นชื่อนางข้าหลวงพระมเหสี จะเรียกแต่ขั้วคักก็ได้
 นอชาตอลักไต้

- ๐ จะหาเกือกไปตัดอง ใจเขา
 คือดอยู่เพียงสองเรา ไปได้
 เปนแต่ระทายเตา น้ำจิตร ใต้ฤา
 ควรสอบทั้งสองให้ สบน้ำใจกัน ฑะ
- ๐ จึงฝันพระภักตรเือน โยษฐฎาม
 สองจะยอมกันตาม คิตนี้
 ฤากิตเคียดเกียจขาม ไดอยู่ บ้างฤา
 ขอบบขอบใจชี้ ออกให้ไหนดความ ฑะ
- ๐ พังฎามอิราชพร้อง หะรัน
 น้อมประนตเกษยัน ภาคพื้น
 พระคุณพระทรงธรรม จักเทียบ ไตฤา
 ปราโมทย์มนัศคิน ออกขำยินดี ฑะ
- ๐ จักมีผู้นให้ ฉินไค พระเฮย
 ฤายิ่งกว่าจอมไมท ท่านให้
 ขอบททอจจิตรใจ หมคมอบ นางนา
 เปนคู่ชูชีพได้ สืบแล้สฤดวงษ ฑะ

๑ นางคงขึ้นหัตถ์ให้ ไต่ยตี พระเฮย

เพราะบมีราที ชุ่นซ้อง

พระปองโปรดเปนศรี ศุภสวัสดิ์

ข้าพระคิตชอบค้อง ตั้งเบื่องบริหาร ะ

๑ พังสารถึงเกศหน้า นารี

กัมภักตรบพาที ช่อนแย้ม

ท่านยลทราบยินดี ในจิตร เชานา

แดงกำกำหนดแก้ม เกิดข้อขวยอาช ะ

๑ ไปกลายคำสั่งให้ บังคับ

ให้เร่งตระเตรียมสรรพ เสรจพร้อม

ตามเคยแต่งสำหรับ พระราช ทานเฮ

ในราชนิเวศน์ห้อม แห่ถ้วนทุกประการ ะ

ร้าย

๑ ครั้นจนวารวิชาติ ชวนกันมาตกแต่ง

แบ่งกันทำเปนท้าน รำนตะเกียงเรียงราย

ผูกเปนถายต่างท่าง โคมสว่างแขวนไสว

ใบพฤษภาคออกผล	บุตรคนไขว่กัน
ป็นป่องจิ้งหรีด	ท้าวพระราชวัง
ตลอดเรือนหึงเรือน่า	คู่สง่างาม
ยามค่ำจุกอ้น	ส่องแสงไฟโรจน์
โชติช่วงคฤหาสน์	แต่บัดนั้นตาคนตรี
ซึ่งมีในราชฐาน	ให้ประวิคณานคคิง
คำแคงอิงเอิกก้อง	สท้านสเทือนท้องธรณิ
รวมเกรี้ยวก้อง	โครมครืนครืนบันญา
คือเล่นการมหรสพ	คำรบถ้วนทศवार
บังขับขานข้อมขอ	บังเค็นคดก้นไคล
เที่ยวเล่นในราชฐาน	ฉ้วนนงคราญกำนัล
กันบิให้ช้ายปน	รคนเข้าไถ่เคียง
ใครเมิดเมียงมาสบ	หอมกระหลบคันธรรค
กลิ่นปรากฏฟุ้งจร	เพียงอมรมนสนวรรค
ในนั้นทวโนทพน	สฐานเทพย์วัชรินทร์
ยามเทวรินทร์ประภา	ท้าวนางนาฏสุรกีัญญา

พันพรรณาถึถ้วน ทุกสิ่งประเสริฐถ้วน
 เล่ห์คำวาทถึถ้วน แถนา ๗๖

๑๐ จึ่งจัดห้องสุพรรณ อันจะทำวิชาที่
 งามรจนาประทับประคิฐ คิถกรองมาถึมัวห้อย
 ร้อยท่ายมาไถย แขนวโบริษัณห์มัวห้อย
 ถ้อยถ้วนคิฐไถย ไชยถ้วนอายอนกระทด
 อยทั้งห้องหอมขจร ทำบวรเบญจา
 ถ้วนมาถาพรพรรณ ไล่สุพรรณจำหลัก
 มีพนักอิงอาสน์ คุงหนึ่งราชบัลลังก์
 ริมผนังสองตำรับ ถ้วนรับบ่าวสาวหนึ่ง
 แล้วยั้งตั้งผู้มา ชาญวิชาที่รายรอบ
 เปนเขตรขอบมณฑล หนกถางห้องตั้งเตียง
 เรียงเตาธูปกำยาน เครื่องสักการบูชา
 หมักปากกากระตาส วางไ้พะพาตพริ้มสรรพ
 ถ้วนรับกิจทั้งปวง ควบถ้วนถ้วนระยำแก้ว
 จุตเพถิงแพรวพราวแสง ขาวขีวแดงคูนดิเรก

เหลืองม่วงเมฆมากมาย ทลายดีแซมสอศัลย์
 วามาวบับสว่างไสว หอมมาโดยถอยกระหดย
 อบทรวงห้องแห่งนี้ กำหนดในวันนั้น
 จักได้แต่งงาน กันนา ๗
 ๑ มีการกำหนดแก้ ภาตรี แถ้วเฮย
 วันสิบสบัติได้ ฤกษ์ได้
 วิภาทสวัสดิ์ ไต่บเขียง อย่างแฮ
 เชิญประชุมกันให้ พรุ่งพร้อมเวลา ๗
 ๑ สุริยาตกต่ำกล้อย ม้วน นีตเฮย
 สวามาท่างแต่งตน ห้างห้อง
 ชำระสระสี่กัณฐ์ กายผ่อง ผิวแฮ
 หญิงเฒ่าชายพวกพ้อง ช่วยแก้แต่งกาย ๗
 ๑ เด็ดนายพราภพริศพวัง พัทธา ภรณ์แฮ
 ตามอย่างหญิงชานา คักคัย้อม
 เพื่อนสาวแห่สาวมา คู่ที่ ประชุมนา
 นึ่งที่แก้อ้อม รอยตัวแขกเชิญ ๗

๑ เจ้าบ่าวเดินจากห้อง แห่เทียน รายเฮย
 นัยยิต์กับคู่เวียน รอบข้าง
 มีหม่อมไกรณีเวยร นาทเสนาะ เสียงนา
 เดินสับสลับสั้กั้ง ตะเถาะห้อมแห่ไป ะ
 ๑ เข้าในห้อมแก้วก่อง แคมกาญจน์
 นั้งอาศน์เบญจสฐาน สถิตยั้ง
 อาบอยู่ชวาพาล พริบอยู่ เฉวียงแฮ
 พร้อมเพื่อนสาวบ่าวทั้ง ไส้ตเห็บฟั้งสาร ะ

ร่าย

๑ บนนจิงอิมเนน ผู้แทนเสด็จจาริย์
 อื่นอ่านสารสัญญา ให้ผู้มานั่งชม
 นุ่มกั้นฟั่งเปนพยาน ข้อคำขานเชิดชู
 ว่าอาบู่หะชน อันเปนจักษุ
 นอชาทอดอ้วดัก ข้าพระรัตนารี
 มีจิตรงงสัญญา เพื่อ นราธิเบศร์
 ผู้ไปเกษชาวประชา ทรงกรณาพระราชทาน

ให้สัมนามรโมตรี	เปนสวามีภริยา
เขาภาษาทั้งสอง	ปองจิตรยอมยินดี
ทามประเพณีในโลกย์	บอโลกแมกใจ
รังเกียจติดต่อกัน	ขอทำสัญญาไว้
ฝ่ายชายไถ้จะถนอม	ยอมรับทามโกหร่าน
ไปคิดอ่านปรวนแปร	แซ่เขื่อนล้มดำอึ้ง
แน่นจึกเคียงคู่เคล้า	บเกินเค้าเหลือขนาด
ตามในศาสน์กำหนด	รักเท่าหมดเสมอกัน
ฉนั้นกรรบาทลงสี่	ไปกตขีเปนทาส
เกินอำนาจสามี	อยู่โดยที่ตัวด้วยกัน
ตราบชีวิตมรณา	คำสัญญาสัตย์
จักไปมีชีวิตร	หมายเปิดปกปิดลับ
หนึ่งจะจงรักภักดี	ฟังวาจาตั้งสอน
ยามกินนอนปฏิบัติ	เปนอัคราอาจิน
ทามรณโกหร่าน	ท่าน ผู้สร้างโลก
เจงในยนาเปนหลัก	ประจักษ์พระฤไทย

ช่วยคุ้มไภยเพศพ้อง อย่าตกต้องสองรา
 หนึ่งผู้มาเป็นพยาน ลงลักษณะถาดันเดินหมึก
 จากชื่อเป็นพยาน ไปทราบกมลชีพม้วย
 ไทยสุขสวัสดิ์ดีด้วย พระเจ้าปกครอง
 สองเทญ ฑะ

โคลง ๔

๑ เสรจสนองคำสัตย์สิ้น สัญญา

สรวบาทลงเลขา ค่างท่าย
 บันดาลที่ไค้ม ลงชื่อ หมดยศ
 สิ้นเสระจำสวามัย ผัดหน้าแต่งกาย ฑะ
 ร่าย

๑ จักบรรยายตำรา การวิวิธะมงคล
 หนอาหรับบับบุรพี ทิวตระกูลเสนา
 บันท่างแต่งงาน เมื่อเล่นการมหรสพ
 ครอบนพวารเสระสรพี วันที่สืบส่งสาว
 อ่านเรื่องราวสัญญา เชิญเพื่อนมาเป็นพยาน

แล้วมีการขับรำ	จับรำนากกลางห้อง
เจ้าสาวต้องแต่งสกันนี้	ครบเจตนาเปลี่ยนผดัก
จัดพิศราเจดีย์	ดวงเนตรเครื่องประดับ
เจดีย์รับแปลกกัน	วันเดียวแต่งเจดคาบ
อาบน้ำฝักกัศรา	แต่งทมนานั่งยด
กลขับรำนำเรือ	เด่นอคนตรีประโคม
ประโคมตามแล้วสรรพ	กลขับไปแต่งตนใหม่
เปลี่ยนเครื่องใช้อย่างเก่า	กลับมาสู่หลายหน
จนครบถ้วนเจดคา	วันวิวิธมงคล
กลวันใดจึงได้	ถึงบวันนั้นใช้
สู่ก่ายเปลียบครา	เลนา

๗๖

โคลง ๔

๑ บ่าวสาวแต่งเมื่อนี้	ศุกรวาร
วันซึ่งเคยนมัสการ	ท้าวหน้า
จึงแต่งเปี่ยงอย่างปาน	เสารักชน
เวียนว่าตามตีผ้า	กลอุทิศถึงบิดมาร ๗๖

- ๐ บรรณานถีสอดเสื่อ จันเสารี่
 ฝันม่วงอ่อนงามเพรา เพรศพริ้ง
 อากรณ์พิจิตรเนลา นลิกสุ พวรรณแฮ
 นิถมนนี้รักนักร้อง กลอนน้ำตล่ำถลัว ะ
- ๐ แต่งตัวกับทมิฬราชัน จันรวี
 จรูญจรตวิทมนี่ แจ่มจำ
 แสงจับรับพวรรณนวิ แดงเปล่ง
 สรวมสนอบสนนิภา แดงพื้นพวรรณแดง ะ
- ๐ จันทรแปลงนุ่งทนต์ ไชยพัท
 แต่งเครื่องตีบารจวิธ ฝ่องแผ้ว
 มุกดาตการวิธนี้ เรียบบดัด
 แปลงเปลี่ยนโอปอดแก้ว เอบรุ่งเรืองข ะ
- ๐ ชมภูพวรรณพัทไธ อังการ
 มณีจักรรัตนประพาฬ เมื่อคกล้ำ
 ประดับสรวรพอลังการ งามแ่ง
 ผาดพิศพิจิตรถ้ำ เล็ดเพียงยับสร ะ

- ๑ พัทธการณัพฒขึ้น เขี้ยวสรรพี ถึงแฮ
 ขจิวรรัตนบิณฑ์ขึ้น เดือนแพรวัว
 นรภูตกลีบวร เจตเพริศ พรายเฮย
 ขัชนาภาณแผ้ว เริง พียงพลวงทาบ ฑะ
- ๑ แต่งกยพฤกษ์ลั้ว ดีเหลือ
 คุชฌิกญจ ประเทือง เทียบแท้
 ไพรฑูริไร้น้องรื่อง รังษิต
 ฆาตผ่านตั้งจาลแม่ เด็บถึงกลอกฉาย ฑะ
- ๑ พรรณนภเพชร์ไร้น้อง รื่องวรดี จรูญเฮย
 วนศุกรประธาณัจิต วจิตไว้
 น้ำเงินพิพิพัท ทราส่ง ขัปแฮ
 งามเงื่อนเทียนนทรให้ แต่ตั้งกลึงหลง ฑะ
- ๑ บรรจงปลงเปลื้องเครื่อง ครวไต
 ทญิงแท้ห้อมกันไป นังขี้
 เหนืออาศน์รววิไลย เลงขัป รำเฮย
 บรรจบครบแจกครั้ง จึ่งแล้วการตง ฑะ

๑ เจทวงพิณพาทย์ทั้ง หอึงชาย
 วงตะเจตคนราย รอบล้อม
 คนรำลวงหมาย นัยเจก คนนา
 แก้วสับเบปคณพร้อม ผลักเข้าวงละครา ๗ะ

โคลง ๒

๑ เวลาเสด็จถึแก้ว ต่างต่างอวยพรแล้ว
 จูงพิณไถยน์ ตราขนา ๗ะ
 ๑ อยู่ด้วยกันเรียบร้อย จงอย่าหมองหมางน้อย
 หนึ่งแก้ววันตาย เทญนา ๗ะ
 ๑ ต่างผาตมาสู่บ้าน เปนพวกเดินแผ่ผ่าน
 ต่างแก้ตามกัน ๗ะ
 ๑ ภายหลังพณหนอยได้ แก้วแก้วส่งดาวให้
 สู้ห้องทะน ๗ะ
 ๑ ไปตี้ยคณันรุ่มข้อง ในจิตรคติถูกต้อง
 ต่อหน้าใจกัน ๗ะ

- ๑ ตำราอาชญาจารย์ไม่มียศ ตั้งหนึ่งมดเกาะอ้อย
แอบเห็นตามทวน ๗๖
- ๑ หอมอัมมิไปสู่อ้อมคัณณินนิกข
จันทน์น้ำใจจริง ๗๗
- ๑ สิ่งใดว่านุ่มแล้ว ไปเปรียบบัวน้อมแก้ว
นุ่มเพียงกำพล ทิพย์นา ๗๘
- ๑ รกใดทอดปากยื่น ไปเปรียบศรีรักซ้อน
ชนาคได้ไปสรวรค ๗๙
- ๑ หอยอกปากกันขิกซ์ หันระวีกริทธิ
ไปรับแรงโรย เสนา ๘๐

โคลง ๔

- ๑ ไทยกาลกำหนดได้ สิบวัน
แสนสนุกนี้หกทรวง ทิวหน้า
วิวิธกรรมพลัน ตำรา ๘๑
เพื่อพระเดชเจ้าหล้า หากให้สมปรารถนา ๗๖

- ๑ เพิ่มภูตมาตักเพียง ฝั่งเมียบ
 เข้าคำร่ำกลอนกลีบ ช่ออ่อน
 บาน บิกกลางวงพยับ หิมหยาบ เยนเฮย
 แสงเดือนเบียดสัณฐาน สบน้ำใจวิธ ား
- ๑ ประมุขที่ขมเทียบหน้า อิงอร
 สนิทแนบแอบอกนอน นุ่มเกล้า
 ห้าหน้ไปให้สรว เสอชีพ เรียมเคย
 หอมบวชบรรดา รื่นเพียงพวงดอก ား
- ๑ นธชาติตอแต่ทั้ง ปฏิบัติ
 ทามหรณบนิชิต เคียดข้อง
 สองรักภิรมย์สวัสดิ์ วายเศก
 เพราะนิไสยใจต้อง ค่อยน้ำใจกัน ား
- ๑ จักสรวกับเข้าแต่ง ของกิน
 คาวสดเสพย์อาจิณ คำเข้า
 คุจหนึ่งเครือองนริน ทรวาช เสวยแฮ
 ถมถับบับเค้า คิตข้างทุนรอน ား

ขลุ่ยเล่นการสันทัดนี้จนสิ้นทรัพย์

๒๐๐๗

๑ คื่นนอนแต่เช้าไป กอบการ ไทเฮ
 เสพย์ซึ่งสรรพอาหาร เอกถ์
 ผลไม้ใบชาคพาน เพียบภานน์ ใว้หน้า
 หาแต่อย่างคี่ซ้ำ เสรงพร้อมเมอร์ ๗ะ

๑ เสาะหาไปต้องเลือก อุกแพง
 เล่ม่วงเหลื่องคองแดง กบฏ
 ของกินทุกสิ่งแสง หาแต่ คี่นา
 แพงถูกบอขายรู้ เสรงเพียงคนารัว ๗ะ

๑ เมามัวสนทนั้แท้ สนนนา ถิ่นฮย
 แต่ตั้งซึ่งทรรษา สบสิ้น
 ประดิษฐ์คิตคักรวา คำขบ ร้องแฮ
 ร้องราสาภาณู้น เล่นทั้งทนต์รี ๗ะ

๑ เครื่องคี่เครื่องคิตทั้ง เม้าขบ
 ทราบเสรงถูกตำรับ เล่นได้
 มือคิตปากร้องคืบคั ส่นะกล่อม กลมแฮ
 ทุกสิ่งสองคนใช้ กล่อมท้วยจำนญ ๗ะ

๑ ประพฤติปานทั้งนี้เนิ่น นานมา

ล้วนจะได้บิณฑา เพิ่มไว้

ล้วนเสีย บำพา ตามแต่ เสีย

เงินจนเหลืออยู่ได้ เหตุด้วยอันใด หาร

๑ ไปนานเจ้าหนี้ตั้ง บากุชี้

ผ้าผ่อนพรรณนนี้ ชั่งช้อ

เมื่อคราวแต่งงานมี รายมาก มายแฮ

ดูตลอดทุกมือถือ ดิกลั่นตั้นใจ หาร

๑ ที่มิได้ผู้ซึ่งให้ ทำกริ้ว

นำสรวุร้ายตัว จำแค้น

บากุชี้คิดพันหัว เงินมาก

คอยบ่ทันนแคแล้ว คลาศเข้ามาเตือน หาร

๑ จักเหมือนจักบิณฑา ฉับมือ เต้าน

คิดบ่ตกลงใจ วุ่นแท้

พากันนับตรวจำน กำปั้น

เงินจะหมดจริงแท้ เสวยแล้วเป็นบุญ หาร

- ๑ เงินทุนที่ท่นให้ แต่งงาน
 จ่ายหมตพอเหมาะการ ที่ใช้
 จำใจจายเจบปาน ออกพ พังนา
 เสพยลืบไปจักได้ ทรพยลืบแต่ไหน ะ
 ๑ เลียจรู้ล็กสัน ทุนทรพย
 ทราบ ผิตจะคิกกลับ ไปได้
 นังถอนหญไทยทับ ทุกข์เทศ
 รวยบร่วมปี่ไร ทรพยสันตฤตกณธ ะ
 ๑ จนใจกอดเข้าเข้า ราพิง
 เพ่งเนตรกันตรถึง อัดขึ้น
 จะนึ่งอยู่จนถึง คัวอด ตาษา
 คิคบโปรงเลยหมั้น แม่นให้คงมรณ ะ

ร่าย

- ๑ ถอนใจพธางชา คิคตถึงคณมทล้ง
 ยับมลิ้มคำราช ปางพระบาทมตทา
 ให้รามาอยู่วัง ทังนี้ขอคารัต

ครัสถอนุญาติมันไว้	ว่าบให้เรารับ
ว่าคนจนเป็นอันขาด	เพราะพระบาทกรุณา
เมตตาเรายิ่งนัก	บัดนี้จักไปกรณ
เหนไปควรการชบ	ที่ประณบให้ขึ้น
เป็นอนันต์อเนก	เราให้ยกเหยกไปเอง
นึกยำเยงเศษให้	ด้วยฉิให้มิมาน
เราใช้กรบเป็นเสด	จนทวีพยสิ้นเนื้อตัว
โดยฉจะหวัก็อาบ	แก่เพื่อนชายทั้งหมด
คิดถอยรทดฤไทย	ครั้นจะไปหาแม่
หยาบทวีพยแต่ล้วน รา	เอามาใช้จำหน่าย
ฝ่ายมารกาจักเหม	ว่าเราเป็นคนชั่ว
มีมุลมากมามาย	อยู่ใกล้กายจอมกระษัตริย์
ไปควรชิตสนทวีพย	กับจะวาไปบง
ความชั่วทางเคษยาก	โอ้อาบากิ่งล้ำ
คิดยิงเจบใจเจ้า	เช่นต้องทวรอน ออกนา ฆะ
๐ นธชาทอดฉัวกัต	คิดอืกชิตใจทน

ยลที่ไถ่โดยจะหา	แต่องค์นารีรัตน์
คงไปกับเมตตา	แต่ภิตมาไปชอบ
เมื่อแรกมอบตัวเรา	ให้แก่เราแต่งงาน
อธิประทานเหลือหลาย	พอมตูกาบเลี้ยงชีพ
ฝ่ายเรารับใช้สอย	บศิกถอยตริกครอง
เราสนองคุณนาง	ไปคุ้มปางท่านให้
ครั้งนี้จะได้ขอ	คุณีพอพึงควร
กอนหวเฑยไซ้เหตุ	โฮ้สมเพชตัวกู
คู่ชั่วซ้ำมิเป็นการ	จักทรมาณกรอบแต่
คุณตัวพิรุณถึง	ถวกร้าแกงหะตง แทนฯ

โคลง ๔

๐ ทั้งสองครองตริกเพียง ในใจ

ใครบปากชานไซ	สักขัย
ชาญึ่งนิกใน	ใจบรุ ไปรังแฮ
ชอกปากไปปากน้อ	แนเจ้าจพัง ฯ

- ๐ แแต่ถึงเวลาเดอะแล้ว เหลือหลาย
 นัยแแต่วันจลาบ คุชสัย
 ใจจ้จักอุบาย เบื่อนบิต ไฉนนา
 จังระพันทักข์ท้อย ตกไร้อัปรมาณ ะ
 ๐ การนี้รำลึกไว้ ในใจ
 บยากบากอันใด ง่ายได้
 ความเดียบท้อยไฉ คำเล่า ไครนา
 แดไปกอนทำนไต้ อักทั้งมหิธี ะ
 ๐ ไคยที คอกจไต้ เงินมา
 พอจอมจ่ายเบี่ยวยา ยากไร
 แแต่จ่าจะต้อยฮา ไครยแก่ กั้นแฮ
 จังประกอบการไต้ เสรจสิ้นสมประสงค์ ะ
 ๐ ขยาพะวงวิทกด้วย ความมิต เถยเฮย
 คงบมีพิศิต เหมาะหมั้น
 ต้อยหัดกิริยานิต หน้อยจึ่ง ตีนา
 พอช่วยการสิ่งนั้น แน่นแท้ควรกัน ะ

- ๑ ถ้าการเรื่องนี้ เป็นดี
 กากลิบแลเทวี่ ร่วมพ้อง
 จักปรนไปรดปานปรี่ ตามาก
 คิบบมีชักบัง เท่เอ็นโยยอง ะ
- ๑ ความปองจให้ชื่อ ง่ายตาย
 เราต้องคิกทาย จึงได้
 คงสม สรจดีหมาย ใจหมต
 กากลิบพระนางไท่ เชื้อแท้บคตา ะ
- ๑ นอชาทอสดับร้อง อนิจจัง
 จักเสรสสองคนดัง คิตนั้น
 ใจเจ้าจะตายหวัง ตามแต่ เจ้าเทอญ
 ข้างอยากเลยหมั้น แม่นแล้วไปตาย ะ
- ๑ เลียบทนายวิตรัย อยู่ดี กจน่า
 ยังบนักสัถที่ อยากม้วย
 เรวนักจักผดายุชี วิคัย เลียบ
 บอยากโคบเจ้าคัย สุตแท้คัใจ ะ

- ๑ คิดไปอย่างอื่นนั้น ไปฉิบ แล้วยา
 ทมแต่จะยดตี ไปฟ้อง
 อปากตายจึ่งเป็นผี เต็มเกิด
 ขำไม่รับก็ยวช้อย คัดค้านขอตัว ား
- ๑ นำหัวความคิดขึ้น นักหญิง
 ไหลนิตคิดเรจริง จบแล้ว
 นึ่งก่อนอย่าค้อนตึง ฟังพูด ก่อนรา
 ทำแต่สิ่งบงแจ่มแจ้ว จักรู้ อันใด ား
- ๑ บขำใจที่ม้วย มิหมาย จริงๆ
 เรียบท่ายทำทาย ดอกเจ้า
 อไรท่วนควนวาย พุดมาก
 มาจะบอกข้อเค้า จูงเข้า ใจกัน ား
- ๑ ขอกระนั้นดอกถ้าจะ กลัวโย
 ทายเล่นทายเมื่อใด ก็ไ้
 เดิมคิดว่าบวรไธย จริงเล่า
 ทำอย่างไรบอกให้ ทราบแล้วจักถาม ား

ร่าย

๑ ความสำคัญขึ้นทำ ซึ่งจักทำเป็นทาย
มีแบบกายทุกซึ่ง ไปมีซึ่งเคื่องรกาย
ข้าจะตายก่อนเจ้า จงทราบเค้าเงื่อนนำ
นำม้ำห่อตังศพ ครบแล้วจัดลงหีบ
ตังจะรีบไปฝัง ผัวไฟกบึงหน้าใจ
ตังเท้าให้ไปเฉพาะ เหมาะตรงเมืองแกละ^{๓๔}
คือเมืองพระมหัก ตามลัทธิถึณ
เมื่อจักกรวพพร้อมสรรพ กตัญญูบ่บ่กรวญคร่ำ
รำไศลาจงหน้า ประหนึ่งรักภักศา
อีกพักรวซึ่งนุ่ ฉีกจูงยับเยิน
สยาย ผมเคินรำพัน ถึงรักกันนานา
ไศกากรพิลาป ทาบคือกร่ำไร
ไปยังราชเทวี ไชยบ่เตนงลักษณะ

๓๔ เป็นเมืองอยู่ในอาหรับ ใกล้ทะเลแดง แลศิริก
เหนือ ๒๑ ตักวี กองกิก ๔๕ ตักวีทวนออกถึงกฤษ ๗

พระนางจัทธวัธณ	ทูลแถลงทมนช้อคคี
คงมีความสังเวช	เหตุนางกรรณาเจ้า
สิ่งของเข้าควรประทณ	ทวีปัสการส่งศพ
ครบทั้งค่าผ้าสุพรรณ	อันจะคลุมสรีระ
จะได้ไปเกียรติยศ	ให้ปรากฏสมศักดิ์
หนึ่งคงจักส่งสาร	ประทานค่าห่มนุ่ง
ซึ่งฉีกยุบเป็นอัน	ได้จักษรรหาใหม่
เจ้าจงไปล่มาเรือน	แล้วทำเหมือนดังข้า
บนินจ้เราจ.ไป	ยังท่านไทกาหลิบ
พริบตกเหวสมหมาย	เราเชื้อกายเราจัก
ว่าเป็นกระษัตริย์สรียวงษ์	คงประทานผ้าบัง
บท่ากลว้ให้ข้าง	ท่านไถ่มิหิยเดยนา ฯ
๑ ความคิดที่มากทั้ง	สองสฐาน
ฝ่ายตมคงเป็นกร	สนกนี้ด้วย
กาหลิบแถมงคราญ	คงโปรด
ความชอบมิไ้ม้วย	หมดช้อกรรณา ฯ

๑ เวณันเสวราพร้อม	ควรง	มือแฮ
ข้าทราบทุกสิ่งประสงค์	เสวราแล้ว	
จักทำจึ่งถึง	ถ้าเรา	
แม้วศกาศคาคคิตแคล้ว	จึ่งแก่นเคื่องเมีย	วะ
๑ ไปเสียการตอกข้า	เคยเปน	
ผู้จักการศพน	อยู่แล้ว	
บยากบาคับเขญ	ใจตอก	
ทำเถตอกข้าให้แคล้ว	เกลื่อนพันเวลา	วะ

โคลง ๓

๑ อาบุญพึงขอปิจ	ทอดทนในห่อผ้า	
เมื่ช่วยจับบัก	เรียบร้อยคิบที่	วะ
๑ ทูลจุฬิตายพลัน	หันตื้นท่อนคันท้าว	
เมืองเมกกะออกแล้ว	วัดตั้งเดิมมา	วะ
๑ ภรรยาจิตถ้าเรา	เสวราแล้วทำตอกให้	
น้ำนทรทกออกใช้	ขนาดเพียงผัวมรณะ	

- ๑ กรรุมออกชกหัว ทุ่มทอดตัวสอื่น
 เถียงสทอนสทั้น พ่างเหย่าเรือนพัง ๖๖
- ๑ ผ้ำรุงรังฉีกขาด วิวร้างกลาดคิตห้อย
 เปนท่อนเลกท่อนน้อย ยับทั้งกยา ๖๗
- ๑ เปลือยเกษายุ่งเหยิง ประปรกเชิงคังน้ำ
 ทุมออกชกเกษา แย่งยื้อมทน ๖๘
- ๑ น้ำอัสสุชตอาบภักตร สู้ท่าหนักหน่มเหน้า
 ไชยิเตเปนเจ้า ร่ำร้องเสียดัง ๖๙
- ๑ พระนางพังประหลาด ตรัสใช้ทาสหนึ่งให้
 มาสอปลื้มเหตุไต่ ทราบสิ้นคือใคร ๗๐
- ๑ ทาษกลับไปกราบทูล มุกเหตุซึ่งไศกสร้อย
 คือแม่อัวตักน้อย ร่ำร้องเหลือประมาณ แถนา ๗๑
- ๑ นางพังสารถซัง สงไสย
 อัวตักมีเหตุใด เกิดขึ้น
 เสกจตุทวารใน หวังทราบ ชัดนา
 ประสบอัวตักสอื่น โอต้อ้ออาตุร ๗๒

๑ ทวีคุณความไศกษีน พอเทน องค์เอย
 พร้องพรำน้ำตากกระเด็น ร่ำรำ
 ทำให้พระนางเอน ตูย้ง ก่อนนา
 กอตกบาทหยกซึ่งน้ำ เนตรต้องเปียกไทรม ะ

๑ นางประโลมปลอบให้ ต่างกัลย์

โอบพิบัติไถอัน ตกต้อง
 จงแกล้งลักษณะพจน์ ญุทราบ ก่อนนา
 ไชยจะแก้ง้อง ชุ่นให้พัตนหาย ะ

๑ ทูลถวายไปออกถอื่น อาไถย อยู่แฮ
 หล่อหลั่งคังชลไฉน หยคัยอัย

อนิจาณาภิไจ จะขาด พระเอย
 ทูลเท่านั้นไฉนอย หนึ่งแล้วไศกา ะ

๑ เกิดมาแต่น้อยไป เคยมี ทุกข์เสຍ
 เพราะพระเดชกระษัตริย์ ปกเกล้า

ข้าบาทพึงเคยทวี่ ทุกข์ใหญ่ พระเฮຍ
 รัตรวมควมกันเข้า ฆ่าข้าจำมณ ะ

๑ จำรุมกราบเบื้อง บาทบังสุ พระนา
 ไปนิกที่จำนง ขึ้นแล้ว
 เหนออยู่แต่พระองค์ ปกเกษ
 ข้าพระเหลื่อจะแผ้ว ทุกข์พ้นตนตาย ะ
 ๑ นายหะชั้นซึ่งให้ ไปรตปรวน
 ข้าพระให้แต่งงาน เสราแล้ว
 รักกันมิทันนาน เปนอนิจ นึกนา
 หักหักมาพดัดแคล้ว เคลื่อนพนักนั้นไป ะ
 ๑ ทนใดยิ่งโศกซ้ำ แสนทวิ
 ยอหิวัชต์ออกดี คั่นร้อง
 ชบเกษเกลือกอสุถิ ถอบาท นางนา
 ตั้งจะวายชีพพ้อง เพื่อนตัวเป็นสอง ะ
 ๑ พังสนของนักรอนาถไธ อนิจจา
 ออหะชั้นไปมา ควนม้วย
 ไปนิกจักมรณา เรรวรค นนึถย
 เรวนักจักเป็นท่วย เหตุร้ายอันใด ะ

๑ ไปเคยเจบไซ้แค้ คราวเตี่ยว
 ไวร่องค่องประเปรี้ยว ไหล่หล้า
 แหถมหลักนลาตเนลียว ถ้วนสนกนี้
 แสนตุลี่ยคายถ้ำ เล่ที่เพียงพังสมร ะ
 ๑ อารณวิทกน้ำ ทาไหล ปรีนา
 ครวญคร่ำรำพันไป ไปวัน
 พระสนมหม่นนางโน พลอยโศก
 เพราะว่เคยพุดเหล่น อยู่เทียนทุกวัน ะ
 ๑ นานครั้นแต่ร้องรำ ไรรัก
 ชลเนตรน่านองภักทร ชุ่มหน้า
 จิงไซบิเตชก ทมทาส คนแฮ
 เองชาติคนชั่วซ้ำ จะแกลังกันกระมัง ะ
 ๑ ญยังสนเท่ที่แท้ ทางความ
 เองจะแกลังคุกคาม บับคั้น
 คับจิตจรังไปขาม คิตชีพ คนนา
 ทำอย่างไบบ้างนี้ บอกข้าตามจริง ะ

- ๑ สิ่งนี้ข้าบาทหมั้น หมายถึง
 เคยฉลองบวรชัย เน้นซ้ำ
 ใจจิกรพระทรวงชัก ทุกสิ่ง พระเอย
 จงพิเคราะห์ให้ใจข้า บทนี้เป็นไฉน ะ
- ๑ สิ่งไรพระใช้ดำ สบสรรพ ก็ดี
 ยิงเคยบิณฑน์ คว้างทั้ง
 แต่ผิวที่รักกัน กลหนึ่ง ชีพนา
 ควรจะทำกลอกกลิ้ง เกือบได้ฉันท ะ
- ๑ น้ำใจประมุขพัทธ์เพียง ชีพิตร ชำนา
 ประมุข คืบไต่คิด ทดท้อ
 อามุกลับมีจิกร สอนสอบ ถามเทอญ
 คงสัถย์สิ้นทุกข้อ คุจข้ากราบทูล ะ
- ๑ อันสัญญาชีวิตนี้ เวรา เขาแล
 สร้างลัษณะสมา เท่านั้น
 กราบทูลทอดหน้าตา ทายสนิท
 ไชยเทเชื่อนั้น หมกกลิ่นสงกา ะ

- ๑ กัลยาเคยเชื่อไว้ วางใจ มาแต่
นางรับราชการโต เรียบร้อย
หาชอบก่ออบการใด ไก่เกี้ยว
จึงบ่เกิดอบแคลงน้อย หนึ่งช่วยค้ำคอง ား
- ๑ ดวงสมรจึงสั่งเจ้า พนักงาน
ไว้เบิกกระต่ายนักอูญ ครอบร้อย
กับม้าวัดมาตย์ ดวงมาศ
ไว้แก้ฮักกันน้อย บัดนี้ยาวนาน ား
- ๑ ยินธรรีบสั่งแล้ว ตรึงไคด
เบิกจากพระคลังใน หนีให้
ฮักดีรับด้วยใจ ไสสุทท์
กราบแทบพระบาทไว้ ท่านช่วยยินดี ား
- ๑ เทวีตำรัสซ้ำ สั่งสรรพ
ไปเถิดจงเรวพลัน อย่าช้า
จำจ่ายซึ่งสุวรรณ สกการศพ เขาแฮ
ส่วนที่บงปกล้ำ ชึ่งให้เหนควร ား

๑ กระบวนทำศพนั้น สุนัข
 ขยำทำขยำสูงคอง ที่ตั้ง
 ทำแล้วจึงอย่าหลง ครวญครวญ ไปนา
 มาอยู่ยังเรือนร้าง จะเลี้ยงทั้งเต็ม ား

โคลง ๒

๑ ใจอีกเหิมเห่อแท้ การสนทนกันแท้
 บั้ไ้รำนรกาย ား
 ๑ สบายใจไม่น้อย ออกจากที่เฝ้าคต้อย
 ภาศพนั้ภักตฺรมา ား
 ๑ เขตน้ำตาเหือดแห้ง ยิ้มแฉ่งเ็นอ้งอ้ง
 สู้ห้อยหับตน ား
 ๑ บลอาบอุคคู้ นอนณโถงคุดคู้
 หรีหรือ้งนังน แถนา ား
 ๑ ถุกขัณพณอย่าซ้ำ มาศคยเวืองซ้ำ
 ึ่งไ้ไปทำ ား

- ๑ ถูกล่าเรศรพรไฟได้ ไชยนิโคไปรตให้
ถากถ้ำเหลือหลาย ๖๖
๑ เราไปตาย ดตแล้ว เพราะพระทูลกระหม่อมแก้ว
ก่อก่เป็นตัว ๖๖
๑ บอกพลาทห้วยแยม หั่วสทโสแลลัม
เล่ห์ได้ไปสวรค์ มานา ๖๖

โคลง ๔

- ๑ หะชันสค์บด้อย ภรรยา บอกแฮ
ถูกริบเร่งเรวมา กอดน้อง
เหนตรพยับยิ่งปริท สมตจ นึกนา
ไปมอดเพราะหมดท้อง เทียงแท้ไรสอง ๖๖
๑ ความปองยังไม้สิ้น สุตฤทธิ
เมียบอกผัวข้าคิด ไคร่ม้วย
ตามการซึ่งเป็นกิจ ข้าจัก ทำนา
คุณถาเจ้าค้อย จักได้มาโนน ๖๖

๑ ใจหญิงยิ่งง่ายแท้ เทียบหนอ
 นิตหนึ่งมาคุบ้อ ช่มได้
 เกรียมแต่จะกตคอ ผัวชู้ เล่นเฮย
 ใครนั้นแนะนำให้ นึกข้างปนไร ား

๑ อันในกาหกลีบนั้น อย่าหมาย
 ว่าจะมีเกตุอันกลาย ศลาศได้
 คิดเองแลกลีบกลาย ความคิด มีฤ
 อย่าพถำทำแฉะให้ เน้นซ้ำบ่จบการ ား

๑ อย่างานอนเถิดเจ้า ทำกาย
 จงอย่าพูดจวนวาย อวดรู้
 ข้าเองจะชวนชวาย ให้สรวจ สมนว
 คอยเถอะข้าจะสู้ อย่างเจ้าตุ๊กกัน ား

ร้าย

๑ ในขณะนั้นหะชั้น ให้ภรรยาทำกาย
 คดุมร่างกายทุกก่อน ผ่อนลงโคงเสจรสรรพ
 ฝนเท้าตุ้มเมกกะ ทบอุระไศกา

แต่งกายอย่างยุ่ง	นุ่งห่มไปสมประดี
โพกเกยี่เอียงขว้า	เดินหน้าเงาเงื่อนเคร้า
ไปที่เผ้าภูบาล	ยังโรงธารที่ปฤษา
ชนวนสนาแน่นนั้น	ถลันเข้าเคียงทวาร
ปานดังทฤษี ไศกนก	ชักเชตหน้ามาถือ
อยู่ในมือเวียนขยับ	รับชลนาไหลหลัง
ถั่งดงบไค้ขาด	มือพาตอกชกหัว
คุจหนึ่งกลั้วไปพร้อง	ถ้าที่กำแทนร้อง
ทฤษีให้บังคมทูล	ทำนนา ฐะ

โคลง ๔

๐ ชำรูนธรรมา จิต เจ้า จอมนรา กรเชย
 ยลหะชันภักตรา ไศกสร้อย
 เคยเห่นแต่ทรรษา สุนุกนี้สบ สมัยเส
 เปนประหตาตไม่น้อย ชิ่งหน้าม้วนน ฐะ

- ๑ บัดชลท่นอยุดยั้ง ราชการ
 ถามเหตุอันใดพาน พะพ้อง
 จึ่งทำกริยาปาน คังไศก ฉนั้นนา
 แสดงอรรณพยักข้อง หน่อขำขอพั้ง ฑะ
- ๑ หะชนียังกัมภักตร์ ไศกศัลย์
 ทุลแต่พระจอมมรรมี ผ่านเกล้า
 สรรพเคราะห์สิ่งอื่นอัน ไต่ไป เสมอเลย
 เปนที่รักสุดเศรวิ ไศกเพียงพั้งสมร ฑะ
- ๑ นอชาตอลซึ่งไท่ ประทาน ขำแถ
 หวังจักให้สำราญ ร่มห้อย
 บัดนี้เกิดบันฑาน เปนอนิจ จานา
 พุดบทันหมตร้อง ร่ำเพียงบรรไถย ฑะ
- ๑ ส่วนไท่ธิดาได้ สดับสาร
 ทราบตระหนักนึกประมาณ แม่นแท้
 ชรอยเมื่อยจะวายปราณ ปราศชีพ จริงนา
 จึ่งรีบมาบอกแม่ อื่นนั้นไปมี ฑะ

กาหลิมเจ้าราชการพลอยเศร้าโศกด้วยอาบ

๔๒๘

๑ ปราณี้ชั่วคักผู้ สวามิภักดิ์
เพราะว่าชนางรัก จึงให้
เป็นเมียคู่คิวกัก ให้คู่ เกษมนา
ไม่ทราบว่ารักไร พลิ้นเรวสุญ ား

๑ อาทรรณูทเวศด้วย อาบ
มุนาบทัณนตรีดู บได้
ชลไณยหล้าไห้พรู พรายพว้าง
สมเพชจิตรคิให้ นึกหน้าอนิจจัง ား

๑ ภายหลังกาหลิมอื่น โยษฐาน
ย้ายชาติข้าเลวทราม ชั่วช้า
เองทำกตัญธาม ใจๆ ไตนา
เขาจึงน้อยจิตรกล้า กัดกถันใจทาบ ား

๑ ไปหมายรักร่วมห้อง จริงจัง
ถึมคิวกักความหลัง ชึ่งน้อย
จงจิตรจกัไคร่หวัง ผั่งปลุก
จึงสละรักต้อง ยกให้อยู่กิน ား

- ๑ นารินมีรียอทั้ว ทั้งวัง ก็ดี
 เรอบไปรตใครดั่ง หนึ่งนี้
 หล่คุณไปคิคลัง เวชจิตร
 เจ้าจึงเกล็ดมาฉีว บั้นไปพลัน ား
- ๑ หะชั้นนี้กริ่มขี้ม ในใจ
 ภาบนอกโคกกาโดย โอตออัน
 ข้ำแต่พระจอมไทรบ ภพนารถ พระเฮย
 ทูลบทันเสวรสท่อน จิตรเอื้อนออกคำ ား
- ๑ ทรงธรรมธิเบศร์เฝ้า ภูวนา ยกเฮย
 พระไปรตเกล้าเมตทา ชุบเลี้ยง
 ข้ำบาทซึ่งชื้อฮา บุษะ ชื่นแฮ
 พระเดชพระคุณเพียง แผ่นฟ้าดินแดน ား
- ๑ ยังไปแทนทดได้ คอบสนอง หนึ่งเลย
 ฤาจะกลบลิ้มผอง ฉับได้
 ภาตริทิวาตรอง ทริยั้ง ทริเอย
 จิตรรภาภพระคุณไท่ ทุกครั้งหาบใจ ား

กาหลิบสังฆาตถ์ให้เอาของมาให้ขาย

๓๓๑

๐	หนึ่งใช้ตัวผู้	ภรรยา	ทำนา
	ประกอบด้วยปรีชา	คล่องคล้อย	
	เป็นที่รักร่วมอา	รมนร่วม	ชีพเฮย
	ไยจะคิดฆ่าสร้อย	สวาทิให้สัญญา	นมีทระ
๐	กรรมพลเป็นทั้งนี้	ทำไฉน	
	จำบาปเป็นจนใจ	เจ็บซ้ำ	
	ขอพระจุฑาทรใจ	ตราถ้อง	แท้โทษญ
	ยังแก้ทุกข์ปถัก	ทุกข์แท้ได้บคาย	ทระ

ร้าย

๐	ทรงฟังคล้ายเคลือบแคลง	เห็นเนตรแดงถึงชล
	ตเชือกกลหะชั้น	หนึ่งทรงธรรม์เคยสดับ
	หะชั้นกับภรรยา	แต่วิเวกกันแล้ว
	บคตาศแคล้วไปจาก	ต่างรักมากมุลฉนิท
	บมีผิดพ้องใจ	รักเคืองโคปรากฏ
	ก็เชื่อหมดทุกประการ	จึงบรรหารตระบัด
	ให้คลังจัตจำยอม	ป้องครบร้อยเช่นกัน

ผ้าเครือวัลย์ทองมาศ สำหรับสาคคฤมศพ
 จิตมาครบให้ อาบได้พระราชทาน
 แล้วอพมานถึงพลัน ผ้าสุพรรณนั้นให้
 ใต้คฤมศพกรรยา ยังกัญญาจงจ่าย
 ฝ่ายการฝังทั้งปวง สรงสการตามกิจ
 จงเร่งจิตจิตมจง คงยศตั้งนางใน
 ตามใจซึ่งรักกัน จงต่างศัลย์ไศกเศร้า
 ทำเร่งทำเทอญเจ้า จูงให้เทมใจ เจ้าเทอญ ား
 ๑ หมายถึงไปพิศาดพลั้ง เลียที่
 จิ้งหะชันเปรมปรี ไม่น้อย
 ภาวกรอ่อนอัญชลี แทบบาท
 ลาหลักดีลาคล้อย สู้เหี่ยวเรื้อนตน ား
 ๑ จรดกลีบด้วยนิ้ว เกศา
 ยอหัตถ์เปิดทวาร ย่างเข้า
 เมียนอนอยู่นานรดา ใจเหนื่อย นึกนา
 พอตระหนักก็เท่า เหยียบล้างพื้นสเทือน ား

อ่านสันทรวปให้กรรธา

๒๓๓

- ๑ คอยเตือนจักเน้นซ้ำ นานนัก
 เสวญยังอยากประจักษ์ จิตรแท้
 วังไปรับผัวรัก ร้องไต่ ทมเยย
 ชนระดมอญาแพ้ บอกรู้เร็วพลัน ฆะ
 ๑ หะรันสันทรวปให้ กรรธา
 ติดตระหลกเงรจา หยอกเข้า
 เมียยังอยู่กับตา คนประจักษ์
 แทะว่าทราบสุดเค้า ขนาดเศร้า ไศกเปน ฆะ
 ๑ เหนดถาตฤไม่จำ จงวิจารณ์
 ยับเคยสัการ ว่าต้อง
 เหนจริงทุกสิ่งปาน ตั้งฝึก ผนแฮ
 ไนโลกยังมีแต่น้อง กับว่าสองคน ฆะ

โคลง ๒

- ๑ ยกยอตนบ้องบื้อ ชิกชิกหริกหริกหรือ
 หยอกเข้ากันพลง ฆะ

- ๑ กางกรกอดนึมน้อง เจ้าจูงอย่าเพ้อพร้อ
แพร่ให้โด่งดัง ๖
- ๑ พังไปอีกหน่อยได้ กาลิบแสนางไท้
จักแย่งคำกัน ๖
- ๑ ทางองค์คันเคื่องหื้อ คงจะลืบลักมือ
หนึ่งให้แน่นนอน ๖
- ๑ คงภูธรสนุกนี้แท้ อ้อมเหยี่แล้
โปรกถ้ำสรวลเศ ๖

โคลง ๓

- ๑ บางทีทะเลบุญ มาอุทหนุนสั่งให้
ถากจะมีอีกได้ ถ่มข้างวางวัด ๖
- ๑ เพราะทรงธรรมมีชี ทรงปรานีอยู่ทั่ว
ทั้งที่เราทำมิจบ ท่านได้สนุกนี้สนาน นึกแล ๖

ร่าย

- ๑ ปฤษาการเสราพถัน ชวนกันนั่งนึ่งคอย
ชรอยใครจะมา สอบกิจจาแม่นหมื่น

ชนนนั้นนฤบาท	การดำคณดั่งเสวจ
อิครุ่เสกจโดยพลัน	จะครรวไธชาวัก
ยังทำหนักไซบีเท	มเหสีสายสมร
เพื่อบังอรทราบเหตุ	จะทุกซ์โทษศวิตก
เวาร้อนนอกรำคาญ	จึงบรรหารไหย้
การอันซึ่งค้างเกิน	พรงนี้เทอญจึงประกอบ
กาชชอบท่นควรรถับ	เสนีรับบัญชา
บังคมถาครรวไธ	ส่วนจอมไธอิบตี
เสกจจรดีจากอาศน์	เมศรามาภย์โดยเสกจ
เสวจสู่ห้องฝ่ายใน	อิจิงไซถึงหนาท
ประภาษชนเมศเรอ	พระนางเธอจะไศก
คัมยวิโยคจำจาก	ข้ารักพราภตายไป
ใจกูไคร่เยยมเยยน	ไศกก็ถย์เจียนค่อยคถาย
พิปรายแล้วดีถา	เมศเรอมาเบื้องหลัง
บัดตถยังเรือนนาง	เยยมโดยทางทวารห้อง
เหนพระน้องสสุตย์อาศน์	ไศยาศน์แสนไศก

ขณานองเนตรซ้ำ เหนมเหย้าซ้ำ
โศกเศร้าทับทวี ชื่นนา ะ

โคลง ๔

๑ ภูมิค่อยย่างเหยื้อง ครวไถ
 เอียงแอบองค์อรไทย แก่ไถ
 เอื้อนอรรทวิศปราชัย โดยอ่อน หวานนา
 พิทักษ์ฤไทยไว้ คบค้ำบงควาญ ะ
๑ จงวิจารณ์ถ้อย คำ เตือนนา
 ไปเพราะต้องกับหู แต่แก้
 ให้กลับสเนบ ชู เมื่อคิด เหนเฮ
 จักรงับทุกข์แม่ โศกเศร้าพลันหาย ะ
๑ ร่างกายพระเจ้าโปรต เปนมา
 ประสิทธิ์ดวงวิญญาณ อยู่ด้วย
 ยามใดพระปราดนา ให้กลับ
 จำจากพรากันม้วย สู้ฟ้าเมืองบน ะ

๑ กังวลวิตกด้วย	นอชา	ทอลเฮย
เป็นที่สับสนททยา	แม่นั้น	
เพราะดีทุกอย่างหา	เปรียบยาก	นักแฮ
ยามเมื่ออยู่เลี้ยงครัน	มอดแล้วกำสรวญ	ชะ
๑ พอควรเขาซึ่งได้	สวามิภักดิ์	
ปรากฏเห็นความรัก	แห่งเจ้า	
โคกไปไซ้เขาจัก	คั้นชีพ	เป็นนา
อย่าแม่อย่ายิ่งเศร้า	ต่างเทอญดวงสมร	ชะ
๑ บังอรรักชีฟไว้	จักดี	กว่านา
ชีพนุชดูหนึ่งชี	จิตรชั่ว	
เจ้าทุกขยิ่งทับทวี	ทุกชีฟ	
ชนม์ชีพจักยืนชั่ว	เหตุนี้องนางเตียว	ชะ
๑ ฟังได้บทราบซึ่งสุก	อารมณ์	
น้อมเกษกราบบังคม	ขอบเกล้า	
คำปดอบพระอุดม	ทุกทิพย์	ธรรมา
มาไสรศตรงใจเศร้า	ต่างสิ้นภวิตหวัง	ชะ

๑ แต้ยังฟังแผนเก่า เหลือคน
 ไปพระสวัสดิปรวนแปร ตั้งนั้น
 พระแกลังกล่าวคำเส ไสเกลื่อน กล้วยา
 ฤาว่าเปนคำหมิ่น แม่นแล้วฉันใด ะ
 ๑ คือใครตายแน่ฉัน ยังงน
 อัดักขักยังยด อยู่แท้
 โรคโภยบมีด ใดแก่ เขา
 ฌักกถันชีพนัด ถ่วงได้ทั้งวัน ะ
 ๑ ทรงธรรมมีฟังถ้อยท่าน ยัมธรรณ อยู่
 กวักหัดเมศเรชาน ช่วยพร้อง
 สุปั้งซึ่งสำนวน นางกระษัตริย์ กล่าวเฮย
 ทราบกิจมิตฤาต้อง ถองแท้ในเนน ะ
 ๑ นิไสยหญิงท่านว่าไว้ คำมี อยู่
 ฟังนั้นนาคี มักพลั้ง
 สิทชอปไปควรรี ชาติโทษ เขา
 ต้องบพจางตยัง ยกให้ไปประมาณ ะ

๑ การนี้เจ้ารัชต์ เสด็จสวรรคต
 ยถแลยกับกรรณ เช่นข้า
 จริ่งเทจะควรป็น เป็นม่าย ไหนเฮย
 กุ๊กซี่เงงถ้ำ ถ้องให้เออพัง ฆะ
 ๑ จงยังความไศกเศรำ แสนคัลย์ เลื่อมเทอญ
 ตัวอบุหะรัน บม้วย
 เขาคชสหายวัน น้อยๆ คีนา
 ไศกก็ไศกแต่ตัว บ่าวเจ้าทวยจริง ฆะ
 ๑ พยานอิงเป็นหลักหมั้น สักขา ยถเฮย
 ตัวหะรันยังมา เมื่อกี้
 พุดพลงรำไศกา ครวนครำ
 บอกว่าเมียบทายดี ถ่วงแล้วจักฝัง ฆะ
 ๑ พี่งให้มาปัก ฟืนสุวรรณ
 ผืนหนึ่งคฤมศพนัน ซึ่งม้วย
 กับทองดีม้วยบวร จบครบ ถ้วนแฮ
 นายเมศเรอรู้ตัว หมดสันสนกัน ฆะ

๑ จอมขวัญพึงถ้อยพระ ภูบติ
 สมองอรรณพระสวามี คอบแก่น
 ไฉนพระจึงพาที่ เทียมเด่น ฌนั้นนา
 ยามเมื่อทุกขร้อนแค้น คุชแล้วทามพระไทย ား
 ๑ อันใจชั่วร้อน ไซกศัลย์
 เพราะอบุหะขึ้น คอกไท
 อ้าวทซึ่งเปนกรร ยายู่ คินา
 ชอบแต่พระจักให้ ช่วยข้าจึงควร ား
 ๑ กาหลิบสรวดทอบเจ้า ข่าสง ไสยเคย
 ไปหยอกคอกโฉมยง อย่างนั้น
 เมียมันมอดมันคง เปนแน่
 ฌวอยู่ยังขึ้นหมัน แหม่นแล้วอย่าแคลง ား
 ๑ พังแสงคงแห่งเหี่ยวข้า ขึ้นคำ อยู่ภา
 น้อยจิตรคติใครทำ สรทให้
 ข้าแต่พระทรงธรรม สดับก่อน พระเคย
 ขอรบราบทูลทำนไท อีกครั้งไปคตอ ား

- ๑ ผู้ตายเป็นแน่แท้ หะชั้น
 อัดดีตผู้ไม่ยั้ง แถหม้าย
 มาบอกทุกสิ่งอัน จึ่งทราบ ความนา
 พังจะจากเรือนฝ้าย เมื่อกี้ไปนาน ะ
 ๑ พยานขึ้นพวกัน กำเนิด
 ทั้งหมดมีมูลกัน ำให้
 ไม่เชื่อสอบถามพลัน ทราบเสวย
 จริงบจริงจักได้ ถ้องแท้ทุกสถาน ะ
 ๑ หนึ่งกาญจนครบร้อย จำนวน
 ศฤมศพผ้าทองควร ำให้
 คอยองค์อดีตวร เสด็จฝ้าย ในนา
 จักเยี่ยมพระบาทไท้ ข้างถ้อยทุกถาม ะ
 ๑ พังความกาหลิบข้า สรวลสันต์ สนั่นเฮ
 ขึ้นพูดคือคังตัน อยู่ได้
 เรียบตอกใช้หะชั้น ตายแน่ นางเขย
 พุณนักมีกหมันได้ คอถ้อยถนตาม ะ

๑ เป็นความจริงต้องแท้ พระเอย

ข้าบเศกสรรณลย หลอกกล้อ

เมื่อยยับคายเกลย เป็นแน่ แล้งนา

คือหะรันถ่น้อย แน่แล้วเป็นผี ฆะ

ร่าย

๑ เป็นอันนี้ถวักถาม พธามาโพรงพลุ่งรุ่งโรจน์

ในบนาโชติเตงฉาท พระบาทชิตเคื่องนัก

เคลื่อนองค์พักเหนื่ออาศน์ ห่างจากนาฏมเหสี

มีบัณฑูรให้หา เมตเรอมาสังขัต

เองจรวทรีบไป ดูคือไครทกยแน่

แต่ถ่วนภูริ์ตระหนัก ประจักษ์ว่าเมื่อยคาย

พุดจุ่นฉายเปล้าเปล้า เถียงกันเล่าบ่วยการ

วานเองไปเรวมา เมตเรอถาวรไถ

เรวรีบไปบขำ เกรงทำนจักคอยถ้ำ

เนิ่นนั้นฤาตม ควณลย ฆะ

โคลง ๒

๑ ถิ่นบรมนารถไ้ กับมเหสีไ้

ซุนช้องเคื่องกัน

ฯะ

๑ กาหฺลิบฉัณภักทรพร้อง คอยศดับเพอญน้อง

แน้ง้างผู้ใด

ฯะ

๑ นางทอปปะบ้ำ ข้าเชื่อในขณทรข้า

แม่นแท้ผัวทวย

ฯะ

๑ กาหฺลิบหมายมั่นแท้ ข้าว่าเมียมั่นแท้

บ่ได้แคลงคดาง

ฯะ

โคลง ๔

๑ ครูปางจะได้ทราบ เสรจสรรพ

มาเถิดมาพนั้น

จะให้

อันใดเนื้อแพ้กัณ

เป้นแน่

ท่าจูงคงคำไ้

ก่อนหน้าเขามา ฯะ

- ๑ พระยาพระทราบล้น ลังโต มีเย
 ราชันนั้นไหน ก็ได้
 ราชันพระประไลย ยลยัง ยินนา
 ตามแต่พระไทยไท่ ค่อยน้อยทำตาม ฆะ
- ๑ เหน้ความเป็นแม่นแล้ว ตามใจ เทอญนา
 ราชันนั้นไหน ไหมแท้
 แม้นเป็นพระชนไป ทั้งว่า
 ขอมยกอุทธานแล้ว แดกให้สิ้นพนัน ฆะ
- ๑ ผิดนั้นเป็นบ่าวเจ้า จะเอา
 ห้องกอบจิตรกรรมเฉลา อดุนั้น
 เป็นสิ้นพนันเรา คงคู่ ควรรนา
 เป็นตกลงกันหมั้น แม่นแล้วอย่ามลาย ฆะ
- ๑ ทั้งหลายทุกสิ่งสิ้น สรรพมี ไตเฮย
 ไปยังอย่างงามดี เทียบไท่
 ขอมถวายทุกสิ่งศรี ตำรศ
 แม้นว่าพ่ายพนันให้ ธิบดินสุกสกนธ์ ฆะ

ร่าย

๑ ในภูคทลธิบตี	กับเทวีไซบีเต
ท่งถ่ายเททอศทรวัย	นับเป็นสินพจน์
ทรวัดเถียงกันบนิชยุต	จนเสร็จสุตถัญญา
ฝ่ายอาบพระขัน	กับภรรยาอยู่ห้อง
ตั้งภักตรจ้องทวยล	ตามช่องบนมุกกัน
หมื่นจิตรว่าจักมา	ดูกายยลตระหนัถ
พอธบภักตรเมศเรอ	เรอรีบเผยอผาตแล่น
ชวนเมียแฟนผ่ายไป	สู่ห้องในเคียนเมีย
จงอย่าเสียเวลา	ฝ่ายภรรยาลงนอน
กลางห้องตอนหัวหัน	ทำตุกกันเยี่ยงก่อน
หยาบเขาท่อนพัตรา	ซึ่งกาหลิบประทาน
คณุมิตปานตั้งศพ	ครบตำเราบมินาน
เผยผายทวารว่างไว้	หะชั้นไล่ไล่ร้างไศกา
ถือพัตราขับภักตร	คร่ำครวญรักภรรยา
ริมสรวาเสรวจแล้ว	พอเมศเรอแคล้ว

คฤาษีเข้ามาพณ

ฯะ

โคลง ๓

- ๐ ทั้งท้าวภรณต์ยภค หาเหตุอันทำนไ้
จริงบจริงจะให้ แน่แท้ไม่ตา ฯะ
- ๐ เหลือบที่ศนายฉวี ผ้ำคลุมที่เรียบร้อย
จะเสร็จสิ้นความน้อย ที่คุ้มเฉียงกัน ฯะ
- ๐ ที่ใจกรันสมหมาย บดล้นกลายเกลื่อนไ้
สมดังคำทำนไ้ ถิ่นวันทุกประการ ฯะ
- ๐ จักคั่นฐานหมื่นนัก คุ้งประจักษ์อีกน้อย
จึงค่อยกลับคืนค้อย สู่ไ้ให้ทุกความท่นนา ฯะ

โคลง ๔

- ๐ ยूरยาครทามระเข้า ประศ
จึงหะชั้นเหลียวดู สบหน้า
พณมายกมือชู คำนับ
บุบจรทหัตถ์ถัก อ่อนน้อมยินดี ฯะ

๑ ไศกัณฑางกล่าวถ้อย ทักทาย
 ข้าคิทรอบคุณนาย ยิ่งถ้ำ
 มาเยี่ยมมกริยาบ วาญชีพ
 เต็มก็อุปถัมภ์ข้า บัดนี้ทวี่คุณ ား
 ๑ พังหนนเมศรต้อง หฤไทย นักนา
 จึ่งค่อยย่องเยื้องไป เป็ดฉ่ำ
 ยถภักทรจักเป็นใคร นอนแน
 พอพบประสพหน้า นี้น้ำนางเมียบ ား
 ๑ บัดเลียบพิศจำ เนื่อนน่าน
 เหนแต่มาตถ์นิฐาน เทียงแท้
 ออกปากว่าสงสาร อัวตัก พี่เอบ
 ชาญล้นนักแล ถ่วงถ้เรวพลัน ား

ร่าย

๑ แล้วยณภักทรมาหา เรียกชาบูพระชั้น
 เถาเหตุอันร่นวาย เกียงเรื่องทกขบตก
 ขกมากถ่าทั้งมวญ ป็นบติศวรกระษัตริย์

กับพระรัตนนารี	ถ้อยที่ท่างเถียงกัน
พระนางผืนเหนแผก	แปลกไปว่าเจ้ามรณ
ส่วนนคติศรกาหธิบ	ยกหยิบเหตุเล่าแกล้ง
ชี้แจงเหคนานา	ว่านอชาติอศททย
นางโฉมฉายไปเชื้อ	เพื่อเข้าใจผิดฝัน
ถั่งเถียงกันบจบ	จึงปรารภให้เรา
มาเข่าว่าให้แน่	แต่เรามาหนักใน
แม่นักดับไปกราบทูต	ทามมูตซึ่งทนเหน
คงกลับแปรประจบ	ทบเข้าทางทรงธรรม
อันหญิงนัยกนก	จักได้เชื่ออันใด
มักเหนไปผิดผิด	ไปคั่นคิดผิดชอบ
เราจะประกอบบงศ์	อันทราภผิจงรอ
พอเราไปทูตแกล้ง	ไปแวงเชื้อชาติ
จึงค่อยรับรับไป	ผั่งเมื่อใดก็ได้
ถ้าเราได้จะมา	ส่งสวัสดิการ
จะช่วยบานกำสรวท	จักหม่อมหมอกแท้ศพ

อาบุนเมศรวรสถิตแล้วปลุกภรรยาให้ตื่น ๒๔๑

ให้ครบถ้วนทุกประการ บิให้นานเนิ่นช้า

สูงอยู่ขยออยู่เก่า ค่อยเท่าคืบหลัง ก่อนนา ๖๖

โคลง ๒

๑ หะชั้นพังดังชั้น รับขุบดเหมาะหมื่น
หมดสิ้นทุกประการ ๖๗

๑ ครั้นดังสารเสวแล้ว จึ่งเมศเรอแคล้ว
คดาศเท่าคืบมา ๖๘

๑ อาบุนแก่ใกล้ จนตราปไกลจึ่งได้
กลับเข้าในเรือน ๖๙

๑ เตือนเมียบั้นเกิดเจ้า ทายนักจกเคยเข้า
หีบแล้วลงดิน จริณา ๗๐

โคลง ๔

๑ เมียบินคำบอกแล้ว ลุกมา เรวนา
ต่างขึ้นชมปริศนา พุดจ้อ
เราท่อนี่ท้าว เล่นอย่าง ไหมเย
เหนจะไม่ถื่นข้อ คิตไวจังดี ๗๑

๐ เทวีจักขุขันธ์ เคืองคำ
 อันเมศเรอนำ บอกแจ้ง
 เพราะเหน็บเนตรดำ คัญนั้น อยู่มา
 จจริงจะกลับเปนเกล้ง ปกไปเสียคน ะ
 ๐ คอบยลตูก่อนเจ้า ออย่าผิดอ ใจเคย
 ถักครุพอมเมศเรอ กลับแล้ว
 นางท้าวจักแคงเธอ คงสอ ส่วนนา
 แม้ว่าผู้ใดแห้ว จักแก้ังพณ ะ

ร่าย

๐ เสรจากันไปพตาง นั้งแถทางทั้งสอง
 มองช่องฝาบมิวาย จึ่งฝ่ายนายเมศเรอ
 คิดคำเธอสั่งใช้ เคนบไ้รือรือ
 พอมมาถึงทวเรศ เหลือบเนตรดูบุบาท
 ทำอาการแยมั้ม บั้มจะออกไปได้
 คำนับไ้ดูบเกล้า บอกเงื่อนเค้งข้างที่
 ทาหลิมมีปัญญา กรรไกรมาบักดล

ย้ายทาสคนชั่วช้า	มึงมีหน้าหัวเราะ
จะเข้เย้ยผู้ใด	กรรๆในจิ้งหิว
ตัวกูให้ไป	ว่ากระไรไม่ว่า
ผาออกมาให้กระจำง	สว่างวาไครมอกได้
ผัวกูเมียบอกให้	แน่นักใจกู หนอยภา ฑะ

โคลง ๔

๐ อามุอยู่ณห้อง	เหนือบาย	พระเอย
อวดคตอกนางทาบ	แน่นแท้	
ทุกข์ไศกหะชั้นคตาย	กว่าเมื่อ	ก่อนแฮ
ศพออยู่ห้องแล้	บได้ไปฝัง	ฑะ
๐ ฟังทูลบเดรจถื่น	เรื่องราว	
กาหลิบตำรวถฉาว	ฉักก้อง	
โศกเหมาะสมเคราะห์คราว	ดียิ่ง	คี่นา
สมซึ่งสัญญาพร้อง	พร่ำไฉ่ไคมประทุ	ฑะ

- ๑ เมื่อก็อยู่กับเจ้า ไชยก็ เคยเยย
 พนันแลกสวนมาถึ กับห้อง
 เทียนธำมาถึ เปนสิทธิ์ เราเย
 นำเหนจจกให้ห้อง จิตรเจ้าตั้งประสงค์ ะ
- ๑ ควรงความชอบได้ นำความ คีเย
 มาบอกเมื่อคราวยาม อยากรู้
 เล่าจกตลอดตาม เหนแน มานา
 จงแจ่มกระจ่างผู้ ไหว่มัวมาเสนอ ะ
- ๑ เมศเรอเหตุเหตุเห็น ทุกประการ
 กาทธิบพึงตำราญ ว่าพร้อง
 ญชอบทุกกิจปาน เองประกอบ นิกเย
 จงคณึ่งเทอญนึ่ง ตั้งนี้เยยเณ ะ
- ๑ คงไสยอยู่อีกบ้าง ประการ ไตฤ
 ชัวตักขึ้นชนมาน ฤมัย
 ะชนวอควายปราณ ฤอยู่ ที่ฤ
 ช้อพนันกันด้วย จักแพ้ฤยัง ะ

๑ พังค้ำจะเชื่อน้อย ฤา
 นอบน้อมทูลกระษัตริย์ ร่มเกล้า
 พระหม้ายว่าวาทิ ทายกล่าว จริงๆ
 ข้าไปเชื่อเท่าไร พุทพริ้งเดมอดมาย ะ
 ๑ ถืมกายพุทแต่เพื่อ พวยไป
 เกียงเนตรเกียงกรรณใคร เชื่อได้
 ไซ้ผลอดสติไหน จักเถอะ ถืมๆ
 เหนอยู่กับทาให้ ยักเขื่องอย่างไร ะ
 ๑ ไซ้ใครอัวตักแล้ว มาหา
 บอกว่าผัวมรณา แน่แท้
 งามได้ได้เถียงสา รพิตพุท กั้นแฮ
 หลัดหลัดชัตโสตแม่ ว่าม้วยมาไหน ะ
 ๑ อรไทยอิราชเจ้า สดับบรมก ก่อนนา
 ขอถวายความสัตย์ ท่อให้
 แม้นข้าพุทเพลงผลัด คำเปดี่ยน แปลงๆ
 ขอพระเปนใหญ่ได้ ทราบด้วยเปนพยาน ะ

๑ อยำนานตาจากท้าว ทั้งสอง องค์นา
 ข้าบาทรักเหลือปอง เด็ดแล้ว
 พระครอบพระปกครอง ข้าบาท
 เป็นสุขทุกวันแล้ว ผ่องเพี้ยงเดือนเพ็ญ ား

๑ ข้าเหนืบนั่น นอชา คอลเฮย
 ม้วยมอศทอศรวิรา ห่อไว้
 ยิงอยู่แต่ฉายา บุษะ ชันแฮ
 ข้าบแก่งใส่ไคล้ ตั้งนี้ความจริง ား

๑ สุธิงกำเร็บอ้าย คอแหลด เอกเฮย
 อ้ายทาชชาติฉันแปร โลกย์ชั่ว
 เคื่องขัตตรัสกร้าวแหว หวาดหวั่น
 ภูจะย่นมิ่งช้า สอบให้หนโงง ား

โคลง ๒

๑ เรียกโมงยาม่ายแล้ว ใครอยู่นั้นเร่งแท้
 สู้ข้าเวรพถัน ား

- ๑ พึงล้าศัญไกรธกรวิ เรารับมาเป็นริ้ว
 เกือบร้อยรวมคน ๖๖
- ๑ บอกบัตถดอย่าช้า เอาแต่ที่จริงช้า
 อ่อนเจ้าไหนไหน ๖๖
- ๑ คือใครมาสู่ช้า ก่อนเสด็จเจ้าหล้า
 กถาวรน้อยแต่จริง เทอญนา ๖๖

โคลง ๔

- ๑ ผูกหญิงพึงตรัสถ้อย คำถาม
 ทางทางกราบทูลความ ต่อต้อง
- ฉันทักอนุชคราม สวาคีสุ ทานนา
 คนอื่นบ่ได้พ้อง เนตรซ้ำลักคน ๖๖

โคลง ๒

- ๑ บัตถดทรวิธเรียมให้ ชาวพระคตังมาใกล้
 ทานแล้วจึงถาม ๖๖
- ๑ จงบอกความถ้อยแท้ กุตั้งอันใดแท้
 หยิบให้न्छา ทอดนา ๖๖

โคลง ๔

๑ มีบัญชาให้หิบบกัณ
 ตรวจจลรรพนัยไครตรา ครอบรั้อย
 กับผ้าดอกกตะดา ทวงมาศ
 เขารับกลับคืนคล้อย คฤกษ์ห้องเรือนเขา ว่าจะ

โคลง ๒

๑ นางเขว้พังกะขึ้น งามเมศเรือนั้น
 ขาติข้ายจรรไร ว่าจะ
 ๑ จักว่าไฉนทั้งนี้ เองก็ยินดี
 เสวยสิ้นทุกคำ ว่าจะ

โคลง ๔

๑ อันถ้ำโถกนั้น มิ่งหมาย ที่ฤา
 ญบเชื้อประกาศ เท่าก้อย
 ขาวกลิ้งและทั้งหลาย เขามาก นึกนา
 มิ่งจะมาพุกจ้อย เชื่อเจ้าฉันใด ว่าจะ

ร่าย

๑ เปนจนาใจจำอก	ไปนั่งตไปใคร
ครั้นจะสวนคำตอบ	เหมือนยิ่งกอบโกยได้
ไต่ขึ้นทุกครั่งคราว	ยาวไปไปขอบที่
ซ้ำอึ่งมีเถียงเจ้า	เดี่ยเจื่อนเกล้าแบบรบอบ
บชอบแก้ทนญ	คูมิบังควรนัก
การทรงศักดิ์ซึ่งใจ	กูก็ไต่ประอบ
ทุกรบอบทูลชี้แจง	เธอกลับแคลงเคลือบเหิน
เปนว่าเรากลับกลอก	บอกความจริงบเชื้อ
เพื่อเปนวาสนาเรา	เนาถึงไปซ้ำซ้ำ
ถ้าเธอหายกุ่มจิตร	คงจะคิดเหินตาม
ความกบอบคำตรง	เราจำนงนึกชอบ
นั่งไปตอบวจา	กัมหน้าทาสถ
กำหนดแน่คำคัญ	ว่าหะชนไปทาบ
อวิคิตวาชวิตร	เปนแน่จิตรไปแคลง
แต่จักแสดงไปไต่	จ้างคอดปากไว้

เหตุด้วยกระตัญญู

อับนุ

ฯ

โคลง ๔

๑ ภูธรพึ่งแต่ต้น	จนปลาย
สองฝ่ายต่างบรรยาย	เรื่องพร้อม
ยังยืนอยู่บกลาย	บเคถือบ แคลงเลย
เหนเมศเรอกล่าวค้อง	ถูกแท้ทุกคำ ฯ
๑ แม่นยำอย่างนั้นแน่	นอนนิก
ไซบีเคนงลักษณะ	กลีบกริ้ว
ท่นหัวอยู่คักคัก	ชันจิต จริงนา
ให้ภักตรณภักตรพลัว	บอกไปไมศเรอ ฯ
๑ แน่เธอขอพูดบ้าง	ลึกคำ หนึ่งนา
ถึงเกิดคุณแม่นำ	มากแล้ว
การที่ธกถ่าดำ	เหนียกแน่ ไฉนนา
ไปพบพยานแล้ว	ผ่องให้เหนศวร ฯ

นางโซบีเถวเมศเรอแกลังทุกความไม่จริง ๒๕๑

๑ ถิ่นนอนเมศรมัน คงนัก
เขาย่อมยินยลประจักษ์ เนตรด้วย
วาที่แนแหล่งหลัก ปลายและ คั่นนา
ย็นว่าเมื่อยคอกม้วย ไซ้เจ้าอาบุญ ฑะ

๑ พังคุดำเจ้ากล่าว ยืนยัน
ง่อนแง่นไปล้ำคัญ เชื้อได้
ยั้งขึ้นจะคือคั่น ไปฝ้าย เตียนนา
ส่งแต่เสียงใจใจ จักสู้ความทรง ฑะ

๑ ทรงธรรม์อิราชเจ้า จงโปรด ชำร
พูดทั้งยกหยิบโทษ ท่านไท้
จงทอดพิโรธ ชำก่อน พระเอย
ชำนั้นหมายจิตรไว้ ว่าแกลังทำกัน ฑะ

๑ ทรงธรรม์สร้างตั้งให้ เมศเรอ
นำข่าวไปจริงเสนอ แนะนำ
ไซ้ทำแต่อำเภอ ใจกล่าว เองนา
เพราะจะให้ชำได้ เตือตร้อนอัปรมาน ฑะ

๑ ภูบาลจึงไปรตเกล้า ทามใจ ชำระ
 ให้ต่างคนช้ำไป อีกมือ
 จริงเทจจักเป็นไฉน จักประจักษ์ จริงนา
 แม้นมันไปเห็นคือ ดอกช้ำคงตาม ว่าจะ

ร้าย

๑ ครั้นฟังความพระบาท ตรัสอนุญาตโดยใจ
 ตามแต่ในหฤทยา นางให้หาพระนม
 ผู้สนิทสนมเนิ่นนาน แต่เติมกาลยังเยาว์
 ผมพ่วงเสาะแสวงหา ขนคิ้วขาวพ้นหัก
 จักชูที่มีแรง เติบเหิมแข่งปรีเปรา
 เท้ากับสาวสคราน นางบรรพการตระบัด
 แม่จางวิตรีบจรัส ไปพลันพลันไปดู
 เรือนอาบู่ทะนัณ ฤาจะฝันพุดให้ชัด
 เรือนยั่วตุกตินั่นเอง แต่เพรงเป็นเรือนฉั่ว
 ตัวตายตกนอชา พิจารณาเงณัต
 ความซึ่งชิตขวางกัน กับทรงธรรมบัดนี้

มเหสีให้พระนมไปตว่าใครจะตายแน่ ๒๖๑

ชี้ให้เหินผิตชอบ ที่จักชอบคุณนั้ก
สิ่งของรักจะให้ บได้คิดราคะ
รีบกลับมาเรวพลัน อย่าให้ทันนั่งถ้ำ
ไปเร่งไปอย่าช้า รีบร้อนเรวพลัน เทอญนา ฑะ

โคลง ๔

๐ ตั้งสรรพทุกสิ่งแล้ว พระนม
น้อมเกษกราบบังคม เคี่ยมไหว้
เปรมปรีไปรุ่งอารมณ์ ตาจาก ทำนนา
เดินทวนไต่โดยทวนไต้ จักชำฏาควร ฑะ

ร่าย

๐ ถ้วนอาบุญหะชั้น ผันรักตรึงของงา
เหินหญิงชราจรด ขดรักถร้แน่นพระนม
สมทั้งจิตระคิดไว้ ชรอยยอให้มาดู
กุทกยแน่นฤาไฉน เขาเข้าใจเป็นจัด
เร่งรัดเรียกภรรยา รีบเรวมาทันที่
ทำงที่อื่กเดื้อ ข้อยจะเมื่อนอนตาย

สรวุ่นวายทุกก่อน ถึงเสด็จอ่อนเอนกาย
 เมื่อยชักชายผ้าทอง ของมเหสีประทาน
 คตุมกายปานคราวก่อน ผ่อนผ้าโพกปกหน้า
 ทำปได้เนิ่นช้า เสด็จแล้วคิบัติ แถนา ภาะ

โคลง ๒

๐ นิ่งไคก็ถ้อย บ่นเร่งบ่นค้อยค้อย
 คล่าวน้ำตานอง ภาะ
 ๐ สONGกร[✓]นอนอกช้า เจบตั้งผีหวัชว้า
 คิต^๕ตั้งกลางใจ ภาะ
 ๐ ไปที่นั่นเรตวนม้วย จงฆ่าช้าไปด้วย
 จักได้พบกัน อีกแล ภาะ
 ๐ หนีไปสรวรรคแต่ผู้ เตียวบบอกให้รู้
 หลักรื่นตนหนี ชำนา ภาะ
 ๐ ยินดีไต่ค่านม้าย ทั้งอยู่ผู้เดียวหม้าย
 มีตกลูกกลัดเต ภาะ

นางฉวักเสวร้างทำรังให้พรรณาไปต่าง ๆ ๒๖๓

๑ แปรบเหนงักคร้เจ้า จักอยู่จักยิงเคร้า
โคกต้อยทายดี กว่าแล ะ

โคลง ๔

๑ โคกกำสรตให้ โหยหา
บินเยือกเย็นวิญญา ยิงถ้ำ
ใครพั้งบสงกา กลกระเหต นั้นเคย
พลอยโคกสงสารซ้ำ สอื่นนอกกรม ะ
๑ พระนมสตีบ้ำ หวนสมร
นั่งแนบนอชาตอด ปลอบเปลื้อง
อ้าแม่อย่าอาวรณ์ ทรวงโคก นึกเคย
ในโลกข่ม้วยแปนเปื่อง น้าแล้วธรรมเนียม ะ
๑ เหลือเกรียมกรมอกแท้แม่คุณ ฤกเฮย
ตกท่าแล้วสถุล ชั่วซ้ำ
ดูจก่อกึงกุนท์ กลางอก
เพราะพราจาก ผัวซ้ำ ดูจก่อกึงกุนท์ ะ

๑ บังอรอรกเรศร์เจ้า เจิมเคียร เราแฮ
 ปองจะให้สัจจิต์เสถียร คำเข้า
 ฤกษากลับมาเมียบ ชีวาต มานา
 จำพรากจากบาทเจ้า เพราะไร้วัดัญ ฑะ

๑ หะชนันเสมอชีพไอ้ อนิจจา
 ไชยัคเคื่องทฤทยา จึ่งม้วย
 อุตว์ตระวังศา รพิกไ้ ประมาทเลย
 ขอบตั้งไคโดยท่วย บิไคชัยใจ ฑะ

๑ เปนไฉนจึงทวนทั้ง นื่องไป พ้ออา
 ไกรอบบอเหตุไฉน ทราบบ้าง

ถึงไกรทอไคไค ควรทำ ว่าแฮ
 ฤจรวรทังร้าง เริศให้ศรวญหา ฑะ

๑ เวลามานับคั่น ก่อเขญ
 น้ำเนทรตกอกเขน เขือกไ้
 บมีที่นอนเปน ศุขท้อ ไปเลย
 พถางสออีกสออื่นให้ เกลือกกลังกลางเรือน ฑะ

พระนมเล่าความซึ่งเมศเวธไปทูลให้นางอัมมพัตย์ ๒๖๕

๑ พระนมเบือนหน้าเซต น้ำตา
ถึงเวธจิตรอนิจจา ลูกน้อย
แม่อุทิศชีวิตเคืองสา หัสยิ่ง นึกแฮ
ชาวทมิฬมารษาถ้อย กัดบักถึงกลายความ ား
๑ หน้าความภายนอกน้ำ ใจทมิฬ ทักหนา
โกหกพกลมทำ ชุ่มฉ่ำ
คิดมาน่าแค้นคำ นึกถั่ว
โทษจะหนักนักถั่ว ถดไถ่ ฉันท ား
๑ คือใครทำเหตุให้ นฤบาท
เคืองชดกับนางควาญ เช่นเช่น
โดยฤทธิ์ต่อแหล่ปาน ถิ่นจะกวาด สองแฮ
ขอบแต่ทัตหวั่นสิ้น เลียบให้กากิน ား
๑ ไปยืนจกเถาให้ จงพั่ง
มันแค้นกราบทุลตัง กระนี้
ว่านายหะวันยัง อยู่ตอก
เจ้าแกลวยชีพัว รั้งอ้ายออกทรง ား

- ๑ ขุนยงสั่งสื่อให้ ทรงธรรม
กับพระนางทะเลาะกัน ก็กักขัง
คืออ้ายเมศเรอมนั้น โทกหก
จึงแม่จามาห้อง สืบให้ชัดแจ้ง ๗๖
๑ กรรมเวรใดจึงได้ เป็นปาน ฉนี้รา
เขาพูดไปมีสาร สดแท้
ซ้ำทุกข์ยิ่งประมาณ มีแต่ ไศกนา
เพราะคิดถึงผัวแม่ มอชได้ตามตาย ๗๗

โคลง ๒

- ๑ พลงทอตกกยเกลือกกลิ้ง ผัวจกมละทิ้ง
ถูกไว้เือก ๗๘
๑ ใครจักบารอได้ ให้ถูกตัดหัวให้
บได้เสียตาย เกลยนา ๗๙
๑ บเหือกทหายลห้อย พลงรำนน้ำเนตรน้อย
หยากเปื้อนแก้มคาง ครำนนา ๘๐

พระนมเข้าไปเปลี่ยนผ้าที่คลุมอาบหรงจะดูให้แน่ ๒๗๗

- ๑ นางนมใจระเริ่ม มือถื่นเลียงเต็มเต็ม
หวาดรำใจตน ๗๖
- ๑ สงสารทนไม่ได้ น้ำเนตรอาบหน้าให้
บ่นเพื่อพิมพ์ ๗๗
- ๑ กรรมเอ๋ยกรรมถูกแก้ว ผัวจึงจำคฤหัสถ์
แต่เจ้ายังสาว ๗๘
- ๑ คราวเคราะห์คราวโทษแล้ว จงระวังทุกข์แล้ว
ผ่อนให้เบาบาง ๗๙
- ๑ พถางปลอบพถางย่องเอื้อง ไปที่หะชั้นเปลื้อง
ปกหน้าเปิดดู ๘๐

โคลง ๔

- ๑ เหนอบุหทัยเนตรปี่ม มรณา
รื้อนอกไ้อ์นิจาา มอคม้วย
กตัญญูซึ่งพัทธา ปิตเกษ
ฉันทักครมาพุดด้วย ถูกล้นนอชา ๗๑

๑ แม่ธำไปก่อนแล้ว ถูกเอ๋ย
 มอยากกลับหลังเลย ละเจ้า
 แม้นมาแต่เยือนเนย กิจไป มีฤ
 แม่จะอยู่เพื่อนเฝ้า ศพตัวบไป ား
 ๑ จมใจห้วยท่นไช้ คนมา
 อยู่เนิ่นเกินเวลา ไปได้
 จักเรวรีบนำธา ถวรกราบ ทูลแฮ
 เป็ถ้องปลกมณฑินให้ ห่างพื้นพระนาง ား
 ๑ ถ้างคำไจรป่าชัย ทรมศ
 มั่นสุกธำมารถสภ ค่อให้
 จักจำแนกคำคต จงกระจำง
 ทูลพระนางเธอให้ เสรจถื่นกิงชา ား

ร้าย

๑ กล่าววาจาเสร็จแล้ว นางคณาศแกล้วครวไถ
 ออกไปแล้วหับทวาร รีบสู่ฐานนางพระยา
 ถ้วนนอชาเสร็จธุระ เหนว่าจะไปกลับ

จึงได้หีบทหารไว้	ตีใจได้การดี
อยู่ที่ใดก็เข้มแข็ง	ถ้าขาวแบ่งชายขับ
จับเด็กผ้าคลุมผิว	มีอศุขที่วังขึ้นพลัน
ชวนกันไปนั่งเตียง	เคียงนาค่างคอยยล
ผู้คนอื่นจะมา	เพื่อตรวจตราอีกครั้ง
จะได้ทั้งแก่ใจ	ได้ทั้งใจบิดา

แต่่มองคอยเก้ ไปเว้นวางใจ เถยนา ว่าจะ

โคลง ๓

- ๑ ในขณะนั้นพระนม เร่งขึ้นชมโฉนัถย
เพราะว่าสมดังถ้อย ที่เจ้าตนเถียง ว่าจะ
- ๑ เพียงชราเคยย่อง เดินคล่องกว่าเก่าแม่
ทุกเมื่อยังสาวแก่ บอกเล่าความดี ว่าจะ
- ๑ อีกหมายมีรางวัล ยากได้ครันรับเท่า
ครู่หนึ่งจึงย่างเข้า สู่ห้องนางคราญ ว่าจะ
- ๑ เกือบวายปราณทอขวาน จวนกำลังหมดสิ้น
ยื่นกระแห่มวทองถัน ยื่นอำปาทายใจนา ว่าจะ

โคลง ๒

๑ กลายเหนือขลุ่ยเส้าแจ้ง ลิ่นทุกสิ่งพรายแผ้ว
เกลี่ยกถ้วนทุกประการ ๗๖

๑ ส่วนเขามาถนัดดับแล้ว ต่พระไท่ยม่องแล้ว
เก้ที่เพียงสงคราม ชนะแถ ๗๗

โคลง ๔

๑ พังความจบเรื่องแล้ว ตั้งพลัน
ทูลแต่ไท่ทรงธรรม อีกครั้ง
พระองค์ดีสำคัญ เราจาริก เลียนา
จักคอยคตาคถ์ถึง แค้นต่อไป ๗๘

๑ หนึ่งไขความบอกอ้าย ทกษทำ
ซึ่งยี่งวคตอย่างร่ำ ปดอกลั่น
ช่างพิชช่างทูลนำ เหตุยัง ยื่นนา
ให้ทราบวาทราบสิ้น สบต้องกว่ามัน ๗๙

ร่าย

๑ น้อยใจใครนเมศเรอ	พระนางเธอกรักราท
หว่าดกระมลปมี่ซุข	ความสัตย์ทุกข้อคำ
มิไต่เงาเงื่อนปต	คึกคคทอวังพระยา
ตั้งฤมากลับกลาย	เปนมุ่งหมายสู้รบ
ท่าว่าครบทุกสิ่ง	ยังมีความไทม่นัส
ปัตยนิคคำพระนม	กลับทบบมทอชเท
พุดเสเพธโกหก	ยกหยิบเหตุหันเหียน
เจียนจะเอาชีวิตร	คิดหาชอบแก้ตน
ความมิตปตนผู้อื่น	อู่ถ้ำดินตายท่า
กูอยากฆ่าอยากแกง	ให้เต็มแรงรังแก
ทอแหลแปรศตต	อดใจไว้เพราะกลัว
ถ้าฟังตัวบิตขบ	กูจะตบให้ยับ
เชื่อนบนิบคนเนคแนน	พอทตแทนแก้มัน
นั่งกัดฟันกรอกรอก	ทอดตาตูปมิวาง
พอพระนางสั่งสาร	ให้แก้ถนกรให้พัง

สมสบทั้งจิตรนี้	อกทักทักคันปาก
อยากจะได้งกตางค์	แต่บั่นเกล้าเสร็จ
เพราะจะเผด็จ่ายตาย	ไม่เหมือนนางพระยา
เกรงอาญาจ้าง	อ้นยศเสมอกัน
จะเถียงมันได้ถนัด	จับให้ชดโกหก
ยกหีบให้ไหนจริง	หายสูงถึงกำเรบ
ทำตนเคิบขยับขอบ	คิตรองตอบเต็มแรง
พอเสร็จแสดงจบเค้า	ยกให้เอ๋ยขอเจ้า
ช่างรู้ผืน	ที่แฮ ๗๘

โคลง ๔

๑ พันทักหัวหงอกเพียง ดอกเสนา
 ทาสย์สักคำเอา ไปได้
 เหน้อยกับตาเรา อวดคต ทายแฮ
 ศพทอดผัวอกให้ ห่วงห้องเราแทน ๗๙

๑ ไปเียนยันทอมวี่ยน เคมแรง
 มึงแต่โกหกแพลง พลิกขำ
 กลางโลกย์ไปคิดแสดง ใจต่อ พระนา
 ยิงจะถ่มเถียงซ้ำ จับไปบ่ทญ ๖๖
 ๑ ไปทญมาบ่ทญ แก่ทา
 เมื่อหะรันมรณา แ่นแก้ว
 นางเมี้ยนเม้นอชา คอลอยู่ คี่แฮ
 มึงจะกลบจริงแล้ว ผ่องให้เป็นไอง ๖๗
 ๑ ยบ่าผองเราใช้ผู้ หาความ ผิดนา
 แก่แลคิตพยายาม ซำซ้ำ
 เลียดต่อล่อเติมตาม แต่ไปรต ปราณแฮ
 เหนแต่บ่าเหนจล้า จีฟผู้อื่นทาย ๖๘
 ๑ อยายคายคำถ้อขากล่าว เคื่องห
 ท่อภักทวตองป็นญ อเรศไท
 ญพตเพราะญค ๖๙ มาเมื่อ กี่แฮ
 ขกหิมควมซำให้ แปะตเบอนญโย ๗๐

๑ อรไทยรับสั่งให้ พิจารณ์
 ภูก็ทูลแต่สาร สักยี่สิบ
 โดษทศที่เปนปาน คาพบ เหนแอ
 ภูไม่กล้าปดอกปัดัน ปดมั่นมึงเปน ား
 ๑ เราทนเสวจสิ้นหมด แล้วยาย
 นึ่งเกิดอว่ำนวาย พุดเพื่อ
 แกหงงเงอะงมวาย เพราะแก่ นักแอ
 พุดออกพล่ามเพื่อเจ้าอ จะบ้าจริงจัง ား

โคลง ๒

๑ พังค่านันนิตแท้ นางพิโรธนักแล
 เล็ดเพียงไฟกัลป์ ား
 ๑ ส่วนทรงธรรมมีสติบถ้อย เหนประหลาดไม่น้อย
 นึกหน้าสงไสย จริงนา ား

โคลง ๔

๑ ภูวไนยกล่าวถ้อยต่อ มเหสี
 พี่พิเคราะห์ทุกข์ที่ แปรลกแท้
 ที่หนึ่งพี่ปกที่ หลังนุช ปดนา
 ข้าเมศเรอปกแต่ ตลอดจนทั้งพระนม ธาร
 ๑ บรรทมทั้งดีสิ้น ตัวยกน
 ดีปกดีคนขึ้น คบนี้
 ขยำเคยจะผายฝัน ทั้งดี แดนา
 ดับตอบทั้งดีนี้ ปดนั้นคือใคร ธาร
 ๑ ไฉนคงประจักษ์ด้วย ไฉนนา เราเฮย
 จึ่งจะหมกทั้งขา ขาดได้
 ทวีตพลางข้างเยื้องกลา จากอาศน์
 สวรรุวงศ์ตามไท่ ท่านลี้แหล่หลาย ธาร

ร่าย

๑ ข้ามาตย์นายเมศเรอ นำเสด็จเธอถึงลาศ
 ยাত্রไปเปิดทวารา อ่อนเภาบังคมทูล

ว่านเรนทร์สุริย์เจ้าหล้า	ข้าคิดยิ่งยินดี
พระองค์มีบุญญา	กอบปรีชาเขี้ยวแท้
คำวิห่แก่การกระตี่	ซึ่งมีดีร้ายกาจ
คำข้าบาททูลนถอง	คงสยบคดของพระเนตร
จักทราบบเหตุแท้เที่ยง	เบี่ยงทุกข้าข้าเบาบาง
ซึ่งพระนางธรรมาภราดร	ด้วยอำนาจอุทิศ
ทศบันทกนธไธ	พระนมให้ ไปสอ
ล้วนแกกรอบแถมชรา	มีวาจาเลือนไทร
จำอันใดบได้	ไผ่ไธน่าเป็นหลัง
จะเชื่อฟังบหมื่น	ครั้นนี้เสด็จด้วยพระองค์
ทรงเหนครบทุกอย่าง	จะกระจำเจนจิต
ทราบจริงชัดถ่องแท้	ว่าแก้หลงเถอะแท้
พูดล้วนเหลวไหล	สิ้นแล ๗

โคลง ๒

๐ พระนมไธสดับถ้อย	คิดขจิตใจไม่น้อย
นั่งไว้ไปคง	อยู่เลย ๗

๐ มิ่งแลหงเลอะบัว พุคมากปากกล้ำจ้ำ
จักได้คู่ดี บัดนี้ ား

ร้าย

๐ จรลีไต่ยล้ากับ ตรงห้องหับอาบู่
เขามองดูบมีวาย เหนือผืนผายเสดจมา
ทั้งชายามเหสี ผุ่งลัทธิมากหลาย
นายขุนนางนำเดิน ทำเนินมาสมคิต
เขาที่สถิตกรรยา คือราชาจะเข้า
เย็บมเหสีเหยาเราแล้ว ควรผ่องแผ้วปรีดา
เปนวาศนาอิงนัก ส่วนเมียรักครันพึง
ทอดทายังช่องมอง โดมาสยของสยบเกล้า
คือว่าพระเปนเจ้า แน่แท้เสดจมา นีนา ား

๐ อนิจจาไปรอดแท้ สองจี จิตรเฮย
จักคิตฉันใดดี คังนี้
จนจิตรคิตบมี ทางออก แล้วยเฮ
ผิดเพราะเจ้าหากชื้อ ช้องให้ทำเอง ား

๑ ออย่าเกรงเถยบไต้' เบนโต ทอกนา
 บอกแต่เรกถัมไป หมดแล้ว
 สองเรารับมาไต้ ยาศน์ตุจ ทายแฮ
 ตั้งเมื่อก่อนนอนแล้ว ถักน้อยเสวการ ๗๘
 ๑ งานไวอย่าเน้นซ้ำ นานนัก
 เกลือกว่าพระทรงศักดิ์ เสวพิ้ง
 ต่อไปพี่เองจัก คิทด่าน
 คงบพาโทษต้อง ตกเจ้าขยำกั้ว ๗๙

ร่าย

๑ สองเตรียมตัวบมิซ้ำ ชักผืนผ้าทองสุวรรณ
 ชั่งทรงธรรมมิตี ปราณิจัดประทาน
 ถือกถนถนมานอน ตอนกลางเรือนคนละข้าง
 ชักผ้ากว้างคลุมกาย ตุจทายยังแต่ศพ
 นิ่งสงบมิติง ตั้งท่ายจริงใจแก้
 ไครบทราบลัทธิสร้าง สักทั้งตักใจ ยิ่งนา ๘๐

๑ ภาวไฉนเสด็จท่วย สวสนม
 งามเจื่อนเตือนทาม ไข่น้อย
 ขุรพาทรบาทนุกรม ถ้ำคัม มานา
 ถึงภฤทเมศเรอคล้อย แข่งเข้าเปิดทวาร ား
 ๑ นฤบาทเขื่องย่างเข้า ในเค หาเฮย
 แล้งจิ้งโงมิเต คิตค้อย
 เมศเรอพระนมคนเ การชอบ ควรนา
 อักสนมใหญ่่น้อย คิตแก้ตามจรัส ား
 ๑ อักจรรยไฉยังพ่น คณนา
 ไยจิ้งเปนสองรา ร่มม้วย
 ยืนนิ่งไม่ตึงก ยาอยุต นงนแฮ
 ไททั้งนั้นหนอท่วย เหตุอ้าอันโต ား
 ๑ ไครไครไ้ทราบแก้ คิตไฉน
 ท่างท่างจนจิตรวใจ ท้าวผู้
 จิ้งโงมิเตไซ คำกราบ ทูลแฮ
 เปนอย่างไรไปรู้ คังนื่อนิจา ား

- ๑ มรณาทังคู้แล้ว เหลือส่ง สวรรค์
 เหตุนี้เพราะพระองค์ หากแกดั่ง
 บำรุงข้าจึงปลดปลง ชนมีชีพ
 เพราะพระจะทำแต่รัง ไล่ให้สมคำ ๖๖
- ๑ ฤทธอยกสัตว์ตเศว้า หมองนัก
 ร้องรำถึงผัวรัก ทราบม้วย
 อนิจจาน่าออกหัก อัดตัด ภูเขย
 ผัวมอดมาทลายด้วย ทั้งไต่พันกัน ๖๗
- ๑ ทรงพระมีตรัสตอบถ้อย เทวี
 คิดมากจนเกินดี คุจร้าย
 นางเมียแถมมารศรี ทายก่อน
 ผัวรักจักเป็นหม้าย จึงม้วยคนตาม ๖๘
- ๑ จบความเป็นเสร็จสิ้น สัญญา
 ชึ่งพนันกันมา ก่อนนั้น
 ทำหนักนุชเลขา เป็นชาติ พี่เฮ
 ต้องมอบพิมหิตหมั้น แม่แล้วอย่าแคลง ๖๙

๑ ขอแสงทวงความคิดบ้าง แก้ววาร์
 เหนว่าราชอุทกาน ท่นไท้
 เปนสิทธิ์เสด็จตามการ พั่นต่อ กั้นแฮ
 เพราะเหตุข้าใช้ให้ แม่แก้มาตุ ฐานะ
 ๑ อาบูกายเสด็จแล้ว เหนนอน อยู่แฮ
 ยังแทนอชาตอด ว่าให้
 ภายหลังเมื่ออุร ใต้เมศ เวธนา
 เพราะทุกชีโสภณนี้ได้ จึงตั้งสุดปรารถนา ฐานะ
 ๑ พึงสาธกยศต้อง ตามกาล
 เหนจะแผ้วขวามาดยี้ แม่นแท้
 คิทธิยังไม่กาล ใจอัส จรรยนา
 ยังหมกใจมัว จะต้องปราไชย ฐานะ

โคลง ๒

๑ คิทธินี้ใครจะรู้ จงหนักว่าผู้
 ไหวม้วยก่อนหลัง ฐานะ

โศลก ๓

๐ คิดดูขงวันเวียน เพื่อรณใดจะได้
ทราบเหตุอันจริงให้ สบชัยสำคัญใจนา ฯ

ร่าย

๐ หะวันจักท่ายก่อน กทมิ่ง
นางเมียบ่อนอกใจ กทมิ่ง
ตายตามไปโดยรัก กทมิ่ง
ถ้ายังจักไปหมั้น กทมิ่ง
นางเมื่อนั้นบรรลือ กทมิ่ง
อาบใจหม่นหมอง กทมิ่ง
จึงวางวางตัวโยค กทมิ่ง
อาบวิ โภคยาพิศม์ กทมิ่ง
คิดผูกคอตนตาย กทมิ่ง
ทิ่มแทงกายให้ม้วย กทมิ่ง
ถามรณตัวโยคถันจิตร กทมิ่ง
คิดรณใดดังนี้ จึงหลีกทกยถบั

ขแรงลักคำ หนึ่งเถย ๗๕

๑ จักค้ำเหฺนุบได้ ถกพระองค์ดงไกล
ศพทงสองรา ทุ

ไต่ถง ๕

๑ ทรงธรรม์ประกาศด้วย	วาจา
ใครหากนำเหตุมา	บอกอ้าง
ในการรภิยาธา	มีคู่ นี่แฮ
ใครมลายชีพร้าง	เร็ดสิ้นก่อนกัน ฑะ
๑ สุวรรณ์พันลื้มถ้วน	ถีนับ
บำเหนจปูนปานกับ	ที่รู้
แพ้ชนะจะได้จับ	จงมัน คงแฮ
ดีกว่ามีวักตอ	ออกันทันใจ ฑะ

๑ ทนไต่เสียงพุดได้ ยืนถนัด
 ตรงศัพทะนั้นซัก ถัดอัย
 พระองค์เอกอิศรพิศ ดิยราช ข้าเฮย
 ทายก่อนคือข้าน้อย แน่แล้วขอประทาน ะ
 ร่าย

๑ หะชั้นกลานเข้ามา กอดบาทกั้นในกระษัตริย์
 ถ้วนอวัชตักกรรบา ถูกขึ้นมาทั้งปวง
 กิ่งตะโพงกอดบาท พระนางนาฏนารี
 เทวีร้องสุกเสียง พระสนมเพียงขวัญหาย
 เสียงเรอวายก็กก้อง คิดว่าผีหลอกร้าง
 พ่างเพียงเรือนพัง เพิกนา ะ

โคลง ๔

๑ ถูกยั้งระทึกแท่น คั่นไภย
 จะวิ่งหนีทางไหน จะพ้น
 เพ่งพิศพินิจไป เปนอยู่ คอกฤ
 คลายวิตกกอกขึ้น ขุนกร้องพักทาย ะ

๑ หลายอย่างมึงแกลั้งแต่ ทำกู

ทุกชี ไศกน้ำทาพรู เพราะเจ้า
 เหนหน้ากดับเอนดู อยู่ทน้อย
 ว่าไปทวยทงเค้า คาคไฉแต่หตั้ง ะ

๑ กุยังรักโกไค้แท้ ตัวเอง
 มึงหลอกเล่นหลายเพลง บิตพลัด
 อันโทษที่ทาเพรง กุยก ใให้เ
 เพราะรักหักโกกรกรวิจ คับได้โดยพลัน ะ

๑ ทรงธรรม์กาหลิมแล้ว แผ่นไผท
 คริมากทากห่างไโก ษสากกร้าม
 พังคำหะชนใจ คัมบิ บนแฮ
 แล้วดูกสถานุ่มหังร้าม กอดเบื่องบาท ะ

๑ ราชานุกนิแท้ สรวดสันต์ ฝึกเย
 ประภาษถามหะชน บช้า
 มึงจะฆ่ากูบวร โดยเพราะ สรวดฤ
 จึ่งคิดต้งนอ้า ประโยชนอันอันใด ะ

๑ อย่างไรจึงคิดเหล้น กันฉนั้น น้เฮย
 เยาตระหนกอกครัน พังน
 บ ไคคิตบ้องกัน ตัวกัน เจ้าเฮ
 จะประสงค์ไค ออกให้เ็นความ ะ
 ๑ พังตามบสทกสท้าน ทญไทย
 ข้ำแต่พระภูไนย บินเกล้า
 ข้ำบาทคิตการไฉน จะกรวย ทูลเย
 บปกปีตพระเจ้า จุงเจ้งบาทมงสุ ะ

ร่าบ

๑ เติมพระองค์กรุณา ข้ำบาทมารูปเลี้ยง
 พระคุณเพียงพสุธา แถ นภากาศควบ
 รวบกินซึ่งยังหย่อน ห่อนหนักพิศเทียมทัน
 ทุกสิ่งสรรพพระราชนาน ภูตเกษมสถานต์คู่ชบสาย
 ภายหลังสองบพิตร ยังมีจิตรสังเวช
 เหตุซ้ำไรภรรยา จักเสนท้าวร่วมหิอง
 พ้องจิตรรักดาวไ้ ท้าวธก็ให้บนิหอง

ศกษการปวงวิวาท	นอชาตอลอวัก
จัดให้เป็นภรรยา	ทั้งพัทธาเงินทอง
กองให้มากเหลือนับ	สำหรับให้เป็นทุน
คุณเท่านั้นเหลือหลาย	ยังไปขายให้มัน
บวันวันเนิ่นนาน	เรียกประทวนเนื่องเนื่อง
ไปคิดเปลี่ยนปลกแทน	ข้าบาทแสนชั่วช้า
คิดจนจำมิวเมา	เขาแต่เล่นเป็นนิจ
บคิดสำนักตน	จนทรัพย์สิ้นสูญหมด
ปลกใช้หนี้บมิหลอ	ไปมีพอจ่ายกิน
จึงกลับถวิลถึงกาย	เมื่อยามวายอาหาร
ตาลเคือดทุกข์ทำงาน	แสนขัสนยิ่งนัก
ครั้นว่าจักบังคมทูล	แต่เรนทรรู้สึขตรงทราบ
คงอุณาเหลือหลาย	แต่นึกหมายบมีควร
กวนเบื่องบาทบุคคล	เพราะตัวชนทำเอง
เพรงพระคุณเป็นอนันต์	ยังไปทนตอบสนอง
ไปควรปองกวนอีก	ครั้นจะหลีกไปหา

ขอมารทาก็อาย	มารทาทนายจะพึง
ซึ่งพระองค์อนุญาต	ให้เฝ้าบาทใกล้พระองค์
ทรงกรุณาเป็นอนงค์	ยังไยยกเหยกจนยาก
เสียดใจมากบมิวาง	บวรรอดชีวิตรัตม์
เพื่อคึกคักไม่ส่ม	จักรทมหุขัณฑ์
เหน็บตีบควร	คติใคร่ควรบุญอันดี
ยลแต่ที่จะประกอบ	เป็นความชอบอันใด
ในพระบาทเรณู	จนบุญบรรพเท
คืนคึกคักแน่นซ้ำ	ใช้จักรว่าไคยง่าย
ผ่ายอาหารบริโภคน	เลงในโลกย์ไม่มี
เยี่ยวยาที่พิตรตน	จึงชวนชวนทำการ
ปานดังนี้เพราะเหต	ว่าจะเป็นความชอบ
กอบถาวรคุณธรรม	เบอบบานพระหฤทัย
นับเนื่องในบำรุง	ผดุงพระองค์ให้เกษม
เปรมปรีตกปรำไพบ	โทษใด ผิดคิดควร
ทั้งมวญจเมตตา	อดโทษานุโทษ

โปรตข้าผู้ภักดี	มีจิตรตึงกระตัญญู	
ทอญที่ผ่านเกล้า	ถวิลทุกยามเย็นเข้า	
แต่ทั้งตอบสนอง	คุณนา	วะ

โคลง ๔

๐ ทั้งสองกระษัตริย์ได้ สดับสาร

เห่นประหลาดเหลือประมาณ คิดเหล่น

ใครคิดบมีปาน	ความคิด	เขาแฮ
คิดเช่นนั้นไ้ไ้วัน	แต่เจ้าสองคน	วะ

๐ ยถกักรบได้แต่ จักหัว ไปรา

หัวกริยาหัวผัว	จัดจ้าน	
หัวท้าวต่างตนมัว	เถียงทเถาะ	กันแฮ

หัวพระนมต่อทัน	กับตัวเมศเรอ	วะ
----------------	--------------	----

๐ เธอหวนมีจึง ขัดเคื่อง

หัวแหบหัวใจเปลื่อง	ปลาท้อง	
--------------------	---------	--

พระสนมขอเนกเนื่อง	กันนัง	หัวแฮ
-------------------	--------	-------

เลี้ยงกระเกริกเกรียวก้อง	เชกห้องเลี้ยงหัว	วะ
--------------------------	------------------	----

๑ ออย่ากลัวความผิดเขี้ยว ทามก ไปรา
 ญะให้ทองสุ ซึ่งพร้อง
 เองคิตชอมกต เห่นชบ ชั้นแฮ
 บมิตายเลยค้อง เรารัอันรไน ทะ

๑ อรไทยอรรคเรศผู้ มหิษี
 จักราบทูลสวามี ท่านไท้
 พระองค์หากปราณี ให้แต่ ผัวนา
 ข้าจะออกอีกให้ ส่วนข้างนางเมีย ทะ

ร่าย

๑ ไปคิดเลี้ยตมนี้ก ทะชั้นคึกขึ้นมาก
 ยินมถากเหลื่อประมาณ ทามกบาทเสด็จตล
 ยังมณเฑียรท่านไท้ บัตถตั้งให้ชาวคตัง
 ทั้งฝ่ายนำ ฝ่ายใน รีบแยกไปหีบสุวรรณ์
 คลังละพันถื่นนับ ชนมานับบมินาน
 ทำวธประทานแก่ทะชั้น ถ้วนถึงพันไตรตรา
 ส่วนนางพระยาไท้ อัวคตได้โสมนอดมาน

รวมรายการซึ่งคิด ประสิทธิ์ทรัพย์สี่ครั้ง
ทั้งสองคนด้วยกัน สองพันสองแสนร้อย
ได้มากบมิหย่อน นำปลื้มใจครัน แลนา ะ

โคลง ๔

๑ หะชั้นอ้าวตักได้ ทองประทาน
หน้าเบิกตุงบัวบาน ร่อนน้ำ
กราบลงแทบทมาลย์ สองกระษัตริย์
พระเดชพระคุณล้ำ เกศฟ้าดินแดน ะ
๑ จักแทนคุณราชด้วย ไตโต กี่ดี
บมิสับสนมใจ จิตรทั้ง
ขอฉลองบทวิชัยไป ตราบชีพ มลายเฮย
พระเดชพระคุณถึง เกษคุ้งวันทาย ะ
๑ ไปคถายประวิพัตถ์ ภาคดี
พระก็ ไปรตปรานี ยิ่งล้ำ
สองสุขเกษมศรี สมองบาท พระนา
ทวถอกชีวิตร้า สืบเชื้อวงศ์หลาย ะ

- ๑ บรรยายนิเทศเบื้อง ไบราณ
 อธิบายเรื่องนิทาน เก่าๆ
 แสดงโดยตบพิศการ เติมเรื่อง
 ผู้หัดปั้นขึ้นขึ้น ขึ้นอย่างฉบับบุรพ ား
- ๑ ยารุนอาถรรพณ์จิตนี้ นามปรา กฏเฮย
 เปนมหัศจรรย์ อีกแท้
 นิทานเรื่องนานา มีมาก
 ชมน่าเลิศจึงแล้ว ยิ่งถ้ากระษัตริย์หลาย ား
- ๑ ความหมายในเรื่องนี้ หะชั้น
 คบเพื่อนมากมายครั้น นับร้อย
 ยามจิตสถิตพิณ แผลงหมด
 คบมีคุณน้อย หนึ่งให้ ไก่ขลุ ား
- ๑ คบภูธรเจ้า ธรณี คตฤา
 อาภรณ์เปนกระษัตริย์ ฤๅพร้อง
 คบทุกที่คนดี เตียวฤๅ ร้อยแฮ
 คบเพื่อนจำเพียรต้อง เลือกข้าหลายครา ား

๑ เวลามีสู่ขงัน	เหลือเหลือ
ปล่อยจิตระคิดละเล็ง	โล่งแล้ว
ถึงทุกข์แทบเป็นเป็น	เปลืองชีพ
เพื่อนักมักไม่แคล้ว	เหตุร้ายเรวถึง ว่าจะ
๑ คำนึงรู้ลึกแล้ว	ละพยศ เฝียเฮย
ที่จึ่งกลับปรากฏ	อีกครั้ง
ถูกลาตราบตัวปลด	ปลงชีพ
ควรอุบยตติยั้ง	อย่าตื่นตื่นบุญ ว่าจะ
๑ เป็นคุณแต่เท่านั้น	แนวความ
นอกจากนั้นเหลือหตาม	แหกเป้น
เรียงเรียบเรื่องราวตาม	ฉบับจบ ลงแฮ
สำหรับนักเลงเฮือน	อ่านเหล้นเหลนชั้น ว่าจะ
๑ เกลาฉั่นทักถันน้ำนัย	เสมอสมาน ก็นญา
เหลวเหลกบมีสาร	สอบก้อน
สำหรับรับบาล	แต่เรา ร้อนแฮ
หยิบถ่งถงหัดร้อน	เช็ดไ้ในมือ ว่าจะ

๑ ถือไว้ไปอยู่ช้า เหลวกลาย หมดเฮย
 พังเที่ยวเที่ยวคั่นกลาย จืดแก้ว
 น้ำแรงคู่บรรยาย ไคลงเรื่อง น้แฮ
 ใต้ต๋อยถยามงั่ว แผ่วร้อนคราวเที่ยว ะ

๑ นึกเกลียวเกรงปราชญ์ พานพบ
 จักติเทียบปรารภ ว่าพั้ง
 หนึ่แบบบเคยสย หุแต่ เติมแฮ
 พั้งแต่ตันจนคั้ง จบถ้วนตลกหตาม ะ

๑ เรียงตามฉบับข้าง อังกฤษ
 ทางสมุทออกประติษฐ์ กายนี้
 ตามฉบับบไคคิต คนแต่ง เองนา
 อย่างเรื่องเขาคิตฐ์ เช่นเพื่อพระอโทย ะ

๑ ผู้ใดทราบอ่านรู้ ภาษา
 อังกฤษคงพบหา อ่านหง้าย
 แต่คำรำเรียงมา ไปหมด เหมือนแฮ
 เปนแต่เรื่องราวถมาย ไม่เพี้ยนผิดความ ะ

๑ ยามทำบได้จ้ก แปลเรียง ความเฮย
 เปนแต่อ่านเองเพียง ทราบแล้ว
 เติม บ้างตัดบ้างเคียง เทียบเรื่อง ง่ายเฮย
 ใครใคร่ทราบเชี้ยตแล้ว อ่านเบื้องฉบับบรรพ์ ะ

๑ เจิงฉั่นทักถอนภาพย์ซ้อง ชัดขวาง
 ขยายจิตรคิตรวง ครั้นคร้าม
 วานีใครช่วยคิตนาง บทราบ ความเฮย
 จนจิตรจุ่มหง้าม แต่งเหล้นทมแทน ะ

๑ แทนของแจกให้แก่ พระวงษ ปวงเฮย
 ชึ่งเสดจทุกพระองค์ พรังพร้อม
 ในวันวิวิธม คตเปลี่ยน ปี่เฮย
 ทราบเรื่องยลรูปน้อม จิตรไต่ยินดี ะ

๑ ศรีสวัสดิ์ตฤษดีพร้อมไพโรศาส โสทเทญ
 ทัวพระวงษนฤบาท เบิกหน้า
 ยืนชีพุ่มศุขมาน ปราโมทย์
 ยิงยศยังยืนซ้ำ ถึงเกล้าเสียดสาย ะ

- ๑ วายกิกกำหนดได้ นสยว
 จัณนิพนธ์พจนสาร สืบไว้
 บนานกถัมมีการ ถิตแทรก มาเฮย
 แต่บอยุดยั้งให้ เน้นซ้ำเชื่อนไป ะ
- ๑ จันใจจะค้อยได้ แะทำ
 ให้ไพเราะเจาะทุกคำ ไปได้
 เกรงการจกมีคำ ทับหนัก มานา
 แม้ว่ามีใหม่ใกล้ จักค้ำเสียดราว ะ
- ๑ จำสาววาริบริ่น รนคิต
 เพราะบเพราะทมจิตร ถวักแท้
 การเล่นบเปนถิต ไตแยก พ้องเฮ
 จงคิตขนาดแม่ เท่านั้จนทำ ะ
- ๑ เริ่มคำขึ้นแรกทั้ง วันลง จบแฮ
 สองศุกรสบกนตรง ตั้งแก้ง
 ข้างขึ้นหกคำผจง จบเจต คำนา
 เดือนเจตจนแปดแฉ่ง สฤษติแล้วเสวลง ะ

๑ คงคิดยี่สิบเก้า	วันวาร
นับว่าเดือนหนึ่งประมาณ	หมดยี่สิบ
เรียงศกตกปีชาน	ตั้งฤทธิ คึกแฮ
คักราชพันสองร้อย	ตั้งร้อยมีบุญ ๖๖
๑ เพิ่มพูนแนะทำน่วย	นามคิด ไว้แฮ
จือนิทราชากริช	เรื่องนี้
แปลตรงกรุงอังฤษ	เขาเรียก กันแฮ
เสนอเนื่องนักลงขี้	ชื่ออย่างอ่านจำ ๖๖
๑ คำโคลง สุภาพเพียง	พวงประพาศ
ลิลิต เกบบรรสาร	สอร้อย
นิทรา เรื่องหลับปาน	เค็ดมิจิตร เขาหา
ชากริช กลับเค็ดอนคด้อย	ต่างเค็ดมิมัวหลง ๖๖
๑ กรมหมื่นพิชิตได้	ชวนชวาย
ตัดตกเติมคำขยาย	ออกข้าง
เลือกคัดดัดแปลงปถาย	ตั้งผิด กถอนแฮ
ไพเราะที่เสนาะอ้าง	อรรณถันควรพัง ๖๖

๐ ภายหลังจึงสั่งให้ พระศรี
 สุนทรโฆหารมี ชื่อน้อย
 เทียบทานถ่องอีกที่ หนึ่งเมื่อ พัดเย
 สอบอักษรกลอนน้อย ถูกฉันทะ
 ร่าย

๐ ภูตเพิ่มทัชแถมการ ปางเรียงสารพิมพ์กิจ
 คิดแบ่งกันปั้นงาน ให้สอบทานที่ละแทน
 เพื่อเหมาะแน่มอักษร กลอนสัมผัสเอกโท
 ไต่ขบโบราณทำหรับ ข้อบังคับทั้งหลาย
 บิให้กลายคาลาศศ พระเจ้าราชวรวงษ์
 พระองค์เจ้าบุตรี ปรีชาเชิงฉนิท
 กรมหมื่นพิชิตเขียรชาญการโคลงกาพย์กลอนฉันท
 อักษรวิญญูไพธวงษ์ คงแก้เวียนรู้มาก
 มนุศย์นาคมานพ จบจิตรแจ้งเจนจัด
 ศวัศติประวัติไวยวอง ถ่องวิทยาเชิงกระวี
 พระศรีสุนทรโฆหาร อาจารย์ผู้รู้หลัก

นักรงานทุ้อีกตน	รวมเจตคนคั่นคิด
หาที่ผิดแคะไค้	บางคนได้ผิดกลอน
บางคนทอนเอกโท	โหวทวเณเพี้ยนผิด
ต่อเติมติททกแซก	บให้แปลกฉบับบรรพ์
อักษรอันพลั้งพลาด	ชาติไม่นานฤคหิต
ทัณฑฆาตวิทพิณชาติ	ตัวกล้อยกฤตาศขึ้นลง
วงพองมันวิสัยนี้	ตาใครที่หาพบ
มาบรรจบเจตไป	เกบลงในใบหนึ่ง
จึงส่งไปให้แก้	เพื่อถ่องแท้ทุกคำ
ทำเยี่ยงนี้จึงกาล	ตราบสิ้นสารสุตเรื่อง
ส่วนเครื่องพิมพ์พนักงาน	การกรรมขุนบดินทร์
เจ้าวัชรินทร์ทรวจัท	ตีเขบตักอิตสมุท
บได้ยุดยัมยั้ง	พลั้งผิดบังกงหลาย
หมายบมันหมตใจ	ในกระบวนโคลงฉันท์
อันไปพลั้งไปมี	หนึ่งตีพิมพ์ก็ยาก
ผู้ตรวจมากหลายผู้	แต่ไปรู้หมดผิด

คิดใจทรวจรวาโต	คงอยู่ในพบอีก
หลักตาลอดไปบ้าง	ผ่ายข้างผู้พิมพ์การ
เรียบเรียงสารทรมสอบ	ไปรอบคอบขาดเหลือ
เพราะพื้นเมืองวณง	คงยังคงผิดอยู่
คู่รับ ผิดไปพื้น	เกลือกผู้ค้นดูปะ
จะใจท้วงทักทาย	จงอย่าวายคำวิหิ
ทริคถามยากผู้แต่ง	หลงลืมแห่งผู้ทวน
การลงพิมพ์เรวเร่ง	เพ่งเพนผิดพึงแปลง
โตกลางแคลงสอบถาม	คัดแปลงตามแต่เพราะ
เพื่อเสนาะทั่วหน้า	ยัจริตรนักเลงกลั
แต่งเหล็ดนภายหลัง	อีกเทอญ าวะ

โคลง ๔

๑ รังเรื่องถิลิตนี้	นับประมาณ
ทำเล่มเล่มแน่นปาน	เปียบดแบ้ง
ลงพิมพ์ลงสาร	สมุดเล่ม เตียวแฮ
วางกระยะแสงรัง	สฤษดิ์ให้โทษสรวะ

- ๑ ท้ายรถกระต๊อช้าๆ ไปมา ถึงเฮย
 เหน็บจนจนเวลา เล่นแล้ว
 จิ้งจิ้งรีบเรวหา กระต๊อ ทำแฮ
 พิศมุตผ่องแผ้ว ผ่องเพียงพอกกร ား
- ๑ ขานสนมฤทธิศกิลัน ลุกปี
 เตือนถี่ถี่จนเตียนมี ช้องเร้า
 เร่งทันแจกราตรี ปาฏิบต
 ปี่ใหม่มาเย็บมเข้า เขตมถั่วจูงเงิญ ား
- ๑ จม เรื่องอาหรับพูน เพลงกาด
 ม บกพร่องพิศการ ี่เย็น
 ริ ทำรับทันงาน ปี่ใหม่ มาแฮ
 บูรณ แบบโคลงรายถ้วน หลากเมืองโบราณ ား